

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AÇIK ÖĞRETİM DAİRE BAŞKANLIĞI

ORTAOKUL

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

DERS KİTABI

5. SINIF

YAZAR
Ömer GÜVEN

ANKARA - 2023

MEB HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
AÇIK ÖĞRETİM OKULLARI

Dil Uzmanı
Bülent Kenan ERKAN

Grafik Tasarım
Nuran AKGÜN

Copyright © MEB
Her hakkı saklıdır. Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Tümü ya da bölümleri izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

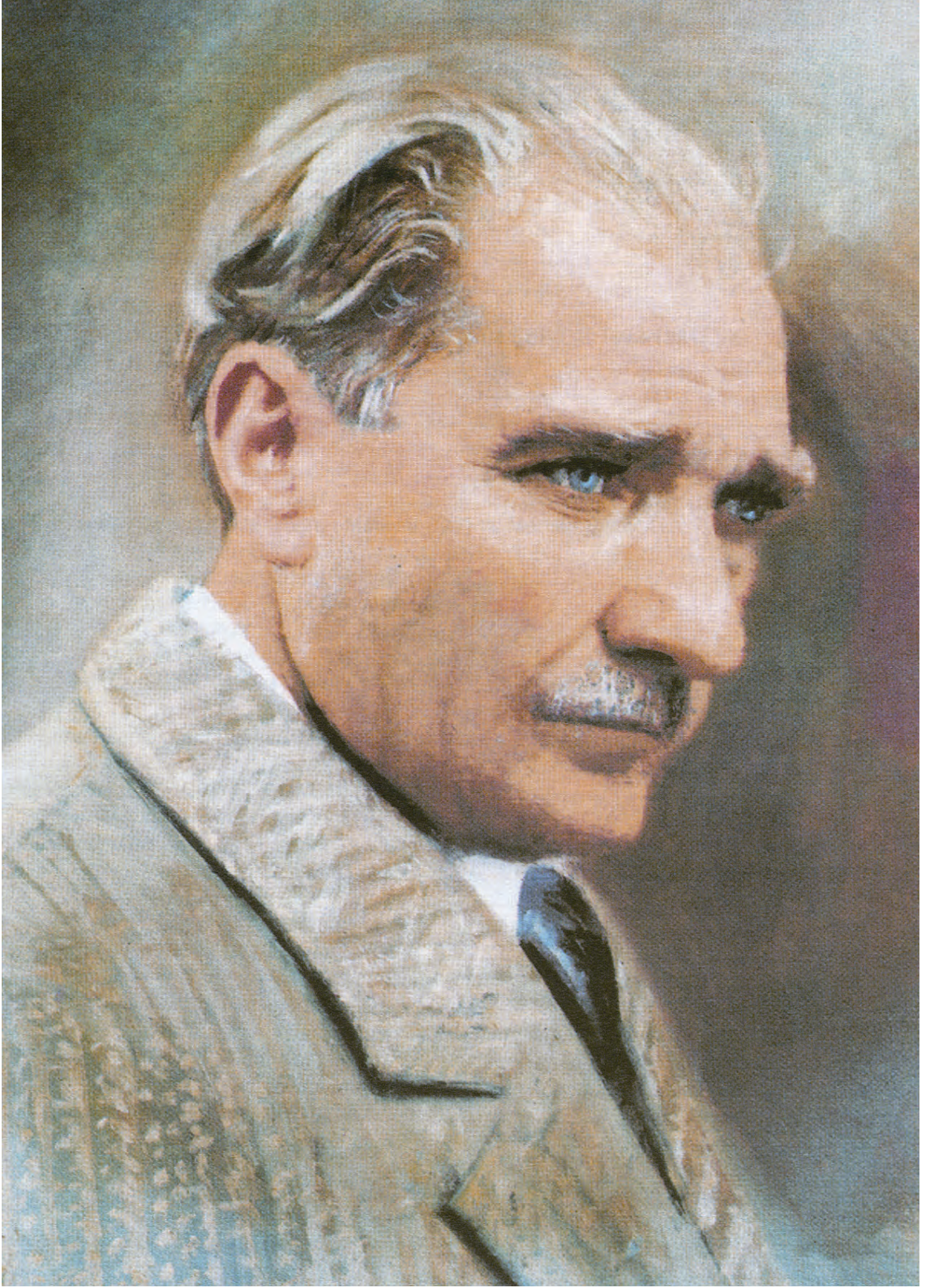
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrumetmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1.ÜNİTE: ALLAH İNANCI

1. ALLAH (C.C.) VARDIR VE BİRDİR	11
2. ALLAH (C.C.) YARADANDIR.....	14
3. ALLAH (C.C.) RAHMAN VE RAHİMDİR	16
4. ALLAH (C.C.) GÖRÜR VE İŞİTİR	18
5. ALLAH'IN (C.C.) HER ŞEYE GÜCÜ YETER	20
6. ALLAH (C.C.) İLE İRTİBAT: DUA	22
7. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. İBRAHİM (A.S.)	26
8. BİR SURE TANIYORUM: İHLÂS SURESİ VE ANLAMI	28
ÖZET	29
1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI.....	35

2.ÜNİTE: RAMAZAN VE ORUÇ

1. RAMAZAN ORUCU VE ÖNEMİ	41
2. RAMAZAN VE ORUÇLA İLGİLİ KAVRAMLAR	44
3. KÜLTÜRÜMÜZDE RAMAZAN VE ORUÇ.....	46
4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. DAVUD (A.S.)	49
5. BİR DUA TANIYORUM: RABBENA DUALARI VE ANLAMI.....	51
ÖZET	52
2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI.....	55

3.ÜNİTE: EDEP VE NEZAKET

1. NEZAKET KURALLARI	61
2. SELAMLAŞMA ADABI	64
3. İLETİŞİM VE KONUŞMA ADABI.....	66

4. SOFRA ADABI.....	68
5. HZ. LOKMAN'DAN (A.S.) ÖĞÜTLER.....	70
6. BİR DUA TANIYORUM: TAHİYYAT DUASI VE ANLAMI	72
ÖZET	74
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI.....	78

4.ÜNİTE: HZ.MUHAMMED VE AİLE HAYATI

1. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI	83
2. BİR EŞ OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.).....	84
3. BİR BABA OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.).....	86
4. BİR DEDE OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)	87
5. HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE AİLESİNİN ÖRNEK DAVRANIŞLARI.88	
6. HZ. HASAN (R.A.) VE HZ. HÜSEYİN (R.A.)	90
7. BİR SURE TANIYORUM: KEVSER SURESİ VE ANLAMI	92
ÖZET	93
4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI.....	96

5. ÜNİTE: ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

1. MİMARİMİZDE DİNİN İZLERİ	101
2. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ.....	105
3. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ	108
OKUMA PARÇASI: İLK NAMAZ	109
4. ÖRF VE ÂDETLERİMİZDE DİNİN İZLERİ	111
5. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. SÜLEYMAN (A.S.)	113
ÖZET	115
5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI.....	117
ÖLÇME DEĞERLENDİRME SORULARI CEVAP ANAHTARI.....	119
SÖZLÜK	121
KAYNAKÇA	131

1. ÜNİTE

ALLAH İNANCI

ÜNİTE KONULARI

ALLAH (C.C.) VARDIR VE BİRDİR
ALLAH (C.C.) YARADANDIR
ALLAH (C.C.) RAHMAN VE RAHİMDİR
ALLAH (C.C.) GÖRÜR VE İŞİTİR
ALLAH'IN (C.C.) HER ŞEYE GÜCÜ YETER
ALLAH (C.C.) İLE İRTİBAT: DUA
BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. İBRAHİM (A.S.)
BİR SURE TANIYORUM: İHLÂS SURESİ VE ANLAMI

1. ÜNİTE

1. ALLAH (C.C.) VARDIR VE BİRDİR

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Evrendeki mükemmel düzen ile Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliği arasında ilişki kurabileceksiniz.
- Allah'ın (c.c.) her şeyin yaratıcısı olduğunu fark edeceksiniz.
- Allah'ın (c.c.) Rahmân ve Rahîm isimlerinin yansımalarına örnekler verebileceksiniz.
- Allah'ın (c.c.) her şeyi işittiğinin, bildiğinin, gördüğünün ve her şeye gücünün yettiğinin farkında olacaksınız.
- Allah'a (c.c.) imanın, insan davranışlarına etkisini fark edeceksiniz.
- Duanın anlamını ve önemini örneklerle açıklayabileceksiniz.
- Hz. İbrahim'in (a.s.) tevhide davetini kavrayacaksınız.
- İhlâs suresini okuyup, anlamını söyleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Esmâ-i Hüsnâ
- Hanif
- Tevhid
- İhlâs
- Kıssa

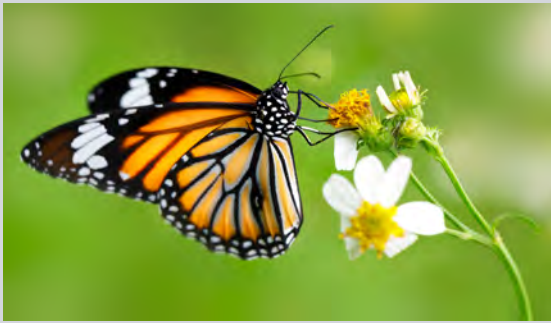
DÜŞÜNELİM

1. Evrendeki mükemmel düzen bize neyi anlatmaktadır?
2. Allah'ın (c.c.) Rahman ve Rahim oluşuna örnek verebilir misiniz?
3. Allah'a (c.c.) imanın bizlere kazandırdıkları nelerdir?

1. ALLAH (C.C.) VARDIR VE BİRDİR

Kainattaki düzenin varlığı ve devamı neyin delilidir?

İnsan akıllı ve düşünen bir varlıktır. Akıl Allah'ın (c.c.)* canlılar içerisinde insanlara verdiği önemli bir nimettir ve bizi diğer canlılardan farklı kılan bir özelliğimizdir. Bizler aklımız sayesinde olayların nasıl olduğunu düşünür, sebeplerini bulmaya gayret ederiz. Örneğin, küçücük bir elma çekirdeğinin toprakta nasıl filizlenip büyüdüğünü ve bizlere renk renk meyveler verdiğini aklımızla düşünür ve bu olayın tesadüfen olmayacağını kavrarız. Nasıl ki şu önümüzde duran masamız bir ağaç kütüğü iken kendi kendine bu hâle gelmemiş, onu bu şekle koyan bir sanatkâra muhtaçsa aynı şekilde içerisinde yaşadığımız evren ve içerisinde meydana gelen olaylar da kendiliğinden, tesadüfen değil onu yoktan var edene bu düzen ve intizamı yaratan birine muhtaçtır. Bu yaratıcı da bütün kainatı ve içindekileri yoktan yaratan ve bunlara hayat verip bir düzen ve intizam içerisinde devam ettiren Yüce Allah'tır (c.c.).

Görsel 1: Çevremizdeki güzellikler Allah'ın (c.c.)varlığına delildir.

Evrendeki tüm canlılarda bir mükemmellik ve uyum vardır. Örneğin insan bedeni, bu mükemmelliğin en güzel örneğidir. Bu mükemmellik tesadüf değildir, bütün kâinatı yaratan Allah'ın (c.c.) kudreti ileler. Bütün varlıklar bir amaç için yaratılmıştır.

* Celle Celâluhû: Yüceler Yücesi

BİLGİ KUTUSU

Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü hâldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) birçok deliller vardır (Bakara suresi, 164. ayet).

Örneğin hava, su ve yiyecekler insanoğlunun yaşamını devam ettirebilmesi için yaratılmıştır. Suyun olmadığı bir yerde yaşam olmaz. Yüce Allah'ın (c.c.) yarattığı her şey ve verdiği bütün nimetler bizim hayatımızı devam ettirebilmemiz için verilmiştir. Evrende hayatın devam edebilmesi Allah'ın (c.c.) yarattığı ve düzene koyduğu sistem sayesinde. En ince ayrıntısına varıncaya kadar çok düzenli ve dengeli bir şekilde yaratılması ve bu sistemin hiç aksama-dan devam etmesi Yüce Allah'ın yaratması ile gerçekleşmiştir.

İnsan doğuştan Allah'a inanma duygusu ile yaratılmıştır. Bu duygu sayesinde insan akli ile kendi vücudundaki mükemmeliyet başta olmak üzere evrendeki sayısız delillerle Allah'ın varlığı ve birliği inancına ulaşır.

Bizleri ve içerisindeki nimetlerle beraber bu evreni yoktan var eden Yüce Allah (c.c.) bir ve tektir. Evrendeki nizam ve intizamın varlığı ve hiç şaşmadan devam etmesi ancak bunları yaratanın bir olması ile gerçekleşir. Allah (c.c.) bir ve tek olmasaydı bu düzenin devam etmesi mümkün olmaz birtakım karışıklıklar meydana gelirdi. Yüce Allah (c.c.) bu hususu kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade eder: **“Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu...”** (Enbiya suresi, 22. ayet.)

DÜŞÜNELİM

Mahallemizde birden fazla muhtar olsaydı acaba bir karışıklık olur muydu?

Yüce Rabbimizin birliği O'nun eşinin ve benzerinin olmadığı anlamına gelir. Yüce Allah (c.c.) bizim bildiğimiz veya hayal ettiğimiz hiçbir varlığa benzemez. Allah'ın bu sıfatına, sonradan olan hiçbir şeye benzemeyen anlamında “Muhalefetün lil-Havadis” denir. Yüce Allah (c.c.) her şeyi yoktan yaratandır. Kainattaki her şey O'na muhtaçtır. O hiçbir şeye muhtaç değildir. Yüce Allah'ın (c.c.) bu özellikleri ve sıfatları Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde geçmekle beraber kısa ve özet olarak İhlas suresinde şu şekilde geçmektedir: **“De ki: O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir).”**

Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu da değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir.” (İhlas suresi, 1-4. ayetler.)

BİLGİ KUTUSU

ALLAH'IN (C.C.) SIFATLARI

A. Zati Sıfatlar

1. Vücut: Allah vardır.
2. Kıdem: Allah'ın varlığının başlangıcı yoktur.
3. Beka: Allah'ın varlığının sonu yoktur.
4. Vahdaniyet: Allah birdir.
5. Muhalefetün li-l Havadis: Allah sonradan olan şeylere benzemez.
6. Kıyam Binefsihi: Allah'ın varlığı kendindedir. Allah hiçbir şeye muhtaç değildir.

B. Subûti Sıfatlar

1. Hayat: Allah, hayat sahibidir, diridir.
2. İlim: Allah her şeyi bilir.
3. Semi: Allah her şeyi işitir.
4. Basar: Allah, her şeyi görür.
5. İrade: Allah diler, dilediğini yapar.
6. Kudret: Allah kudret sahibidir, her şeye gücü yeter.
7. Kelam: Allah'ın söz sahibi olması demektir. Kur'an-ı Kerim Allah kelimidir.
8. Tekvin: Allah yaratıcıdır.

İçerisinde yaşadığımız dünyayı gözlemlediğimizde Allah'ın(c.c.) var olduğunu aklımızla bulabiliriz. İnsan akıllı bir varlıktır. Diğer canlılardan farklı olarak düşünme, olaylar arasında bağlantılar kurabilme kabiliyetine sahiptir. Evrendeki varlıklar üzerinde düşündüğümüzde yaşadığımız dünyanın ve insanların tesadüfen var olamayacağını anlarız. Kullandığımız en basit bir eşyadan devasa fabrikalara kadar her şeyin birileri tarafından yapıldığını kendiliğinden meydana gelmediğini aklımız sayesinde kavrarız. İşte aklımız sayesinde, içerisinde bulunduğumuz mükemmel ve kusursuz evreni, uzayı, Güneş'i, yıldızları, gezegenleri, yeryüzündeki bütün canlıları meydana getirip yaratan ve yaşamlarını kusursuz bir şekilde devam ettiren bir yaratıcının varlığını anlarız. Bizler bu yaratıcının “Allah (c.c.)” olduğunu biliyor ve ona inanıyoruz çünkü Allah (c.c.) inancı, insanın doğasında vardır.

Nasıl ki gördüğümüz her eserde onu yapan birisinin olması gerektiğini kavırıyorsak göklerin, yerin, bitkilerin, hayvanların özetle bütün evrenin de bir yaratıcısının

olduğuna inanırız. Bu husus kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: “Gökleri ve yeri yerli yerince yarattı. Sizi şekillendirdi ve şeklinizi de güzel yaptı...” (Teğabun suresi, 3. ayet.)

2. ALLAH (C.C.) YARADANDIR

Evreni ve içerisindekileri yoktan yaratıp meydana getiren kimdir?

Bir hikâye kitabı okuduğumuzda bu güzel hikâyeleri kimin yazdığını merak ederiz, aynı şekilde güzel bir resim tablosu gördüğümüzde ressamının kim olduğunu merak ederiz. Hikâye ve resim örneğinde olduğu gibi bu sefer dikkatimizi içerisinde yaşadığımız dünyaya çevirdiğimizde, Güneş'in, Ay'ın, yıldızların, denizlerin, dağların, bitkilerin, hayvanların ve insanların mükemmel bir şekilde yaratıldığını görürüz. Sonra şunu düşünürüz:

Görsel: 2 Her resmin bir ressamı olduğu gibi bu aleminde bir yaratıcısı vardır.

Bütün bu varlıklar nasıl var olmuştur?

Acaba bir resmin kendi kendine çizilemeyeceği bir ressama ihtiyacı olduğu gibi, içerisinde hayatımızı devam ettirdiğimiz şu kâinatın da bir yaratıcısı olması gerekmez mi?

Kâinattaki bu düzen ve intizam kendi kendine var olabilir mi?

Kâinatı mükemmel ve en güzel şekilde yaratanın, tüm bu yarattıklarından daha mükemmel ve üstün olması gerekmez mi?

Bütün bu sorular üzerinde düşündüğümüzde evrendeki her şeyin bir yaratıcısının olduğu inancına ulaşırız. İşte o yaratıcı Allah'tır(c.c.). Allah'ın (c.c.) her şeyi yarattığını Kur'an-ı Kerim bizlere şöyle anlatır: “Allah her şeyin yaratıcısıdır ve her şeyi koruyup yöneten de O'dur. (Zümer suresi, 62. ayet.) Yine Kur'an-ı Kerim'de: “O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyendir...” (Bakara suresi, 29. ayet.) ayeti ile her şeyin Allah (c.c.) tarafından yaratıldığı belirtilir. “O, yaratıp şekillendiren, ahenk veren ve düzene koyandır.” (A'lâ suresi, 2-3. ayetler.) ile Allah'ın yaratmasının yanında her şeye şekil verdiği ve düzene koyduğu anlatılmaktadır.

DÜŞÜNELİM

Hâlim Ne Olurdu?

Nasrettin Hoca bir gün köyden şehre giderken yorulmuş, tarlanın kenarındaki ceviz ağacının altında dinleneyim demiş. Şöyle bir etrafına bakınıp ağacın altına uzanmış ve derin düşüncelere dalmış.

- Ey Allah'ım gücüne sual olmaz amma, incecik kabak sapında kocaman kabak var, koskocaman ağaçta küçücük ceviz var, bu nasıl iş? deyip uykuya dalmış ki tam bu sırada ağaçtan bir ceviz, hocanın kafasına düşüvermiş.

Hoca acı ve şaşkınlıkla uyanmış, sağına soluna baktıktan sonra cevizin ağaçtan düştüğünü anlamış.

Bunun üzerine şöyle demiş:

- Ya Rabbi sen en iyisini bilirsin. Şimdi bu ağaçtan başıma düşen ceviz değil de kabak olsaydı benim hâlim ne olurdu?

İnsanı yaratan, insan neslinin devam etmesini sağlayan ve insanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli koşulları sağlayan Allah'tır(c.c.) İnsanlar bir şey yaparken bilgi, malzeme, enerji vb. şeylere ihtiyaç duyarlar. Cenab-ı Allah (c.c.) ise hiçbir şeye gerek duymadan yaratır. Kur'an-ı Kerim bu durumu şöyle ifade eder: **“O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece ‘ol’ der, o da hemen oluverir.”** (Bakara suresi, 117. ayet.)

Allah (c.c.) trilyonlarca hücreden oluşan insanın her bir hücreğini yaratan, bunların her birine görevlerini öğreten, içlerine milyon sayfalık bilgiler içeren DNA'ları yerleştiren ve bu sistemi milimetreden çok daha küçük bir küpün içerisine sığdırdığı protein, yağ ve su moleküllerine yaptırandır.

3. ALLAH (C.C.) RAHMAN VE RAHİMDİR

Allah'ın (c.c.) Rahman ve Rahim isimlerinin anlamlarını biliyor musunuz?

Rahman; bu dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, inanan inanmayan herkese merhamet eden ve her türlü nimeti sürekli veren anlamlarına gelir.

Rahman, Allah'ın (c.c.) güzel isimlerindedir. Bu isim Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: “De ki: (Rabbinizi) ister Allah diye çağırın ister Rahman diye çağırın. Hangisi ile çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur...” (İsrâ suresi, 110. ayet.)

Yüce Rabbimiz, Rahman ismi ile dünyada ihtiyacımız olan çeşit çeşit nimetler verir ve bütün canlılar bu nimetlerle hayatını devam ettirir. Yine Rabbimizin bizlere verdiği akıl nimeti sayesinde neyin nasıl yapılacağını öğrenerek hayatımızda bizlere lazım olacak bilgileri öğrenir, gerekli araç ve gereçleri yaparız. Bizler küçük çocuk iken korunma, beslenme, güvenlik sevgi gibi ihtiyaçlarımızın karşılanması için Allah (c.c.) bizlere anne ve baba gibi iki büyük nimet vermiştir. Anne ve babamıza da şefkat ve merhamet duygusu vermiştir ki onlar da bıkip usanmadan bizimle ilgilenirler.

Rabbimiz gökten yağmur yağdırarak bitkilere ve diğer canlılara hayat verir ve bu sayede bizim gıdalanmamız için çeşit çeşit nimetler verir.

Allah (c.c.), Rahman isminin bir gereği olarak yarattığı tüm kullarına merhamet eder ve onları rızıklandırır.

Rahman ismi, Allah'ın (c.c.) yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden anlamında iken **Rahim** ise ahirette sadece mümin kullarına şefkat edecek olan anlamında Allah'ın (c.c.) esma-i hüsnasından (güzel isimlerinden) biridir. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim de Rabbimizin Rahman ve Rahim isimleri şu şekilde geçmektedir: “O Allah ki, O'ndan başka İlah yoktur. Gaybı da, müşahede edilebileni de bilendir. Rahman, Rahim olan O'dur. “ (Haşr Suresi, 22), “...O Rahman ve Rahim'dir.” (Fatiha suresi, 3. ayet.), “Sizin ilahınız bir tek ilahdır. Ondan başka ilah yoktur. O Rahman'dır, Rahim'dir.” (Bakara suresi, 163. ayet.)

Rahim isminin tecellisi daha çok ahirette görülecektir. Allah'ın (c.c.) ahiretteki ikram ve ihsanları müminler için olacaktır.

Bizler bir işe başlarken besmele çekerek başlarız. Besmele Allah'ın ismini anarak bir işe başlamak demektir. Besmele aynı zamanda Allah'ın (c.c.) Rahman ve Rahim isimleri ile anarak O'nun şanını yüceltmektir.

Görsel 3: Su içerken besmele çekeriz.

Görsel 4: Yemeğe besmele ile başlarız.

Yemek yerken ve su içerken besmele çekerek Allah'ın (c.c.) Rahman ve Rahim olduğunu ifade ederiz.

Allah'ın bizlere hem bu dünyada hem de ahirette nimet vererek ihsan etmesi bize Allah'a karşı kulluk borçlarımıza daha fazla dikkat etmemizi hatırlatır. Bu durum sayısız nimetler karşılığında bizden istenilenleri severek ve isteyerek yerine getirmemizi gerektirmektedir. Bu sayede insan Allah'ın (c.c.) rızasına ve emirlerine uygun bir yaşantıya sahip olur.

BİLGİ KUTUSU

Ömer İbnü'l-Hattâb radiyallahu anh şöyle dedi:

“(Bir keresinde) Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem (ayrı düştüğü) çocuğuna duyduğu özlemden dolayı rastladığı her çocuğu kucaklayan, kadınıni işaret ederek:

- **“Bu kadının çocuğunu ateşe atacağına ihtimal verir misiniz?” diye sordu.**

- Asla, atmaz! dedik.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.):

- **“İşte Allah Teâlâ kullarına, bu kadının yavrusuna olan şefkatinden daha merhametlidir”** buyurarak Allah'ın (c.c.) merhametinin ve bağışlamasının çok olmasına vurgu yapmışlardır. (Buhârî, Edeb 18.)

4. ALLAH (C.C.) GÖRÜR VE İŞİTİR

Allah'ın görmesi ve işitmesinden ne anlıyoruz?

Allah (c.c.) her şeyi gören, işiten ve bilendir. Allah'a (c.c.) hiçbir şey gizli kalmaz çünkü O yaratıcıdır ve yarattıklarından haberdardır. “...Şüphesiz Allah, göklerin ve yerin gizliliklerini bilir. Allah yaptıklarınızı görendir.” (Hucurat suresi, 12. ayet.) O kalplerden geçenleri dahi bilir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçer: “Sözünüzü ister gizleyin ister açığa vurun; bilin ki O, kalplerin içindekini bilmektedir.” (Mülk suresi, 13. ayet.)

Rabbimizin görmesi ve işitmesi, bizim bildiğimiz göz ve kulak gibi organlarla değildir. Yüce Allah (c.c.) bunlara ihtiyaç duymadan görür ve işitir. Biz insanlar örneğin rüya görürüz ama gördüğümüz bu rüya göz sayesinde değildir. Yani görme sadece gözle sınırlı değildir. Allah'ın (c.c.) görmesi ve işitmesi bizim görmemiz ve işitmemizden çok daha mükemmeldir çünkü Allah'a (c.c.) görmek, işitmek ve kalplerden geçeni dahi bilmek çok kolaydır. Bu konu hakkında Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: “Bilmez misin ki kuşkusuz Allah gökte ve yerde ne varsa hepsini bilir. Kuşkusuz bunların hepsi bir kitaptadır. Şüphesiz bu Allah'a göre çok kolaydır.” (Hac suresi, 70. ayet.)

Görsel 5: Dalından düşen yaprak dahi Allah'ın bilgisi dâhilindedir.

Allah'ın (c.c.) her şeyi gördüğünü, işittiğini bilmek, buna inanmak biz inananların söz ve davranışlarımızda daha çok dikkatli ve ölçülü olmamızı gerektirir çünkü bizim her hâlimizi gören, her söylediğimizi duyan ve her şeyimizi bilen Allah'a (c.c.) iman bizleri iyi, güzel ve yararlı işler yapmaya yöneltir. Kötülüklerden sakındırır, bizlere sorumluluk bilinci aşılar. Bu inançta olan bir kişi Allah'a (c.c.) insanlara ve diğer canlılara karşı görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye gayret eder. Başta ailesi olmak üzere arkadaşlarını, vatanını, milletini ve bütün insanları sever, onlara karşı daha çok şefkatli ve merhametli olur.

İnsanların görmesi ve işitmesi sınırlıdır. Bizler ancak gözümüzün görme açısına giren varlıkları ışık sayesinde görebiliriz ve işitme frekansımızın aralığındaki sesleri duyabiliriz. Bilgimiz ise gördüğümüz, duyduğumuz ve aklımızla kavrayabildiklerimizle sınırlıdır ancak Allah (c.c.) için böyle bir sınırlandırma yoktur. Yüce Rabbimiz her şeyi görür, işitir ve bilir. O sonsuz bilgi sahibidir.

Yüce Rabbimiz geçmişteki, şu anki ve gelecekteki her şeyi bilir. Yüce Rabbimizin ilminin ne kadar çok olduğunu ve her şeyi kuşattığını Kur'an-ı Kerim şu şekilde haber verir: “..O karada ve denizde ne varsa bilir;

O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez..” (En'âm suresi, 59. ayet.)

BİLGİ KUTUSU

Allah'ın (c.c.) her şeyi bilmesine **ilim** denir.

Allah'ın, (c.c.) gizli aşikâr her şeyi işitmesine **semi'** denir.

Allah'ın, (c.c.) aydınlık karanlık, uzak yakın, küçük büyük her şeyi görmesine **basar** denir.

“...Sen Allah'a sığın. Şüphesiz O, Semi'dir, Basir'dir. (İşitendir, görürdür.)” (Mü'min suresi, 56. ayet.)

Görsel 9

Görsel 10

Allah (c.c.) havada ve denizdeki her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilir.

Bir makineyi icat eden usta nasıl ki o makinenin tüm özelliklerini biliyorsa bizleri ve şu içerisinde yaşadığımız kâinatı yoktan var eden Yüce Rabbimiz de yarattığı tüm varlıkların özelliklerini bilir ve onların yaptığı her şeyden de haberdardır. Bu hususu Kur'an-ı Kerim şöyle ifade eder: “Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz çünkü biz ona şah damarından daha yakınız.” (Kâf suresi, 16. ayet.)

Yüce Rabbimiz her an bizimledir. O'na her dua ettiğimizde bizi işitir ve duamıza cevap verir. O bizim her hâlimizi görür ve her hâlimizi bilir. Bu hâl ise bizim davranışlarımıza ve sözlerimize dikkat ederek iyi bir insan ve Müslüman olmamızı sağlar.

5. ALLAH'IN (C.C.) HER ŞEYE GÜCÜ YETER

“Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi” ifadesinden ne anlıyorsunuz?

Evreni ve içerisinde yaşayan canlı-cansız tüm varlıkları yaratan Allah'tır (c.c.). İçerisinde yaşadığımız evrenin büyüklüğünü düşündüğümüzde Allah'ın (c.c.) gücünü daha iyi anlarız. Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (c.c.) gücü şu şekilde anlatılır: **“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Allah'ın gücü her şeye yeter.”** (Al-i İmran suresi, 189. ayet.)

Allah'ın (c.c.) gücünün üstünde başka bir güç yoktur. Bize zor gelen bir şey O'na çok kolaydır. Yasin suresinde bu gerçek şöyle ifade edilmiştir: **“Bir şey yaratmak istediği zaman onun yaptığı 'Ol!' demekten ibarettir. Hemen olur.”** (Yasin suresi, 82. ayet.)

Görsel 8: Bütün bu güzellikleri yaratan yüce Allah'tır(c.c.).

Yüce Rabbimiz en üstün sıfatlarla bezenmiştir. O'nun gücünün üstünde güç yoktur. O, kâinatı yoktan var edip planlı bir şekilde devam etmesini sağlayandır. Bütün bu nimetleri de insanın hizmetine sunandır. O, kullarına karşı çok esirgeyici ve bağışlayıcıdır. Bizler de Rabbimizi çok severiz ve tüm bu yarattığı sayısız nimetler karşılığında bizden istediği kulluk borcunu seve seve yerine getiririz. O'na olan sevgimizi ve saygımızı ibadet ederek, şükrederek ve dua ederek gösteririz. Kültürümüzde de Allah'a (c.c.) olan sevgimizi gösterme yolları çoktur. Örneğin evlerimizin ve iş yerlerimizin duvarlarını süsleyen Allah'ın isimlerinin yer aldığı esmai-hüsna levhaları bunlardandır.

Allah İnancı

Allah (c.c.) kelamı olan Kur'an-ı Kerim'e abdestsiz dokunmamaya gayret gösterir ve onu belden aşağıda tutmaz ve evlerimizin en güzel ve yüksek yerlerinde muhafaza ederiz. Edebî metinlerde de Allah (c.c.) sevgisi sıklıkla işlenmiştir. Kültürümüzde de Allah (c.c.) sevgisi birçok yazı, şiir, ilahi vb. eserlerde işlenmiştir.

Görsel 11:Bütün bu güzellikleri yaratan yüce Allah'tır(c.c.).

BİLGİ KUTUSU

Aşağıda halk arasında mevlid ismi ile bilinen Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n Necât isimli eserine ait mısralara yer verilmiştir:

Allah adın zikredelim evvelâ
Vacib oldur cümle işde her kula
Allah adın her kim ol evvel âna
Her işi âsan eder Allah âna.
Bir kez Allah dese aşk ile lisan
Dökülür cümle günah misl-i hazan.

Süleyman Çelebi, Musahhah Mevlid-i Şerif, s. 4.

vacib: Gerekli âna: ona Allah'ın her şeye gücünün yetmesi anlamına gelen sıfatı "kudret" dir. Her şeye gücü yeter anlamına gelen ismi ise "kâdir" dir.

*Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni*

Yunus Emre şiirlerinde Allah (c.c.) sevgisi

6. ALLAH (C.C.) İLE İRTİBAT: DUA

“Kullarım sana beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm...” (Bakara suresi, 186. ayet.)

Dua: Sözlük anlamı olarak, çağırma, yalvarma, ibadet vb. anlamlarına gelir. Terim anlamı ise; insanın, Allah'ın gücü ve kudreti karşısında kendi zayıflığını kavrayıp O'na yalvarması, şükretmesi, O'nu övmesi ve Allah'la her an beraber olduğunun bir göstergesi olarak O'nunla iletişim kurmasıdır.

Görsel 10: Dua ibadetin özüdür.

Kul, duayı Allah (c.c.) tarafından kendisine bir hayrın, iyiliğin ve nimetin verilmesi için ya da kötü bir durumun ortadan kaldırılması için veya Allah'a (c.c.) karşı ibadet, sevgi ve saygı ifadesi olarak yapar.

Dinimiz, kişinin istek ve arzularını Allah'a (c.c.) sunmadan önce isteğinin yerine getirilmesi için o konuda çalışıp gayret gösterilmesini ister.

İnsan bazen sevinçli bazen de üzüntülü durumlarla karşılaşabilir. Sevinçli ve üzüntülü anlarımızı kendimize yakın hissettiğimiz kişilerle paylaşırız. Böyle yapmak insanı rahatlatır ve bu durum sevincimizi artırır, üzüntümüze de azaltır.

Dua, insanın Rabbi ile iletişim kurmasıdır. İçini ve derdini Rabbine dökmesidir. İnsan dua ederek iç âlemini her şeyini bilen Rabbine açar. İnsan dua ederek kendisinin aciziyetini, güçsüzlüğünü Rabbine arz eder. O'nun sonsuz rahmet ve merhametine sığınır. Dua ederek O'ndan yardım ister. Dinimizde duaya büyük önem verilmektedir. Dua Rabbimizle iletişim aracımızdır. Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde kendisine dua etmemizi istemektedir. Samimiyetle, halis niyetlerle yapılan duaların geri

çevrilmeyeceğini haber vermektedir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulmaktadır: “Kullarım sana beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O hâlde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.” (Bakara suresi, 186. ayet.) ile samimiyetle yapılan duaların karşılık bulacağını müjdelemektedir.

Sevgili Peygamber Efendimiz(sav.) de dua ile ilgili olarak: “Dua ibadetin özüdür.” (Tirmizi, Deavât, 1.) buyurmuştur. Başka bir hadis-i şeriflerinde “Allah (c.c.) katında, duadan daha kıymetli bir ibadet yoktur.” (İbn Mâce, Dua, 1.) buyurmuştur.

Dua ederken dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de üzerimize düşen sorumlulukları yerine getirdikten sonra, samimi olarak içten gelerek ve inanarak Allah’a (c.c.) dua etmektir. Dua bu şekilde yapıldığı takdirde Allah’ın (c.c.) duaları kabul edeceği bilinmelidir. Sevgili Peygamberimiz(sav.) bir hadis-i şeriflerinde: “Ey insanlar! Allah’tan bir şey istediğiniz zaman kabul edileceğine inanarak isteyiniz.” (Tirmizî, Daavât, 65.) buyurarak duada samimiyetin ve inancın önemini vurgulamıştır.

Dua usulü ile ilgili olarak da Yüce Allah (c.c.): “Rabb’inize, yalvara yakara ve gizlice dua edin... Islah edilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk çıkarmayın. Allah’tan korkarak ve rahmetini umarak dua edin. Muhakkak ki iyilik edenlere Allah’ın rahmeti çok yakındır.” (A’râf suresi, 55-56. ayetler.) buyurarak duanın nasıl yapılması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Kur’an-ı Kerim’den ve Peygamberlerden Dua Örnekleri

Peygamber Efendilerimizden Dua Örnekleri

Hız. Âdem (a.s.) bağışlanması için Yüce Rabbimize şöyle yalvarmıştır: “**De-diler ki: “Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”** (A’râf suresi, 23. ayet.)

Hız. Eyyüb de (a.s.) Yüce Rabbimize şu şekilde dua etmiştir: “**Eyyüb’u da hatırla. Hani o Rabb’ine, “Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti.”** (Enbiya suresi, 83. ayet.)

Hız. Yunus da (a.s.) balığın karnında iken, içerisinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için şöyle dua etmiştir: “**...Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum...**” (Enbiya suresi, 87. ayet.)

Peygamber Efendimiz(sav.) de Hız. Ali Efendimize hitaben: “Ya Ali, her ne zaman bir darlığa ve sıkıntıya düşersen, bir bela ve musibete uğrarsan şöyle dua et **“La Havle Vela Kuvvete İlla Billahi’l Aliyyil Azim (Güç ve kuvvet Yüce ve Büyük olan Allah’ın yardımı ile elde edilir.)”**

Yüce Rabbimiz her şeyde olduğu gibi ibadetin özü olan duada da bizlere yol göstermiştir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı dua örnekleri şunlardır:

Hız. Nuh (a.s.) Rabbimize şu ifadelerle dua etmiştir: “Rabbim! Beni, ana-babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla. Zalimlerin de ancak helâkini arttır.” (Nûh suresi, 28. ayet.)

Hız. İbrahim (a.s.) ise bizlere örnek olacak şu ifadelerle Yüce Rabbimize yalvarmıştır: “Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl. Bize ibadet yerlerini ve ilkelerini göster. Tövbemizi kabul et çünkü sen, tövbeleri çok kabul edensin, çok merhametli olansın.” (Bakara suresi, 128. ayet.)

Hız. Yusuf da (a.s.) şöyle dua etmiştir: “Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilere kat.” (Yusuf suresi, 101. ayet)

Hız. Süleyman da (a.s.) şöyle dua etmiştir: “...Ey Rabbim! Beni; bana ve ana-babama verdiğin nimetlere şükretmeye ve razı olacağın sâlih ameller işlemeye sevk et ve beni rahmetinle sâlih kullarının arasına kat!” (Neml suresi, 19. ayet.)

Hız. Musa da (a.s.) Rabbimize şu ifadelerle dua etmiştir: “...Rabbim! Gönlüme ferahlık ver. İşimi bana kolaylaştır... (Tâhâ suresi, 25 ve 26. ayetler.)

Sevgili Peygamberimiz Hız. Muhammed de (s.a.v.) şöyle dua etmiştir: “...Rabbim! Bağışla, merhamet et çünkü sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!” (Mü'minun suresi, 118. ayet.) Yine Peygamber Efendimiz(sav.: “Allah'ım! Fakirlikten, yokluktan ve zilletten sana sığınırım. Haksızlık etmekten ve haksızlığa uğramaktan da sana sığınırım.” (Ebu Davud, Vitir, 32.) diye dua ettiği gibi, “Ey Rabbimiz, bize dünyada da iyilik, güzellik ver, âhirette de iyilik, güzellik ver. Bizi ateş azabından koru,” (Bakara suresi, 201. ayet.) diye de dua etmiştir.

BİLGİ KUTUSU

Peygamber Efendimiz Hız. Muhammed Mustafa (s.a.v.) Kadir Gecesi olduğu zaman şöyle dua eder ve ümmetine de aynı şekilde dua etmelerini tavsiye ederlerdi: “Allah'ım! Sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affet.” (Tirmizi, Deavât, 84.)

Yine Peygamberimiz Rabbimize olan niyazlarında: “Ey Rabbim! Acizlikten, tembellikten, korkaklıktan cimrilikten, eli kolu dökülür derecede takatsızlıktan, kasvetten, gafletten, zilletten, azlıktan, meskenetten sana sığınırım. Fakirlikten, küfürden, fısktan, şekavetten, nifaktan, yaptığını insanların duyması ve medh etmeleri için yapmaktan, riyadan, sana sığınırım. Sağırlıktan, dilsizlikten, delilikten, cüzamdan ve kötü

hastalıklardan sana sığınırım.” (Buhari, Deavât, 60.) diyerek dua ederlerdi. Yine: “Ey Rabbim! Beni, iyilik ettiği zaman sevinen, kötülük ettiği zaman istiğfar edenlerden kıl.” (Camiu’s-Sağir) diyerek dua ettikleri gibi, çoğu zaman da: “Ey kalpleri çekip çeviren Rabbim! Kalbimi dinin üzere sabit kıl.” (Tirmizi, Deavât, 85.) diyerek dua ederlerdi.

1. UYGULAMA

- “Bizi yediren, bizi içiren ve bizi Müslüman yapan Allah’a hamdolsun.” (Ebu Dâvud, Cihad, 162.)
- “Allah’ım! Senden faydalı bir ilim, helâl bir rızık, tarafından kabul gören bir amel istiyorum!” (İbn Mâce, İkâmet, 32.)
- “Allah’ım! Sıkıntıdan, üzüntüden, borçların ağırlığından ve güç sahibi olan kişilerin haksızlığına uğramaktan sana sığınırım.” (Ebu Dâvud, Vitir, 32.)

Siz de Peygamber Efendimizin(sav.) bizlere tavsiye ettiği iki duayı aşağıya yazınız.

1.
.....
2.
.....

Yüce dinimizin duaya verdiği önem sayesinde kültürümüzde de dua çeşitliliği çoktur. Günlük konuşmalarımızda bu dua çeşitleriyle çok karşılaşırız. Örneğin herhangi bir işe başlarken “**Bismillahirrahmanirrahim**” diyerek başlarız, yemeğe başlarken yine besmele ile başlar ve yemek duası yaparak bitiririz. Eğer yemek duasını henüz öğrenmemiş isek “**Elhamdülillah**” diyerek Allah’a hamd ederek, verdiği nimetlere şükrederek yemek sofrasından kalkarız. Babamızı işe uğurlarken, “**Allah’a emanet ol.**”, “**Yolun açık olsun.**”, “**Hayırlı kazançlar.**”, “**Hayırlı işler.**”, deriz. Annemiz de bizi okula uğurlarken, “**Allah zihin açıklığı versin.**” diyerek uğurlar. Bir hasta ziyaretine gittiğimizde “**Allah şifa versin, geçmiş olsun.**” zor durumda kalmış bir kimseye de “**Allah yardımcın olsun.**” diyerek dua ederiz.

Dua ederken sadece kendimize değil, anne ve babamıza, diğer akrabalarımıza, arkadaşlarımıza ve tüm Müslüman kardeşlerimize dua ederek toplumdaki birlik ve beraberlik duygusunu güçlendiririz.

2. UYGULAMA

Aşağıdaki dua ifadeleri hangi durumlarda kullanılır, karşlarına yazınız.

1	Bismillahirrahmanirrahim	
2	Allah şifalar versin	
3	Hayırlı işler	
4	Elhamdülillah	
5	Allah zihin açıklığı versin	
6	Allah'a emanet ol	
7	Allah rahmet eylesin	

7. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. İBRAHİM (A.S.)

Hz. İbrahim (a.s.) hakkında neler biliyorsunuz?

Hz. İbrahim (a.s.) Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'den (s.a.v.) sonra adı en çok anılan peygamberlerden biridir. Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İshak (a.s.) ve Hz. İsmail'in (a.s.) babasıdır. Kur'an-ı Kerim'de "İbrahim" isimli bir sure yer almaktadır. Sevgili Peygamber Efendimizin(sav.) soyu Hz. İbrahim'e (a.s.) dayanmaktadır. Nemrut rüyasında parlak bir yıldızın, Güneş ve Ay'ı görünmez yaptığını gördü, bu rüyanın yorumunda, ülkesinde doğacak bir çocuğun, yeni bir din getirip, onun sal-

BİLGİ KUTUSU

Hz. İbrahim (a.s.) Allah'ın (c.c.) emri ile kiblemiz olan Kabe-i Muaz-zama'yı yapan ve hac ibadetini başlatan peygamberdir. Hz. İbrahim, (a.s.) Hz. İsmail'in (a.s.) babasıdır. Hz. İbrahim'in (a.s.) günümüzde Şanlıurfa sınırları içerisinde bulunan Harran bölgesinde yaşadığı rivayet edilmektedir.

Mustafa Âsım Köksal,
Peygamberler Tarihi, c1, s.141.

tanatını yıkacağını öğrendi. Nemrut bu yorumdan sonra yeni doğmuş ve bundan sonra doğacak bütün erkek çocuklarının öldürülmesini emretti. Bu esnada Hz. İbrahim'in (a.s.) annesi Hz. İbrahim'e hamile idi. Hz. İbrahim'in annesi, şehir dışında bir mağarada çocuğunu dünyaya getirdi. Oğlunu mağarada gizledi ve orada büyüttü. Hz. İbrahim (a.s.) büyüyüp, mağaradan çıkınca, Güneş'e, Ay'a, yıldızlara ve kâinata bakarak bunları yaratanın eşi ve benzeri olmayan bir yaratıcının olduğunu kavradı. Kur'an-ı Kerim'de bu konu şöyle anlatılır: "Andolsun, daha öncede İbrahim'e doğruyu yanlıştan ayırma yeteneğini verdik. Biz zaten onu biliyorduk. (Enbiya suresi, 51. ayet.)"

Kendisine peygamberlik verilen Hz. İbrahim (a.s.) Allah'ın (c.c.) emri ile herkesi imana çağırıldı. İnsanlara çok açık bir tebliğde bulunmayı, putların manasız ve aciz olduklarını onlara tapmanın sapıklık olduğunu onlara açıkça göstermek istedi. Kavminin bir bayram için başka bir yerde toplanmalarını fırsat bilerek yetmiş kadar putun olduğu yere girerek elindeki balta ile bütün putları kırıp paramparça etti. Sadece en iri putu kırmayıp elindeki baltayı onun boynuna asarak oradan uzaklaştı. Kavmi putların başına geleni görünce bunu İbrahim'den başkası yapmış olamaz diyerek onu sorguya çektiler: "Ey İbrahim! Putlarımızı sen mi kırdın?" diye sorunca, Hz. İbrahim (a.s.): Bu işi olsa olsa; 'ben varken bu küçük putlara niçin tapıyorlar!' diyen şu büyük put yapmıştır, diyerek "Siz ona sorunuz." deyince, putperestler; "Putlar konuşmaz ki" dediler. Bunun üzerine Hz. İbrahim (a.s.): "O hâlde daha kendilerini kırılmaktan kurtaramayan, size hiçbir faydası olmayan bu putlara ilah diyerek niçin tapıyorsunuz? Hâlâ akıllanmayacak mısınız? Size ve bu tapıtığınız putlara yazıklar olsun!" dedi.

Hız. İbrahim, Nemrud'u Allah'a (c.c.) iman etmeye davet etti. Nemrut bu daveti kabul etmediği gibi Hz. İbrahim'in (a.s.) kendisine secde etmesini istedi. Secde etmeyince hapsettirdi ve ateşte yakılmasını emretti. Günlerce yığılan odunlar ateşlendi, ateşin şiddetinden yanına yaklaşamadıklarından mancınıklarla Hz. İbrahim'i (a.s.) ateşe attılar. Ateşe atılan Hz. İbrahim (a.s.), "Bana Allah'ım yetişir. O ne iyi vekildir, yardımcıdır." Anlamına gelen "Hasbunallahu ve ni'mel vekil" dedi. Yüce Rabbimiz ateşe: "**Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve esenlik ol.**" (Enbiya suresi, 69. ayet) diye emretti. Bu emir üzerine ateş Hz. İbrahim'i (a.s.) yakmadı ve ateşin içi yemyeşil bir bahçe oluverdi.

Bu olay üzerine insanların bir kısmı Hz. İbrahim'in (a.s.) peygamberliğine iman ettiler. Bazıları ise inanmamakta direndiler ve Yüce Allah (c.c.) Nemrut ve kavmini sivrisineklerle yok etti.

Hız. İbrahim (a.s.) ve ona iman edenler Filistin'e hicret ederek oraya yerleştiler.

Görsel 11: Hz. İbrahim'in (a.s.) ateşe atıldığı yer Balıklıgöl / Şanlıurfa

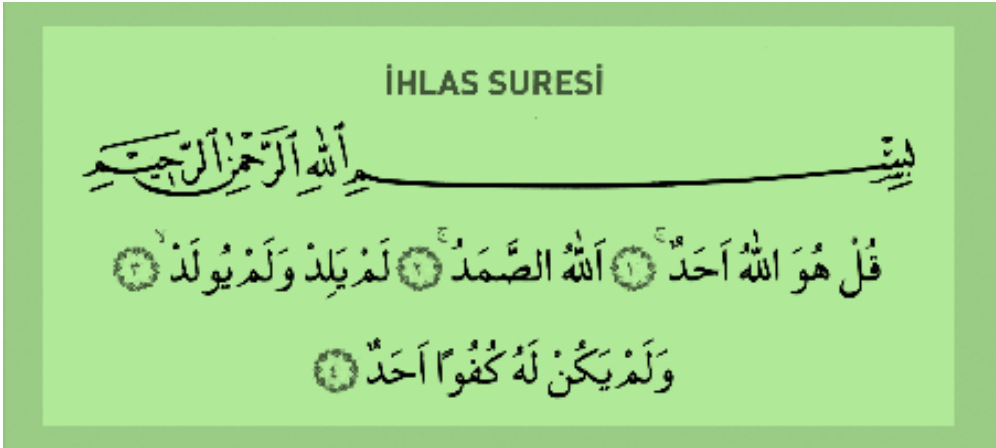
8. BİR SURE TANIYORUM: İHLÂS SURESİ VE ANLAMI

İhlâs kelimesi sözlük anlamı olarak; samimiyet, içtenlik, kalbî ve karşılıksız sevgi, samimi bağlılık, doğruluk, temizlik, saflık, gösterişsizlik anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu gözetme, sözün öze uyması, riyakârlık ve ikiyüzlülükten uzak olma demektir.

İhlâs suresi, Kur'an-ı Kerim'in 112. suresidir. Mekke Dönemi'nde indirilen bir suredir. Dört ayettir. Kur'an-ı Kerim'in en kısa surelerindedir.

İhlâs suresinde, Yüce Rabbimizin(cc.) bazı isim ve sıfatları anlatılır. Dinin inanç kısmını ve temelini oluşturan tevhit inancı anlatılır. Yüce Allah'ın birliğinden bahsedilir. O'nun hiçbir şeye muhtaç olmadığı, eşi ve benzerinin olmadığı anlatılır.

Sevgili Peygamberimiz(sav.): **“Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki bu sure Kur'an-ı Kerim'in üçte birine denktir.”** (Buhari, Tevhid, 1.) buyurarak bu surenin Kur'an-ı Kerim'in üç ana konusu olan tevhit, ibadet ve ahlaktan birincisi olan tevhidi anlattığını bizlere işaret etmiştir. Onun için bu sure Allah'ı (c.c.) anmak O'nu zikretmek kastı ile her zaman okunabilir.

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirrahmânirrahîm	Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle.
1. Kul huvallâhu ehad.	1. De ki: O, Allah'tır, bir tektir.
2. Allâhu's Samed.	2. Allah Samed'dir (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)
3. Lem yelid ve lem yûled.	3. O'ndan çocuk olmamıştır. (Kimsenin babası değildir.) Kendisi de doğmamıştır. (Kimsenin çocuğu da değildir.)
4. Ve lem yekün lehû küfüven ehad.	4. Hiçbir şey O'na denk ve benzer de değildir.

ÖZET

1. Allah (c.c.) Vardır ve Birdir

Önümüzde duran masanın bir usta tarafından imal edildiğini aklımızla kavradığımız gibi içerisinde yaşadığımız kâinat ve içerisinde en ince ayrıntısına kadar hesap edilip nizam ve intizam içerisinde devam eden olaylarında tesadüfen olamayacağı bir gerçekliktir. İşte kâinatı yoktan yaratıp bu düzeni sağlayan ve yoktan var eden Yüce Allah'tır (c.c.).

Evrendeki tüm canlılarda bir mükemmellik ve uyum vardır. Örneğin insan bedeni bu mükemmelliğin en güzel örneğidir. Bu mükemmellik tesadüfi değildir, bütün kâinatı yaratan Allah'ın (c.c.) kudreti ile.

İnsan doğuştan Allah'a inanma duygusu ile yaratılmıştır. Bu duygu sayesinde insan akli ile kendi vücudundaki mükemmeliyet başta olmak üzere evrendeki sayısız delillerle Allah'ın varlığı ve birliği inancına ulaşır.

Bizleri ve içerisindeki nimetlerle beraber bu evreni yoktan var eden Yüce Allah (c.c.) bir ve tektir. Evrendeki nizam ve intizamın varlığı ve hiç şaşmadan devam etmesi ancak bunları yaratanın bir olması ile gerçekleşir. Allah (c.c.) bir ve tek olmasaydı bu düzenin devam etmesi mümkün olmaz birtakım karışıklıklar meydana gelirdi. Yüce Allah (c.c.) bu hususu kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade eder: **“Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu...”** (Enbiya suresi, 22. ayet.)

Nasıl ki gördüğümüz her eserde onu yapan birisinin olması gerektiğini kavırıyorsak, göklerin, yerin, bitkilerin, hayvanların özetle bütün evrenin de bir yaratıcısının olduğuna inanırız. Bu husus kitabımız Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **“Gökleri ve yeri yerli yerince yarattı. Sizi şekillendirdi ve şeklinizi de güzel yaptı...”** (Teğabun suresi, 3. ayet.)

2. Allah (c.c.) Yaradandır

Bir hikâye kitabı okuduğumuzda bu güzel hikâyeleri kimin yazdığını merak ederiz, aynı şekilde güzel bir resim tablosu gördüğümüzde ressamının kim olduğunu merak ederiz. Hikâye ve resim örneğinde olduğu gibi bu sefer dikkatimizi içerisinde yaşadığımız dünyaya çevirdiğimizde, Güneş'in, Ay'ın, yıldızların, denizlerin, dağların, bitkilerin, hayvanların ve insanların mükemmel bir şekilde yaratıldığını görürüz.

ÖZET

Bütün bu sorular üzerinde düşündüğümüzde evrendeki her şeyin bir yaratıcısının olduğu inancına ulaşırız. İşte o yaratıcı Allah'tır(c.c.). Allah'ın (c.c.) her şeyi yarattığını Kur'an-ı Kerim bizlere şöyle anlatır: "Allah her şeyin yaratıcısıdır ve her şeyi koruyup yöneten de O'dur (Zümer suresi, 62. ayet) Yine Kur'an-ı Kerim'de: "O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök halinde düzenleyendir..." (Bakara suresi, 29. ayet.) ile her şeyin Allah (c.c.) tarafından yaratıldığı belirtilir. "O, yaratıp şekillendiren, ahenk veren ve düzene koyandır." (A'lâ suresi, 2-3. ayetler.) ile de Allah'ın yaratmasının yanında her şeye şekil verdiği ve düzene koyduğu anlatılmaktadır.

3. Allah (c.c.) Rahman ve Rahimdir

Rahman; bu dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, inanan inanmayan herkese merhamet eden ve her türlü nimeti sürekli veren anlamlarına gelir.

Rahman, Allah'ın (c.c.) güzel isimlerindedir. Bu isim Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: "De ki: (Rabbinizi) ister Allah diye çağırın ister Rahman diye çağırın. Hangisi ile çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur..." (İsrâ suresi, 110. ayet.)

Allah (c.c.) Rahman isminin bir gereği olarak yarattığı tüm kullarına merhamet eder ve onları rızıklandırır.

Rahim ise ahirette sadece mümin kullarına şefkat edecek olan anlamında Allah'ın (c.c.) esmailhüsnasından (güzel isimlerinden) biridir. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Rabbimizin Rahman ve Rahim isimleri şu şekilde geçmektedir: "O Allah ki, O'ndan başka İlah yoktur. Gaybı da müşahede edilebileni de bilendir. Rahman, Rahim olan O'dur. " (Haşr Suresi, 22. ayet)

Allah'ın bizlere hem bu dünyada hem de ahirette nimet vererek ihsan etmesi bize Allah'a karşı kulluk borçlarımıza daha dikkat etmemizi hatırlatır. Sayısız nimetler karşılığında bizden istenilenleri severek ve isteyerek yerine getirmemizi gerektirmektedir. Bu sayede insan Allah'ın (c.c.) rızasına ve emirlerine uygun bir yaşantıya sahip olur.

4. Allah (c.c.) Görür ve İşitir

Allah (c.c.) her şeyi gören, işiten ve bilendir. Allah'a (c.c.) hiçbir şey gizli kalmaz çünkü O yaratıcıdır ve yarattıklarından haberdardır. "...Şüphesiz Allah, göklerin ve

ÖZET

yerin gizliliklerini bilir. Allah yaptıklarınızı görendir.” (Hucurat suresi, 12. ayet.) O kalplerden geçenleri dahi bilir. Bu husus Kur’an-ı Kerim’de şöyle geçer: “Sözünüzü ister gizleyin ister açığa vurun; bilin ki O, kalplerin içindekini bilmektedir.” (Mülk suresi, 13. ayet.)

Allah’ın (c.c.) her şeyi gördüğünü, işittiğini bilmek, buna inanmak biz inananların sözlerimizde, davranışlarımızda daha çok dikkatli ve ölçülü olmamızı gerektirir çünkü bizim her hâlimizi gören, her söylediğimizi duyan ve her şeyimizi bilen Allah’a (c.c.) iman bizleri iyi, güzel ve yararlı işler yapmaya yöneltir. Kötülüklerden sakındırır, bizlere sorumluluk bilinci aşılar. Bu inançta olan bir kişi Allah’a (c.c.) insanlara ve diğer canlılara karşı görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye gayret eder. Başta ailesi olmak üzere arkadaşlarını, vatanını, milletini ve bütün insanları sever, onlara karşı daha çok şefkatli ve merhametli olur.

Yüce Rabbimiz her an bizimledir. O her dua ettiğimizde bizi iştir ve duamıza cevap verir. O bizim her hâlimizi görür ve her hâlimizi bilir. Bu hâl ise bizim davranışlarımıza, sözlerimize dikkat ederek iyi bir insan ve Müslüman olmamızı sağlar.

5. Allah’ın (c.c.) Her Şeye Gücü Yeter

Evreni ve içerisinde yaşayan canlı-cansız tüm varlıkları yaratan Allah’tır (c.c.). İçerisinde yaşadığımız evrenin büyüklüğünü düşündüğümüzde Allah’ın (c.c.) gücünü daha iyi anlarız. Kitabımız Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın (c.c.) gücü şu şekilde anlatılır: “Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah’ındır. Allah’ın gücü her şeye yeter.” (Al-i İmran suresi, 189. ayet.)

Allah’ın (c.c.) gücünün üstünde başka bir güç yoktur. Bize zor gelen bir şey O’na çok kolaydır. Yasin suresinde bu gerçek şöyle ifade edilmiştir: “Bir şey yaratmak istediği zaman onun yaptığı ‘Ol!’ demekten ibarettir. Hemen oluverir.” (Yasin suresi, 82. ayet.)

6. Allah (c c.) İle İrtibat: Dua

Dua, sözlük anlamı olarak, çağırma, yalvarma, ibadet vb. anlamlarına gelir. Terim anlamı ise; insanın, Allah’ın gücü ve kudreti karşısında kendi zayıflığını kavrayıp O’na yalvarması, şükretmesi, O’nu övmesi ve Allah’la her an beraber olduğunun bir göstergesi olarak onunla iletişim kurmasıdır.

Dua, insanın Rabbi ile iletişim kurmasıdır. İçini ve derdini Rabbine dökmesidir.

ÖZET

İnsan dua ederek iç âlemini her şeyini bilen Rabb'ine açar. İnsan dua ederek kendisinin acziyetini, güçsüzlüğünü Rabb'ine arz eder. O'nun sonsuz rahmet ve merhametine sığınır. Dua ederek O'ndan yardım ister. Dinimizde duaya büyük önem verilmektedir. Dua Rabb'imizle iletişim aracımızdır. Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde kendisine dua etmemizi istemektedir. Samimiyetle, halis niyetlerle yapılan duaların geri çevrilmeyeceğini haber vermektedir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulmaktadır: **“Kullarım sana beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınımdır. Bana dua ettiği vakit dua edenin dileğine karşılık veririm. O hâlde (kullarım da) benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yolu bulalar.”** (Bakara suresi, 186. ayet.)

Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v) de dua ile ilgili olarak: **“Dua ibadetin özüdür.”** (Tirmizi, Deavât, 1.) buyurmuştur. Başka bir hadis-i şeriflerinde **“Allah (c.c.) katında, duadan daha kıymetli bir ibadet yoktur.”** (İbn Mâce, Dua, 1.) buyurarak duanın önemine dikkat çekmektedir.

Peygamber Efendilerimizden Dua Örnekleri

Hz. Âdem (a.s.) bağışlanması için Yüce Rabbimize şöyle yalvarmıştır: **“Dediler ki: “Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.”** (A'râf suresi, 23. ayet.)

Hz. Eyyüb de (a.s.) Yüce Rabbimize şu şekilde dua etmiştir: **“Eyyüb'u da hatırla. Hani o Rabbine, “Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti.”** (Enbiya suresi, 83. ayet.)

Hz. Yunus da (a.s.) balığın karnında iken, içerisinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için şöyle dua etmiştir: **“...Senden başka hiçbir ilah yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum...”** (Enbiya suresi, 87. ayet.)

Peygamber Efendimiz de Hz. Ali Efendimize hitaben: **“Ya Ali, her ne zaman bir darlığa ve sıkıntıya düşersen, bir bela ve musibete uğrarsan şöyle dua et buyurarak: “La Havle Vela Kuvvete İlla Billahî'l Aliyyil Azim (Güç ve kuvvet Yüce ve Büyük olan Allah'ın yardımı ile elde edilir.)”** duasını tarif etmiştir.

Yüce dinimizin duaya verdiği önem sayesinde kültürümüzde de dua çeşitliliği çoktur. Günlük konuşmalarımızda bu dua çeşitleriyle çok karşılaşırız. Örneğin

ÖZET

herhangi bir işe başlarken “**Bismillahirrahmanirrahim**” diyerek başlarız, yemeğe başlarken yine besmele ile başlar ve yemek duası yaparak bitiririz. Eğer yemek duasını henüz öğrenmemiş isek “**Elhamdülillah**” diyerek Allah’a hamd ederek, verdiği nimetlere şükrederek yemek sofrasından kalkarız. Babamızı işe uğurlarken, “**Allah’a emanet ol.**”, “**Yolun açık olsun.**”, “**Hayırlı kazançlar.**”, “**Hayırlı işler.**”, deriz. Annemiz de bizi okula uğurlarken, “**Allah zihin açıklığı versin.**” diyerek uğurlar. Bir hasta ziyaretine gittiğimizde “**Allah şifa versin, geçmiş olsun.**”, zor durumda kalmış bir kimseye de “**Allah yardımcın olsun.**” diyerek dua ederiz.

7. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. İbrahim (a.s.)

Hız. İbrahim (a.s.) Kur’an-ı Kerim’de Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed’den (s.a.v.) sonra adı en çok anılan peygamberlerden biridir. Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İshak (a.s.) ve Hz. İsmail’in (a.s.) babasıdır. Kur’an-ı Kerim’de “İbrahim” isimli bir sure yer almaktadır. Sevgili Peygamberimizin(sav.) soyu Hz. İbrahim’e (a.s.) dayanmaktadır.

Kendisine peygamberlik verilen Hz. İbrahim (a.s.) Allah’ın (c.c.) emri ile herkesi imana çağırıldı. İnsanlara çok açık bir tebliğde bulunmayı, putların manasız ve aciz olduklarını onlara tapmanın sapıklık olduğunu onlara açıkça göstermek istedi. Kavminin bir bayram için başka bir yerde toplanmalarını fırsat bilerek yetmiş kadar putun olduğu yere girerek elindeki balta ile bütün putları kırıp paramparça etti. Sadece en iri putu kırmayıp elindeki baltayı onun boynuna asarak oradan uzaklaştı. Kavmi putların başına geleni görünce bunu İbrahim’den başkası yapmış olamaz diyerek onu sorguya çektiler: “Ey İbrahim! Putlarımızı sen mi kırdın?” diye sorunca, Hz. İbrahim (a.s.): Bu işi olsa olsa; ‘ben varken bu küçük putlara niçin tapıyorlar!’ diyen şu büyük put yapmıştır, diyerek “Siz ona sorunuz.” deyince, putperestler; “Putlar konuşmaz ki” dediler. Bunun üzerine Hz. İbrahim (a.s.); “O hâlde daha kendilerini kırılmaktan kurtaramayan, size hiçbir faydası olmayan bu putlara ilah diyerek niçin tapıyorsunuz? Hâlâ akıllanmayacak mısınız? Size ve bu tapıtığınız putlara yazıklar olsun!” dedi.

Bu olay üzerine Nemrut, Hz. İbrahim’i (a.s.) ateşe attırdı. Yüce Rabbimiz ateşe, “**Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve esenlik ol.**” (Enbiya suresi, 69. ayet.) diye emretti. Bu emir üzerine ateş, Hz. İbrahim’i (a.s.) yakmadı ve ateşin içi yemyeşil bir bahçe oluverdi.

ÖZET

8. Bir Sure Tanıyorum: İhlâs Suresi ve Anlamı

İhlâs kelimesi sözlük anlamı olarak; samimiyet, içtenlik, kalbî ve karşılıksız sevgi, samimi bağlılık, doğruluk, temizlik, saflık, gösterişsizlik anlamlarına gelir. Dinî bir terim olarak ise tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu gözetme, sözün öze uyması, riyakârlık ve ikiyüzlülükten uzak olma demektir.

İhlâs suresi, Kur'an-ı Kerim'in 112. suresidir. Mekke Dönemi'nde indirilen bir suredir. Dört ayettir. Kur'an-ı Kerim'in en kısa surelerindedir.

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirrahmânirrahîm	Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle.
1. Kul huvallâhu ehad.	1. De ki: O, Allah'tır, bir tektir.
2. Allâhu's Samed.	2. Allah Samed'dir (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)
3. Lem yelid ve lem yûled.	3. O'ndan çocuk olmamıştır. (Kimsenin babası değildir.) Kendisi de doğmamıştır. (Kimsenin çocuğu da değildir.)
4. Ve lem yekün lehû küfüven ehad.	4. Hiçbir şey O'na denk ve benzer de değildir.

1. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Allah'ın (c.c.) bir olduğuna inanmaya, O'na hiçbir şeyi ortak koşmama-ya, eşinin ve benzerinin olmadığına inanmaya inancı denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere hangi ifade getirilmelidir?

- A) Dua
- B) Namaz
- C) Tevhit
- D) Kudret

2. bu dünyada bütün canlıların rızkını veren, mümin – kafir ayrımı yapmaksızın bütün insanlara merhamet eden, rahmeti ve bağışlaması çok olan anlamına gelir.

Yüce Allah'ın açıklaması verilen ismi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rahman
- B) Kadîr
- C) Rahim
- D) Âlim

3. İhlas suresinde aşağıdaki hususlardan hangisi anlatılır?

- A) İbadetlerin niçin yapılması gerektiğinden,
- B) İbadetlerin zamanında yapılması gerektiğinden,
- C) Ahlaklı olmamız gerektiğinden,
- D) Allah'ın (c.c.) birliğinden ve sıfatlarından,

4. Ahmet: Samimi olarak içten gelerek yapmalıyız.

Faruk: Sadece kendimiz için istemeliyiz.

Fatma: Başta anne ve babamız olmak üzere herkes için dua etmeliyiz.

Zekiye: Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerdeki dua örneklerinden faydalanabiliriz.

Öğretmenin sorduğu “Nasıl dua etmeliyiz?” sorusuna hangi öğrenci yanlış cevap vermiştir?

- A) Ahmet
- B) Faruk
- C) Fatma
- D) Zekiye

1. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

5. “Eğer yerde ve gökte Allah’tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu...” (Enbiya suresi 22. ayet.)

Bu ayetten aşağıdaki yargılardan hangisini çıkarabiliriz?

- A) Evrende tesadüflere de yer vardır.
- B) Evreni ve içindekileri yaratan Allah’tır. (c.c.)
- C) Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur.
- D) Evren de bir gün son bulacaktır.

6. “Şüphesiz, göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara yarar sağlayacak şeylerle denizde seyreden gemilerde, Allah’ın gökyüzünden indirip kendisiyle ölmüş toprağı dirilttiği yağmurda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve gökle yer arasındaki emre amade bulutları evirip çevirmesinde elbette düşünen bir topluluk için deliller vardır.” (Bakara suresi, 164. ayet.)

Bu ayetten aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Evrende bir düzen ve intizam vardır.
- B) Evrendeki bu düzeni sağlayan Allah’tır. (c.c.)
- C) Evrende bir karmaşa vardır.
- D) Evrendeki bu düzen Allah’ın (c.c.) varlığının işaretidir.

7. “..Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.” (Enfâl suresi, 75. ayet.)

Bu ayette Yüce Allah’ın (c.c.) hangi sıfatlarından bahsetmektedir?

- A) Semi - Basar
- B) Semi - Vahdaniyet
- C) Semi - İlim
- D) İrade - Kudret

HAYAT BOYU ÖĞRENME

8. “Bir şeyi dilediği zaman onun emri o şeye ancak ‘Ol!’ demektir. O da hemen oluverir.” (Yasin suresi, 82. ayet.)

Bu ayette Yüce Allah’ın (c.c.) sıfatlarından aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Hayat
- B) Kudret
- C) Basar
- D) Vahdaniyet

1. ÜNİTE
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

9. Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen, bugün Şanlıurfa sınırları içerisinde Nemrut tarafından ateşe atılıp Allah'ın (c.c.) onun için ateşe serin olması emri ile ateşin yakmadığı peygamber aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Musa (a.s.)
- B) Hz. İbrahim (a.s.)
- C) Hz. Yunus (a.s.)
- D) Hz. Eyyüp (a.s.)

10. Kâinattaki hiçbir varlığın tesadüfen, kendiliğinden meydana gelemeyeceği fikri bizi aşağıdaki yargılardan hangisine götürür?

- A) İnsanın çok akıllı bir varlık olduğuna,
- B) İnsanda akıl nimetinin de olduğuna,
- C) Bütün varlıkları yoktan meydana getiren bir yaratıcının olduğuna,
- D) İnsanın sınırsız güç sahibi olmadığına,

2. ÜNİTE

RAMAZAN VE ORUÇ

ÜNİTE KONULARI

RAMAZAN ORUCU VE ÖNEMİ
RAMAZAN VE ORUÇLA İLGİLİ KAVRAMLAR
KÜLTÜRÜMÜZDE RAMAZAN VE ORUÇ
BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. DAVUD (A.S.)
BİR DUA TANIYORUM: RABBENA DUALARI VE ANLAMI

2. ÜNİTE

1. RAMAZAN ORUCU VE ÖNEMİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Ramazan ayının ve orucun önemini kavrayacaksınız.
- Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklayabileceksiniz.
- Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanıyacaksınız.
- Hz. Davud'un (a.s.) hayatını özetleyebileceksiniz.
- Rabbena dualarını okuyup, anlamını öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Oruç
- Ramazan
- Rab

DÜŞÜNELİM

1. Orucun bize olan maddi ve manevi faydaları nelerdir?
2. Ramazan-ı Şerif ayı geldiğinde çevremizde ne gibi değişiklikler görürüz?
3. Teravih namazının bize kazandırdıkları nelerdir?

1. RAMAZAN ORUCU VE ÖNEMİ

Ramazan ayının bize kazandırdıkları nelerdir?

Oruç ibadeti, İslam'ın beş şartından biridir. Akıllı, ergenlik çağına ulaşmış, sağlığı yerinde olan Müslümanların her yıl Ramazan ayında bir ay oruç tutması Allah'ın (c.c.) bir emridir. Oruç ibadeti, verilen nimetler ve sağlığımız karşılığında bir kulluk borcudur. Oruç, Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de: **"Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz."** (Bakara suresi, 183. ayet.) buyrulurken farz kılınmıştır. Sevgili Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) **"Mübarek Ramazan ayı size geldi. Yüce Allah bu ayda size oruç tutmayı farz kıldı. Bu ayda sema (cennet) kapıları açılır, cehennem kapıları ise kapanır..."** (Nesâi, Sıyam, 5.) buyurarak Ramazan orucunun farz olduğunu bizlere bildirmiştir.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim Ramazan ayında indirilmeye başlamıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şu şekilde ifade edilmiştir: **"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik. Kadir Gecesi'nin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir Gecesi, bin aydan hayırlıdır. O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (Cebrail), her iş için iner dururlar. O gece, esenlik doludur. Ta fecrin doğuşuna kadar."** (Kadir suresi, 1-5. ayetler.)

Bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi, bu aydadır. Müslümanlar olarak bu gece; ibadet edilerek, Kur'an-ı Kerim okunarak, sohbet dinleyerek, dua ve tövbe edilerek değerlendirilir.

Kur'an-ı Kerim Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde indirilmeye başlandığı için bu aya "Kur'an ayı" denir. Onun için bu ayda Kur'an-ı Kerim okunarak hatimler indirilir.

Oruca niyetlenen kişi, imsak vaktinden başlayarak güneş batıncaya kadar hiçbir şey yiyip içmez. Kişi sırf Allah (c.c.) rızası için oruç tutarak orucu bozan durumlardan uzak durur.

Oruç, sevabı büyük olan bir ibadettir. Peygamber Efendimiz(sav.) bir hadis-i şeriflerinde bu hususu bizlere şöyle ifade etmiştir: **"Kim inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."** (Buhari, İman, 8.)

Oruçlu kişi, oruçlu olduğu süre içerisinde hiçbir şey yiyip içmediği gibi, kötü söz ve davranışlardan da uzak durmalıdır. İnsanlara karşı nazik ve kibar olmalıdır. Sabırlı ve anlayış sahibi olmalıdır. Kaba ve kırıcı davranışlardan uzak durmalıdır. Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde bu hususları bizlere şöyle ifade etmiştir: “Oruç (kötülüklerden koruyan) bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisine kötü bir söz söylerse iki defa ‘ben oruçluyum’ desin...” (Buhârî, Savm, 2.) Bir kişi oruçlu olduğunu unutarak yerse ve içerse orucu

BİLGİ KUTUSU

Orucu bozan bazı durumlar:

- Bilerek bir şey yemek veya içmek,
- İlaç almak,
- İğne yaptırmak,
- Ağız dolusu kusmak,
- Dişler arasında kalan nohut tane-si büyüklüğündeki bir yiyecek artığını yutmak,
- Unutarak yiyip içtikten sonra orucu bozulmadığı hâlde bozuldu zannederek yiyip içmeye devam etmek.

bozulmaz. Peygamber Efendimiz(s.a.v.) bu hususla ilgili olarak: “Kim oruçlu olduğu hâlde unutarak yerse veya içerse orucunu tamamlasın çünkü ona Allah yedirip içirmiştir.” (Müslim, Sıyam, 171.) buyurmuştur.

Hasta, yaşlı, yolcu olanlar, hamile olan ve çocuk emziren kadınlar oruçlarını tutmayabilirler. Hastalar hastalıkları geçince, yolcular yolculuktan döndükten sonra, hamile ve çocuk emziren kadınlar daha sonra tutamadıkları gün kadar oruçlarını kaza ederler. Bu oruca **kaza orucu** denir. Bu konuda Kur’an-ı Kerim’de: “Sayılı günlerde olmak üzere (oruç size farz kılındı). Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa (tutamadığı günler

kadar) diğer günlerde kaza eder. (İhtiyarlık veya şifa umudu kalmamış hastalık gibi devamlı mazereti olup da) oruç tutmaya güçleri yetmeyenlere bir fakiri doyuracak fidye gerekir. Bununla beraber kim gönüllü olarak hayır yaparsa bu kendisi için daha iyidir. Eğer bilerseniz (güçlüğüne rağmen) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara suresi,184. ayet.) buyrularak dinimizin bize sağladığı kolaylıklar anlatılmıştır.

BİLGİ KUTUSU

“İslam beş esas üzerine bina edilmiştir: Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in (s.a.v.) O’nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, haccetmek, Ramazan orucunu tutmak” (Tirmizi, İman 3,)

Oruç sayesinde kişi iradesine hâkim olmayı öğrenir çünkü yeme içme konusunda kimse ona bir engel çıkarmazken sırf Allah (c.c.) rızası için imsak vaktinden güneş batıncaya kadar iradesine hâkim olarak yemez ve içmez. Bu da bir irade eğitimidir. Ayrıca, aç ve susuz kalarak fakirlerin durumunu ve çektikleri zorlukları daha iyi anlarız. Bu da bizleri cömert merhametli ve yardımsever bir insan olmaya sevk eder.

Ramazan ve Oruç

Oruç sağlık açısından da faydalıdır. Midemizi dinlendirerek daha sağlıklı ve dinç bir hâle geliriz. Ramazan ayının ayrıca manevi bir havası da vardır. Müslümanlar iftar sofralarında ve teravih namazlarında bir araya gelerek, toplumsal barışın ve kardeşliğin pekişmesine katkı sağlar. Ramazan ayında ayrıca zekâtların, fitrelerin, sadakaların verilmesi ile ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşulur. Bu durum toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın artmasına katkı sağlar.

Ramazan ayında oruç tutmak farzdır. Ramazan ayı dışında da oruç tutulabilir. Örneğin Sevgili Peygamber Efendimiz(sav.) Muharrem ayının 9 ve 10. günlerini de oruç tutardı. Bu oruca **aşure orucu** denir. Ayrıca bu günlerde tahıl ve kurutulmuş meyvelerden yapılan tatlıya da **aşure** denir. Ramazan'dan sonra gelen Şevval ayında da altı gün oruç tutardı. Muharrem ve Şaban ayında tutulan bu oruçlar sünnet oruçtur.

Bir dileğimizin gerçekleşmesi için, gerçekleştiğinde Allah (c.c.) rızası için oruç tutmaya söz veririz. Buna **adak orucu** denir ve dileğimiz yerine geldiğinde tutmamız vacip olur. Pazartesi ve perşembe günleri, her hicri ayın 13,14 ve 15. günleri oruç tutmakta müstehab olur. Bu oruçlar esnasında da orucu bozan ve sevabını eksilten durumlardan uzak durmak gerekir.

Görsel 1: Oruç insanı kötülüklerden korur.

Görsel 2: Aşure, komşulara ikram edilir.

BİLGİ KUTUSU

Farz: Rabbimizin yapılmasını kesin ve açık bir şekilde emrettiği ibadet ve davranışlardır. Namaz kılmak, oruç tutmak, hacca gitmek ve zekât vermek farz ibadettir. Doğru söz ve davranışlı olmak, anne ve babaya saygı göstermekte de farzdır.

Vacip: Farz kadar kesin olmamakla beraber yapılması görülen işlerdir. Kurban kesmek, bayram ve vitir namazlarını kılmak vaciptir.

Sünnet: Sevgili Peygamber Efendimizin (s.a.v.) sözlerine, davranışlarına ve yanın-da yapılıp da yasaklamayıp onayladığı davranışlardır. Cemaatle namaz kılmak, namaz kılarken erkeklerin takke takması, yemekten önce ve sonra elleri yıkamak sünnet davranışlara örnektir.

Müstehab: Dinimizin yapılmasını hoş gördüğü, tavsiye ettiği ama zorunlu kılma-dığı davranışlardır. Güler yüzlü olmak, temiz giyinmek bu davranışlara örnektir.

1. UYGULAMA

Aşağıda verilen oruç çeşitlerine birer örnek yazınız.

- **Farz** **Vacip** •
- **Sünnet** **Müstehab** •

RAMAZAN VE ORUÇLA İLGİLİ KAVRAMLAR

İmsak ve iftar kavramlarını biliyor musunuz?

Ramazan ve oruçla ilgili olarak bilinmesi gereken kavramlar: sahur, imsak, iftar, teravih ve fitredir.

Görsel 3 Hurma ile iftar etmek sünnettir.

Sahur: Oruç tutmak için imsak vaktinde yenilen yemeğe verilen isimdir. Bu vakte de **sahur vakti** denir. Sahur vakti kalkıp sahur yemeği yemek Peygamber Efendimizin sünnetidir. Bu konu ile ilgili olarak Peygamber Efendimiz(sav.): “**Sahur yemeği yiyiniz çünkü sahur yemeğinde bereket vardır.**” (Buhari, Savm, 20.) buyurmuşlardır.

İmsak: Oruca başlama zamanıdır. İkinci fecrin doğuşundan güneşin batışına kadar ibadet etmek amacı ile yeme, içme gibi orucu bozan durumlardan uzak durmaktır. **İftar:** Oruçlu bir kimsenin, güneşin batarak akşam vaktinin girmesi ile yiyip içerek orucunu bitirmesidir. Peygamber Efendimiz(sav.): “**Oruçlunun, iki sevinci vardır. Biri iftar anındaki sevinci, diğeri de Rabbine kavuştuğu andaki sevincidir.**” (Buhari, Savm, 9.)

Ramazan Mânisi

Mutluluklar hepimize,
Mübarek günler bize,
On bir ayın sultanı,
Hoş geldin evimize.

Teravih: Ramazan ayında, yatsı namazından sonra kılınan sünnet bir namazdır. Yirmi rekât olarak kılınır. Teravih namazı tek başına kılınabildiği gibi, cemaat hâlinde kılmak daha sevaptır. Teravih namazı Ramazan ayının sünneti olduğu için, herhangi bir özründen dolayı oruç tutamayanlar da teravih namazını kılabilirler. Teravih namazı, iki veya dört rekât olarak kılınabilir.

Fitre: Dinen zengin olan Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükürü olarak Ramazan ayının sonuna kadar fakirlere vermeleri gereken vacip bir sadakadır. Bu sadaka **fitir sadakası** olarak ta isimlendirilir. Fitrenin vacip olabilmesi için kişinin, ailesinin ihtiyacından hariç 80,18 gr altın veya bu değerde parasının olması gerekmektedir. Evde bulunan küçük çocuklar da dahil kaç kişi varsa her biri için bir fakiri sabah ve akşam doyuracak yiyeceği veya o miktar parayı vermektir. Fitre bayram namazından önce verilmelidir. Bu konu hakkında Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) Mekke caddelerinde şöyle nida ettirdiği anlatılır: “Sadaka-i fitr her Müslümana, erkek-kadın, küçük-büyük olsun vaciptir... (Tirmizi, Zekât, 35.)

BİLGİ KUTUSU

İftar vaktinde orucumuzu açarken Peygamber Efendimizin(sav.)”
şu duası ile iftar etmek sünnettir: “Al-lâhümme leke sumtü ve alâ rızgıke eftartü.” (Allah’ım! Senin rızan için oruç tuttum ve senin rızkınla orucumu açtım.)” (Ebu Davud, Sıyam, 22.)

2. UYGULAMA

Aşağıdaki Ramazan ayı ile ilgili kavramları karşısındaki tanımlarla eşleştiriniz.

1	İftar	İmsak vakti oruç tutmak için yenilen yemeğin ismidir.
2	Fitre	Orucun başlama zamanıdır.
3	Teravih	Akşam ezanı ile beraber yemek yenerek oruç açmaya denir.
4	Sahur	Ramazan ayında yatsı namazından sonra 20 rekât olarak kılınan sünnet namazdır.
5	İmsak	Ramazan ayında fakirlere verilen sadakanın adıdır.

3. KÜLTÜRÜMÜZDE RAMAZAN VE ORUÇ

Diş kirası nedir?

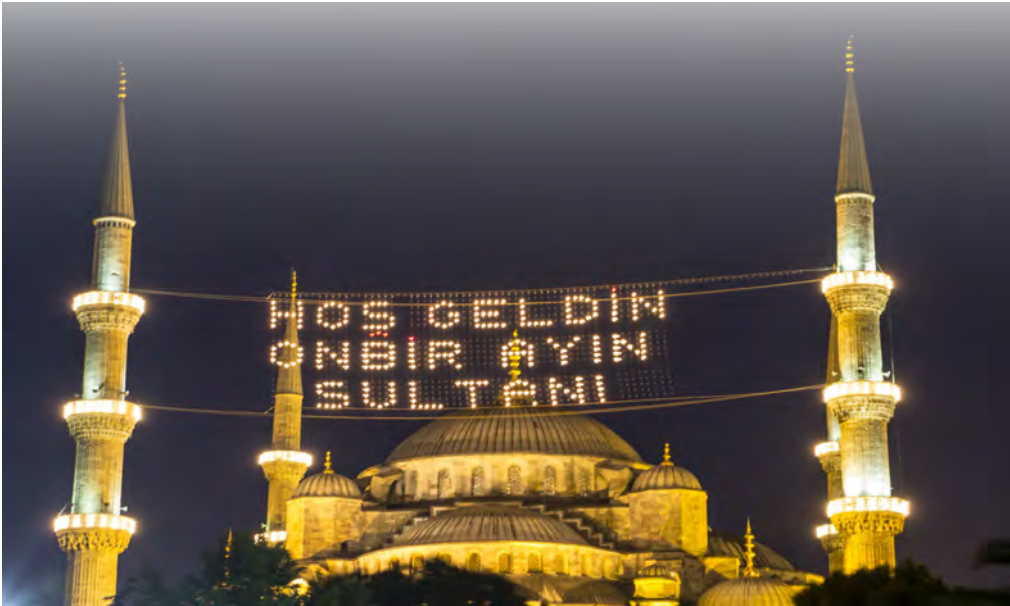
Kültürümüzde, Ramazan ayında gelenek hâline gelen birtakım uygulamalar vardır. Mukabele, Hırka-i Şerif ziyareti, minareler arasına mahya asılması, diş kirası ve tekne orucu bunlardandır.

Mukabele: Kur'an-ı Kerim'i birinin okuyup diğerlerinin Mushaf'a bakarak dinledikleri okuma biçimidir. Sevgili Peygamberimiz(sav.) Ramazan ayı geldiğinde Cebrail'e (a.s.) o güne kadar inen Kur'an-ı Kerim ayetlerini okurdu. Cebrail de (a.s.) dinlerdi. Bu sebepten mukabele Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bir sünnetidir. Mukabele ile hem okuyan hem de dinleyenler Kur'an-ı Kerim'i baştan sona okuyup dinledikleri için aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş olurlar.

Hırka-i Şerif Ziyareti: Peygamber Efendimizin (sav.) vasiyeti ile Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ali'nin (r.a.) Yemen'deki Veysel Karani'ye hediye ettikleri krem rengindeki yünlü kumaştan dokuna hırkaya **Hırka-i Şerif** denir.

İstanbul'daki Hırka-i Şerif Camii'nde muhafaza edilen Hırka-i Şerif, her yıl Ramazan ayının ilk gününden başlayarak arefe gününe kadar ziyaret edilmektedir.

Mahya: Özellikle Ramazan aylarında minareler arasına yazılan ışıklı yazılara verilen isimdir. Ramazan aylarında, Ramazan'ın ve orucun önemini ifade eden: "Hoş geldin on bir ayın sultanı" gibi dinî mesajların olduğu mahyalar minarelerimizi süslemektedir.

Görsel 4: Mahya; Minareler arasına yazılan ışıklı yazı.

Diş Kirası: Özellikle Ramazan ayında misafire çok önem verilir. Eve gelen misafirler Allah'ın (c.c.) bir lütfu olarak görülür. Onları ağırlamak için çok gayret edilirdi. Bunun yanında siz bize misafir olarak bizim sevap kazanmamıza vesile oldunuz diye teşekkür olarak diş kirası diye hediyeler verilirdi. Bu uygulama dinimizin Ramazan'a, oruca, iftar ettirmeye ve misafire verdiği değer en güzel örneklerindedir.

Görsel 5: Diş kirası olarak eve gelen misafire verilen hediyeler.

Tekne Orucu: Ramazan ayı geldiğinde çocuklar da bu ayın manevi havasından etkilenerek oruç tutmak isterler. Yaşları küçük olduğundan dolayı çocuklara oruç tutmak farz değildir ama çocukların da bu manevi atmosferden mahrum kalmamaları için geleneğimizde “tekne orucu” denilen güzel bir âdet vardır. Sahura kalkan küçükler öğle yemeğini yedikten sonra oruçlarına iftar vaktine kadar devam ederler. Bu sayede küçüklerde oruç ibadeti ile tanışmış olurlar. Bir de büyükler, ilk orucunu tutan bu küçükler harçlık vererek sevaplarına ortak olarak onları sevindirirler.

3. UYGULAMA

Aşağıdaki boşluklara gelmesi gereken kavramları yazınız?

Tekne Orucu – Diş Kirası – Mahya – Hırka-i Şerif - Mukabele

1. Kur'an-ı Kerim'i bir kişinin okuyup diğerlerinin Mushaf'tan takip ederek dinlemesine denir.
2. Minareler arası yazılan dinî içerikli ışıklı yazılara denir.
3. İftara davet edilen fakirlere siz bizim sevap işlememize vesile oldunuz diye verilen hediyeye denir.
4. Küçük çocukların Ramazan ayının manevi havasından istifade etmeleri ve oruca alışmaları için öğle yemeği yiyerek tuttıkları oruca..... denir.
5. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) vasiyeti ile Veysel Karani'ye hediye edilen krem rengindeki yünlü kumaştan dokuna hırkaya denir.

HOŞ GELDİN EY ON BİR AYIN SULTANI

Dünya arzuları, kuşattı beni,
Köle kıldım, bu nefsimi bedeni,
Gör ki; yorgun düştüm, özledim seni,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Özledim o solgun, nurlu tenleri,
Günahtan arınmış, ak bedenleri,
Rahmân Cemâline, aşk çekenleri,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Bir başka güzeldir, şimdi simalar,
Bir başka açılır, yüce semâlar,
Bir başka yükselir, hamd-ü senâlar,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Yürekler bir başka, hislenir şimdi,
Beden değil, ruhlar beslenir şimdi,
Ezanlar bir başka, seslenir şimdi,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Nice kullar, mâbetlerle barışır,
Nice insan, meleklerle yarışır,
Allah nidâları, arşa karışır,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Yorgun topraklara, nadas çekilir,
Sabır tohumları, gün gün ekilir,
Mahşerde, meyveye döner dökülür,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Dünyayı kuşatır, tekmil melekler,
Her rızkın başında, bin melek bekler
Geçerlidir şimdi, bütün dilekler,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

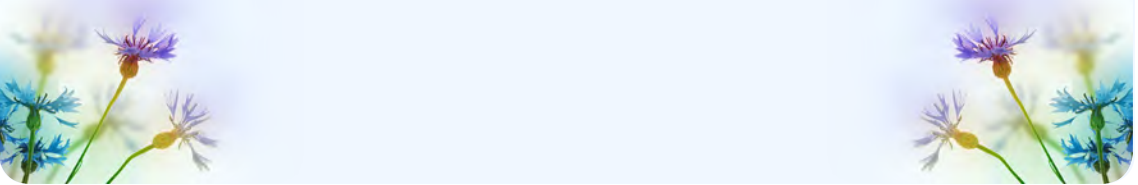
Bir başka uzanır, yoksula eller,
Şefkate râm olur, en katı diller,
Yaş değil müjdedir, gözdeki seller,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

O minâreler ki, şimdi her biri,
Arş'a tevhîd yazan, kalemler gibi,
Bir başka nakşeder, kalbe tekberi,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Oruçların ecri, Hakk'tan biçilir,
Kadir Gecesi'nde, gökler geçilir,
O gece cennette, mekân seçilir,
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Hoşgeldin! Beşerin gönül köşküne,
Şahid ol ki; ibâdetler meşkine,
Ve Hazreti Muhammed'in aşkına
Hoşgeldin.. Ey on bir ayın sultanı.

Cengiz Numanoğlu

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. DAVUD (A.S.)

Dört İlahî kitaptan Zebur hangi peygambere indirilmiştir?

Tarih boyunca her topluma bir peygamber gönderilmiştir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: “Andolsun ki biz, ‘Allah’a kulluk edin ve sahte tanrılardan sakının’ diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik. Allah, onlardan bir kısmını doğru yola iletti. Onlardan bir kısmı da sapıklığı hak ettiler. Yeryüzünde gezin de görün, inkâr edenlerin sonu nasıl olmuştur!” (Nahl suresi, 36. ayet.) Bizler, Allah (c.c.) tarafından gönderilen bütün peygamberlere iman ederiz çünkü bu imanın şartlarından biridir.

Dört ilahi kitaptan biri olan Zebur, Hz. Davud’a (a.s.) verilmiştir. Hz. Davud (a.s.), Hz. Süleyman’ın (a.s.) babasıdır. Hz. Davud (a.s.) İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir.

Hz. Davud (a.s.), hükümdar Tâlût’un emri altında savaştı. Tâlût savaş için yola çıkan ordusunu şöyle uyardı: “Tâlût askerleriyle birlikte ayrılıp sefere çıkınca, ‘Allah muhakkak sizi bir nehirle imtihan edecek; kim ondan içerse benden değildir, -eliyle bir avuç alan müstesna- ondan tatmayan da bendendir...’”(Bakara suresi, 249. ayet.) Ancak “...İçlerinden pek azı müstesnâ hepsi ırmaktan içtiler...” (Bakara suresi, 249. ayet.) Hz. Davud (a.s.) imtihanı geçenler yani su içmeyenler arasındaydı. Hz. Davud (a.s.) ve diğer müminler Câlût’un ordusu sayıca çak fazla olmasına rağmen: “...Nice az kişiler vardır ki sayıca kendilerinden çok olan topluluklara Allah’ın izniyle galip gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir.” (Bakara suresi, 249. ayet.) diyerek Câlût ordusuna karşı savaşarak üstün geldiler.

Hz. Davud (a.s.) düşman komutanı Câlût’u öldürerek kendisi kavminin hem peygamberi hem de hükümdarı olmuştur. Bu konu Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır: “Sonunda Allah’ın izniyle onları yendiler. Davud da Câlût’u öldürdü. Allah ona (Davud’a) hükümdarlık ve hikmet verdi, dilediği ilimlerden ona öğretti. Eğer Allah’ın insanlardan bir kısmını diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzü altüst olurdu. Lâkin Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir.” (Bakara suresi, 251. ayet.)

Allah (c.c.) dağları ve kuşları Hz. Davud’un (a.s.) emrine vermiştir. Dağlar ve kuşlar Hz. Davud (a.s.) Allah’ı (c.c.) zikretmeye başladığında beraberce zikrederlerdi. Enbiya suresi 79. ayette bu husus şöyle ifade edilmiştir: “...Davud ile birlikte Allah’ı tespih etmeleri için dağları ve kuşları onun emrine verdik. Bunları yapan biz idik.”

Allah (c.c.) Hz. Davud’a (a.s.) ilim ve hikmet vermişti. Aynı zamanda Allah (c.c.) Hz. Davud’u (a.s.) yer yüzünde halife kılmıştı. Hz. Davud (a.s.) hüküm verirken hiçbir zaman adaletten ayrılmadı zira: “Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O hâlde insanlar arasında adaletle hükmet. Hevâ ve hevese uyma, sonra bu seni Allah’ın yolundan saptırır. Doğrusu Allah’ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin bir azap vardır.” (Sâd suresi, 26. ayet.) buyrulurken, adaletten hiçbir zaman ayrılmaması için uyarılmıştır.

4. UYGULAMA

- “Kendisiyle birlikte tespih etsinler diye biz, dağları ve toplanıp gelen kuşları Davud’un emrine verdik. Onların her biri Allah’a yönelmişlerdi.
- “Biz Davud’un mülkünü güçlendirdik, ona hikmet ve hakla batılı ayıran söz (hüküm verme) yeteneği verdik.”
- “Davud’a Süleyman’ı bağışladık. O ne güzel kuldu! Şüphesiz o, Allah’a çok yönelen bir kimse idi.” (Sâd suresi, 18-20 ve 30. ayetler.)

Bu ayetlerde, Hz. Davud’un (a.s.) hangi özellikleri anlatılmaktadır? Listeleyelim.

1.
2.
3.

Hz. Davud (a.s.) zırh yaparak satar ve kendi el emeği ile geçinirdi. Yaptığı zırhlarla da İsrailoğulları savaşlarda düşmanlarına karşı üstünlük sağlamışlardır. “Ona savaş sıkıntılarınızdan sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik. Artık şükredek misiniz?” (Enbiya suresi, 80. ayet.)

Hz. Davud (a.s.) ibadete çok önem verirdi. Güzel sesi ile sabah akşam Yüce Allah’ı (c.c.) zikrederdi. Halk arasında güzel ses için “dâvûdî ses” deyimi Hz. Davud’un (a.s.) sesi kastedilerek günümüze kadar gelmiştir. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed de (s.a.v.): “Allah’ın en çok hoşnut olduğu oruç, Davud’un orucudur. O, yılın yarısını oruçlu geçirirdi. Yüce Allah’ın en çok hoşnut olduğu namaz da Davud’un namazıdır. O, gecenin yarısını uyku ile geçirir, sonra kalkar namaz kılar, sonra gecenin kalanında yine uyurdu.” (Müslim, Sıyam, 190.) buyurarak onun ibadete düşkünlüğünü vurgulamıştır.

5. UYGULAMA

“Allah’ım! Senden senin sevgini, seni sevenin sevgisini ve beni senin sevgine ulaştıran ameli isterim. Allah’ım! Senin sevgini, bana kendimden, ailemden ve serin sudan daha sevimli kıl.” (Tirmizî, Deavât, 72.)

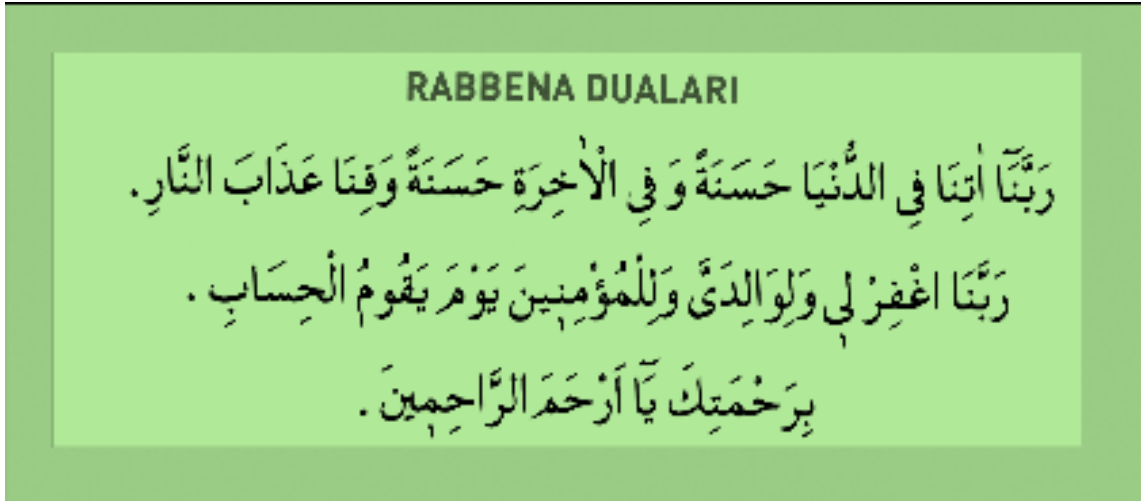
Hz. Davud’un (a.s.) bu duasında Yüce Rabbimizden isteklerini sıralayalım.

1.
2.
3.

5. BİR DUA TANIYORUM: RABBENA DUALARI VE ANLAMI

Her iki duanın da “Rabbena” ifadesi ile başlamasından dolayı bu dualara “Rabbena duaları” denmektedir. Bu dualardan birincisi, Bakara suresi 201. ayette, ikincisi de İbrahim suresi 41. ayette geçmektedir. Rabbena duaları namazda son oturuşta okunur. Namaz dışında ise her duamızda bu iki duayı okuyabiliriz.

Rabbena kelimesi “bizim Rabbimiz” anlamına gelen Rab kökünden türetilmiş bir kelimedir. Rab: yaratan, besleyip büyüten, yarattığı kulları ile ilgili çeşitli hükümler ortaya koyan ve onları terbiye eden anlamına gelmektedir. Bize her şeyi öğreten Rabbimiz nasıl dua edeceğimizi de bize Rabbena dualarında olduğu gibi Kur’an-ı Kerim’de örnekler vererek öğretmiştir. Rabbimiz bu dualarda, dua ederken sadece kendimize değil anne-babamız başta olmak üzere tüm Müslümanlara dua etmemiz gerektiğini bizlere öğretmiştir. Dua ederken hem bu dünya için hem de ebedî yurdumuz olacak ahiret için dua etmemiz gerektiğini de bizlere bildirmiştir.

Okunuşu	Anlamı
Rabbenâ âtinâ fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâben nâr.	Ey Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver. Bizi, cehennem azabından koru.
Rabbenağfirlî ve li vâlideyye ve lil müminîne yevme yekûmül hisâb.	Ey Rabbimiz! Ahirette hesabın görüleceği gün beni, annemi, babamı ve tüm müminleri bağışla.
Birahmetike yâ erhamerrâhimîn.	Rahmet et, ey merhametlilerin en merhametlisi.

ÖZET

1. RAMAZAN ORUCU VE ÖNEMİ

Oruç ibadeti, İslam'ın beş şartından biridir. Akıllı, ergenlik çağına ulaşmış, sağlıklı yerinde olan Müslümanların her yıl Ramazan ayında bir ay oruç tutması Allah'ın (c.c.) bir emridir. Oruç ibadeti, verilen nimetler ve sağlığımız karşılığında bir kulluk borcudur. Oruç, Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de: "Ey iman edenler! Oruç sizden önce gelip geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılındı. Umulur ki korunursunuz." (Bakara suresi, 183. ayet.) buyrularak farz kılınmıştır.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim Ramazan ayında indirilmeye başlamıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şu şekilde ifade edilmiştir: "Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik. Kadir Gecesi'nin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir Gecesi, bin aydan hayırlıdır. O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (Cebrail), her iş için iner dururlar. O gece, esenlik doludur. Ta fecrin doğuşuna kadar." (Kadir suresi, 1-5. ayetler.)

Oruçlu kişi, oruçlu olduğu süre içerisinde hiçbir şey yiyip içmediği gibi, kötü söz ve davranışlardan da uzak durmalıdır. İnsanlara karşı nazik ve kibar olmalıdır. Sabırlı ve anlayış sahibi olmalıdır. Kaba ve kırıcı davranışlardan uzak durmalıdır. Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde bu hususları bizlere şöyle ifade etmiştir: "Oruç (kötülüklerden koruyan) bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisine kötü bir söz söylese, iki defa 'ben oruçluyum' desin..." (Buhârî, Savm, 2.)

Orucu bozan bazı durumları öğrendik.

- Bilerek bir şey yemek veya içmek,
- İlaç almak,
- İğne yaptırmak,
- Ağız dolusu kusmak,
- Dişler arasında kalan nohut tanesi büyüklüğündeki bir yiyecek artığını yutmak,
- Unutarak yiyip içtikten sonra orucu bozulmadığı hâlde bozuldu zannederek yiyip içmeye devam etmek.

Hasta, yaşlı ve yolcu olanlar, hamile olan ve çocuk emziren kadınlar oruçlarını tutmayabilirler. Hastalar hastalıkları geçince, yolcular yolculuktan döndükten sonra, hamile ve çocuk emziren kadınlar daha sonra tutamadıkları gün kadar oruçlarını kaza ederler. Bu oruca “**kaza orucu**” denir.

Oruç sayesinde kişi iradesine hâkim olmayı öğrenir. Çünkü yeme içme konusunda kimse ona bir engel çıkarmazken sırf Allah (c.c.) rızası için imsak vaktinden güneş batıncaya kadar iradesine hâkim olarak yemez ve içmez. Bu da bir irade eğitimidir. Ayrıca, aç ve susuz kalarak fakirlerin durumunu ve çektikleri zorlukları daha iyi anlarız. Bu da bizleri cömert merhametli ve yardımsever bir insan olmaya sevk eder.

Farz, vacip, sünnet ve müstehab kavramlarını öğrendik.

Farz: Rabbimizin yapılmasını kesin ve açık bir şekilde emrettiği ibadet ve davranışlara denir. Namaz kılmak, oruç tutmak, hacca gitmek ve zekât vermek farz ibadettir. Doğru söz ve davranışlı olmak, anne ve babaya saygı göstermekte farzdır.

Vacip: Farz kadar kesin olmayan bir şekilde Rabbimizin emrettiği ibadetlere denir. Kurban kesmek, bayram ve vitir namazlarını kılmak vaciptir.

Sünnet: Sevgili Peygamber Efendimizin sözlerine, davranışlarına ve yanında yapıpta yasaklamayıp onayladığı davranışlara sünnet denir. Cemaatle namaz kılmak, namaz kılarken erkeklerin takke takması, yemekten önce ve sonra elleri yıkamak sünnet davranışlara örnektir.

Müstehab: Dinimizin yapılmasını hoş gördüğü, tavsiye ettiği ama zorunlu kılmadığı davranışlardır. Güler yüzlü olmak, temiz giyinmek bu davranışlara örnektir.

2. RAMAZAN VE ORUÇLA İLGİLİ KAVRAMLAR

Sahur: Oruç tutmak için imsak vaktinde yenilen yemeğe verilen isimdir. Bu vakte de sahur vakti denir.

İmsak: Oruca başlama zamanıdır.

İftar: Oruçlu bir kimsenin, güneşin batarak akşam vaktinin girmesi ile yiyip içerek orucunu bitirmesine denir.

Teravih: Ramazan ayında, yatsı namazından sonra kılınan sünnet bir namazdır. Yirmi rekât olarak kılınır.

Fitre: Dinen zengin olan Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükürü olarak Ramazan ayının sonuna kadar fakirlere vermeleri gereken vacip bir sadakadır.

3. KÜLTÜRÜMÜZDE RAMAZAN VE ORUÇLA İLGİLİ KAVRAMLAR

Mukabele: Kur'an-ı Kerim'i birinin okuyup diğerlerinin Mushaf'a bakarak dinledikleri okuma biçimidir.

Hırka-i Şerif: Peygamber Efendimizin Veysel Karani'ye hediye ettiği krem rengeindeki yünlü kumaştan dokuna hırkaya Hırka-i Şerif denir.

Mahya: Özellikle Ramazan aylarında minareler arasına yazılan ışıklı yazılara verilen isimdir.

Diş Kirası: Ramazanda iftara davet edilen misafire siz bizim sevaba girmemize vesile oldunuz diye verilen hediyeye denir.

Tekne Orucu: Küçük çocukların Ramazan ayının manevi havasından istifade etmeleri ve oruca alışmaları için öğle yemeği yiyerek tuttıkları oruca denir.

4. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. DAVUD (A.S.)

Dört ilahi kitaptan biri olan Zebur, Hz. Davud'a (a.s.) verilmiştir. Hz. Davud (a.s.), Hz. Süleyman'ın (a.s.) babasıdır. Hz. Davud (a.s.) İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir.

Allah (c.c.) dağları ve kuşları Hz. Davud'un (a.s.) emrine vermiştir. Dağlar ve kuşlar Hz. Davud (a.s.) Allah'ı (c.c.) zikretmeye başladığında beraberce zikrederlerdi.

Allah (c.c.) Hz. Davud'a (a.s.) ilim ve hikmet vermişti. Aynı zamanda Allah (c.c.) Hz. Davud'u (a.s.) yer yüzünde halife kılmıştı.

Hz. Davud (a.s.) zırh yaparak satar ve kendi el emeği ile geçinirdi.

Hz. Davud (a.s.) ibadete çok önem verirdi. Güzel sesi ile sabah akşam Yüce Allah'ı (c.c.) zikrederdi.

5. BİR DUA TANIYORUM: RABBENA DUALARI VE ANLAMI

Rabbena duaları namazda son oturuşta okunur. Namaz dışında ise her duamızda bu iki duayı okuyabiliriz.

Okunuşu	Anlamı
Rabbenâ âtinâ fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâben nâr.	Ey Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver. Bizi, cehennem azabından koru.
Rabbenâğfirlî ve li vâlideyye ve lil müminîne yevme yekûmül hisâb.	Ey Rabbimiz! Ahirette hesabın görüleceği gün beni, annemi, babamı ve tüm müminleri bağışla.
Birahmetike yâ erhamerrâhimîn.	Rahmet et, ey merhametlilerin en merhametlisi.

2. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Kur'an-ı Kerimin indirildiği, bin aydan daha hayırlı olan gece aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cuma Gecesi
- B) Regaip Gecesi
- C) Kadir Gecesi
- D) Miraç Gecesi

2. Rabbimizin yapılmasını kesin ve açık bir şekilde emrettiği namaz kılmak, zekât vermek gibi ibadetlere ibadet denir.

Bu cümleyi anlamca tamamlayacak kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sünnet
- B) Vacip
- C) Haram
- D) Farz

3. Oruç tutmak isteyen bir kişinin imsak vaktinde yediği yemeğe ne isim verilir?

- A) İftar
- B) Sahur
- C) Bereket
- D) Kahvaltı

4. Aşure günü ile ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Ramazan ayının 27. gecesidir.
- B) Muharrem ayının 10. gecesidir.
- C) Şaban ayının 15. gecesidir.
- D) Rebiülevvel ayının 12. gecesidir.

HAYAT BOYU ÖĞRENME

5. Hz. Davud (a.s.) ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hem peygamber hem de kavminin hükümdarıydı.
- B) Zırh yaparak geçimini onunla sağladı.
- C) Kendisine dört büyük kitaptan Tevrat indirilmiştir.
- D) "Davûdî ses" deyimi Hz. Davud'un (a.s.) sesinin güzelliğinden gelmektedir.

6. Aşağıdakilerden hangisi Ramazan ayında yapılan davranışlardan biri değildir?

- A) Fakirlere iftar yemeği vermek
- B) Fitre vermek
- C) Teravih namazı kılmak
- D) Hacca gitmek

7. Aşağıda verilen dinî kavramlardan hangisi yanlıştır?

- A) Farz, Allah'ın kesin olarak emrettiği şeylerdir.
- B) Vacip, farz kadar kesin olmamakla beraber Allah'ın emrettiği şeylerdir.
- C) Sünnet, Peygamber Efendimizin söz, fiil ve huzurunda yapılıp da yasaklamadığı davranışlardır.
- D) Müstehab, yapılması hoş karşılanmayan davranışlardır.

8. Oruçla ilgili olarak verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Oruç tutan kimse imsaktan iftar vaktine kadar bir şey yiyip içmez.
- B) İmsak vakti yenilen yemeğe sahur yemeği denir.
- C) Unutarak dahi olsa bir şey yenildiği veya içildiği zaman oruç bozulur.
- D) Fitre, ramazan ayında verilmesi gereken bir sadakadır.

9. Rabbena duaları ile ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Dua olduğu için Kur'an'da yer almaz.
- B) Namazda Fatiha suresinden önce okunur.
- C) Rabbimizin bize öğrettiği dua örneklerindedir.
- D) Namaz dışında kesinlikle okunmaz.

10. Aşağıdaki dinî kavramlardan hangisi Ramazan ayı ile ilgili bir kavram değildir?

- A) Diş kirası
- B) Fitre
- C) Aşure yapılıp dağıtılması
- D) Mahya

Allah'ım! Senden Edep isterim.

3. ÜNİTE

ADAP VE NEZAKET

Edep Yâ Hû!

ÜNİTE KONULARI

NEZAKET KURALLARI

SELAMLAŞMA ADABI

İLETİŞİM VE KONUŞMA ADABI

SOFRA ADABI

HZ. LOKMAN'DAN (A.S.) ÖĞÜTLER

BİR DUA TANIYORUM: TAHİYYAT DUASI VE ANLAMI

3. ÜNİTE

1. NEZAKET KURALLARI

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Toplumsal hayatta nezaket kurallarına uygun davranışlar sergilemeye özen göstereceksiniz.
- Selamlaşma adabına nasıl riayet edilir öğreneceksiniz.
- İletişim ve konuşma adabının nasıl olması gerektiğini öğreneceksiniz.
- Sofra adabına riayet etmeye gayret edeceksiniz.
- Hz. Lokman'ın (a.s.) öğütlerini öğrenerek hayatınıza yansıtmaya özen göstereceksiniz.
- Tahiyat duasını ve anlamını öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Adap
- Nezaket
- Selam

DÜŞÜNELİM

1. Edepli olmanın bize kazandırdıkları nelerdir?
2. Konuşurken hangi adap kurallarına uymalıyız?
3. Sofra adabı deyince aklımıza neler gelmektedir?

1. NEZAKET KURALLARI

Nezaket kuralları denince aklımıza neler gelmektedir?

Yüce Rabbimize karşı görevlerimiz olduğu gibi toplum içinde yaşayan insanın kendisine ve çevresinde yaşayanlara karşı da görev ve sorumlulukları vardır. Yüce Rabbimize karşı görevlerimiz namaz ve oruç gibi kulluk görevlerimizdir. İçerisinde yaşadığımız topluma karşı görevlerimiz de adap ve nezaket kuralları olarak isimlendirilen örf, âdet ve geleneklere uygun davranışlar sergilemeye gayret göstermektir.

Adap: İzlenmesi gereken usuller, yollar, prensipler anlamına gelmektedir. Hâl ve hareketlerimizde, ölçülü olmak; arkadaşlarımızla olan ikili ilişkilerimizde uyulması gereken kurallar olarak da tanımlanır. Ahlaklı ve terbiyeli olmak, incelik sahibi, nezaketli, görgülü olmak anlamlarını da gelir.

Dinimizin ve aklın beğendiği, insanın söz ve davranışlarında, başkaları tarafından takdir edilmesini, her türlü hata ve kusurdan korunmasını sağlayan ve ona üstün ahlaki meziyetler kazandıran toplumsal kurallara **adap kuralları** denir. Anne ve babamızdan başlayarak öğretmenlerimiz, arkadaşlarımız ve tüm çevremize karşı gösterdiğimiz kibar ve ahlaki davranışlara da **nezaket kuralları** denir.

Ailede, sınıfta, okulda, mahallede ve sosyal ortamda uymamız gereken birtakım nezaket kuralları vardır. Arkadaşımızla karşılaştığımız zaman selamlaşmak, güler yüzlü olmak, insanların kalbini kırmamak, kimsenin arkasından konuşmamak, insanlara teşekkür etmek nezaket kurallarından bazılarıdır. Bu kurallara uyduğumuz zaman hem kendimiz hem de çevremiz mutlu ve huzurlu olur.

Her insan özgürdür, istediği şeyi yapabilir ama unutmamalıyız ki bizim özgürlüğümüzün ve hakkımızın sınırı başka birinin özgürlüğünün ve hakkının başladığı yerde

BİLGİ KUTUSU

**Edeb bir tâc imiş nûr-i Hüdâdan,
Giy o tâcı emin ol her belâdan.**

Lâedri

(Edep, Allah nurundan bir taç imiş; sen de o tacı giy (edep ol ki), her belâdan emin olursun.)

Görsel 1. Başkasının özelini araştırmamalıyız.

son bulur. Örneğin biz bir ortamda konuşabiliriz ama bizim ses tonumuz bir başkasını rahatsız ediyorsa ve onun kendi işini yapmasına mâni oluyorsa sınırlarımızı aşmış oluruz. Evimizde televizyon izlerken televizyonun sesini komşumuzu rahatsız edecek düzeyde yüksek açıyorsak yine sınırlarımızı aşmış oluruz. Nezaket sahibi insan, başkalarının hakkına saygı gösterir. İnsanları kıran söz ve davranışlardan uzak durur.

Nezaket kuralları deyince akla kişisel mahremiyete özen göstermek de gelir. Mahremiyet, kişinin özel hayatını ve gizliliğini ifade eder. Bir arkadaşımızın özel hayatını araştırmak ve onun özel hayatı ile ilgili bilgileri başkaları ile paylaşmak nezaket kurallarına aykırı bir davranıştır.

1. UYGULAMA

“Müslüman’ın Müslüman üzerindeki altı hakkı vardır. Karşılaştığında selam verir, davetine icabet eder, aksırdığı zaman elhamdülillah derse yerhämükallah der, hastalandığında ziyaret eder, öldüğünde cenazesine katılır, kendisi için sevdiğini kardeşi için de sever.” (Dârimî, İstizân, 5.)

Bu hadiste hangi nezaket kurallarından bahsedilmiştir? Listeleyelim.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

Örneğin, arkadaşımızın eşyasını izinsiz kullanmamak, bizimle paylaştığı bir sırrını kimse ile paylaşmamak, fotoğrafını izin almadan sosyal medyada paylaşmamak; eşyasını, telefon veya bilgisayarını izinsiz kullanmamak kişisel mahremiyeti koruyan nezaket kurallarındandır. Bir Müslüman başkasının özel hayatını araştırmaz, bir kişinin özel hayatı ile ilgili dedikodulardan uzak durmaya gayret eder. Yüce Rabbimiz Kur’an-ı Kerim’de: **“Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tövbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.”** (Hucurât suresi, 12. ayet.) buyurarak dedikodunun nasıl kötü bir şey olduğunu bize örnekle açıklamıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz: “Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi fark ettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız.” (Nur suresi, 27. ayet.) buyurarak bizlere nezaket kurallarına uymayı ve kişisel mahremiyete saygılı olmayı öğütlemiştir. Peygamberimiz (s.a.v.) de bu hususla ilgili olarak: “İzin almadan bir kimsenin evinin içine bakmak helal değildir.” (Tirmizi, Salat, 148.) buyurmuşlardır.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de bizleri nezaket kurallarına uymaya teşvik eden birçok ayet vardır ki bunlardan birinde: “Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez.” (Lokman suresi, 18. ayet.) buyrulurak kibirli değil de mütevazi olmamızı emretmektedir.

Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bizlere güzel ahlaklı olmayı, nezaket kurallarına uymayı tavsiye etmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) birçok hadisinde, başkaları ile iyi geçinme ve çevremizdeki insanları rahatsız edecek söz ve davranışlardan kaçınma hususunda bizleri teşvik etmiştir. “Müslüman, başkaları ile hoş geçinen ve kendisi ile hoş geçinilen kimsedir. Geçimsiz kimse de hayır yoktur.” (Ahmed bin Hanbel, Müsned, c.2, s. 400.) hadisi de bunlardan biridir.

Güzel konuşmak da bir nezaket kuralıdır. Bu konu ile ilgili olarak da Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Güzel söz sadakadır.” (Buhari, Edep, 34.) buyurmuşlardır.

Nezaket kuralının özü karşıdaki insana duyulan sevgi ve saygıya dayanır. Annemize, babamıza, öğretmenlerimize saygı göstermek, onları üzecek söz ve davranışlardan uzak durmak gerekir çünkü onların bizlere yaptığı uyarılar bizim iyiliğimiz içindir. Onlar bizim kötülüğümüzü hiçbir zaman istemezler.

Şunu hiçbir zaman unutmamalıyız: Hastalandığımızda doktorumuzun yazdığı ilaçla-

BİLGİ KUTUSU

“...Müslümanlara eza vermeyin, onları kınamayın, kusurlarını araştırmayın. Zira kim, Müslüman kardeşinin kusurunu araştırırsa Allah da onun kusurunu araştırır..” (Tirmizi, Birr, 19.)

“Her kim bir Müslümanın aybını örterse Allah da onun kıyamette bir aybını örter.” (Tirmizi, Birr, 19.)

Görsel 2: Büyüklerimize saygı göstermeliyiz

rın çoğu acıdır ama o ilaçları kullanmadan şifa bulamayız. Annemiz, babamız ve öğretmenlerimizin bizlere yaptığı nasihatler de hastalıktan kurtulmak için kullandığımız ilaçlar gibi acı olabilir ve o gün için hoşumuza gitmeyebilir ama ileride iyi bir insan olmak için onların sözlerini tutmalıyız ve bu uyarıların sırf bizim iyiliğimiz için olduğunu asla unutmamalıyız.

Birbirimize karşı nezaket kuralları çerçevesinde saygılı olduğumuz zaman toplumda huzur olur ve bu huzurlu ortamda hepimiz mutlu oluruz.

Toplumsal İlişkilerde Uyulması Gereken Bazı Nezaket Kuralları Şunlardır:

- Büyüklerimize karşı saygılı olmak, küçüklerimizi sevip korumak
- Arkadaşlarımızın düşünce ve fikirlerine saygılı olmak
- Komşumuzu rahatsız edecek veya incitecek söz ve davranışlardan uzak durmak
- Bulduğumuz ortamdaki kurallara uymak
- Kimsenin arkasından dedikodusunu yapmamak
- Sosyal medyada bir başkasının fotoğrafını veya özel bilgisini paylaşmamak
- Teşekkür etmesini ve gerektiğinde özür dilemesini bilmek
- Dürüst olmak
- Yalan konuşmamak
- Yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek
- Akrabalarımızla iletişimi kesmemek
- Biri konuşurken sözünü kesmemek ve konuşanın yüzüne bakmak
- Toplu taşıma araçlarında yaşlılara ve hamile kadınlara yer vermek

2. SELAMLAŞMA ADABI

En güzel selam şekli nedir?

BİLGİ KUTUSU

Selamın Dinimizdeki Yeri:

İki kişi karşılaştığında “**Selamünaleyküm.**” diye birinin diğerine selam vermesi, sünnet, verilen selamı da diğerinin, “**Ve Aleykümselam.**” diyerek alması ise farzdır.

Sosyal hayatta dikkat etmemiz gereken nezaket kurallarından biri de bir arkadaşımızla karşılaştığımızda selamlaşmaktır. Selamlaşmanın en güzel şekli, karşılaştığımız arkadaşımıza: “**Selamünaleyküm.**” demektir ki “**Sağlık ve esenlik üzerine olsun.**” anlamına gelir. Karşımızdaki kişi de bize “**Ve Aleykümselam.**” der, bunun anlamı da: “**Allah sana da sağlık ve esenlik versin.**” dir. Selam vermek karşımızdaki kişi için dua etmektir. Allah'ın (c.c.) karşımızdaki kişiye iyilik, gü-

zellik, esenlik vermesini dilemektir. İşte bu şekil karşılıklı olarak selamlaşarak birbirimize yaptığımız bir hayır duadır. Selamlaşma, kardeşlik bağlarını güçlendirerek birlik ve beraberliğimizin pekişmesine katkı sunar.

Biri ile karşılaştığımızda ilk olarak selam vermek nezaket kuralıdır. Bu hususu sevgili peygamberimiz (s.a.v.): “**Selam, kelamdan öncedir.**” (Tirmizi, İsti’zan, 11.) buyurarak selamlaşmayı tavsiye etmiştir.

İnsan ilişkilerinde iletişim ilk önce selamla başlar. İlk defa karşılaşılan iki kişi önce selamlaşarak iletişime geçer ve zamanla bu iletişim dostluk ve kardeşliğe döner. Toplumda selamlaşmanın yaygınlaşması, barışın ve kardeşliğin yaygınlaşmasının bir işaretidir. Müslümanlar olarak birbirimizi sevmek inancımızın bir gereğidir. Bunun için Müslümanlar olarak selamlaşmaya büyük önem veririz.

Selamlaşmanın önemi ile ilgili olarak Yüce Allah (c.c.) Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyurmuştur: “... **Evlere girdiğiniz zaman, Allah tarafından mübarek ve pek güzel bir yaşama dileği olarak kendinize (birbirinize) selâm verin. İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size ayetleri böyle açıklar.**” (Nur suresi, 61. ayet.) Kur’an-ı Kerim’de: “**Bir selam ile selamlandığınız zaman siz de ondan daha güzeli ile selamlayın yahut aynı ile karşılık verin...**” (Nisa suresi, 86. ayet.) uyarısı ile selama ondan daha güzeli ile karşılık vermemiz emredilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de bizlere selamlaşma hususunda çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyelerinden birinde: “**İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe olgun bir imana sahip olamazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız.**” (Müslüm, İman, 93.) buyurarak, selamlaşmayı yaygınlaştırmamızı istemiştir.

Yine Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “**İnsanların Allah katında en makbul olanları, selama ilk başlayanlardır.** (Ebu Dâvûd, Edeb, 133.) buyurarak selamlaşma adabında da önce selam verenin daha fazla sevap kazanacağını bildirmiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kendi yanında büyütüp yetiştirdiği Enes’e (r.a.): “**Oğlum! Ailenin yanına girdiğinde selam ver ki sana ve ev halkına bereket olsun.** (Tirmizi, İsti’zan, 20.) buyurarak, selamlaşmanın evimize bereket ve huzur getireceği müjdesini vermiştir.

Günlük hayatta çevremizdeki insanlarla çeşitli şekillerde selamlaşabiliriz. Sabah karşılaştığımız kişilere “günaydın, hayırlı sabahlar”, bakkala gittiğimizde “hayırlı işler”, apartmanda karşılaştığımız komşumuza “merhaba, iyi günler” gibi ifadelerle de selamlaşabiliriz.

BİLGİ KUTUSU

Selamlaşma Adabı:

“Binekte olan yürüyene, yürüyen oturana, sayıca az olan çok olana, küçük büyüğe selam verir.” (Müslim, Selam, 1.)

2. UYGULAMA

LİSTELEYELİM:

Selamlaşma İfadeleri

1. Selamünaleyküm
2.
3.
4.
5.

3. İLETİŞİM VE KONUŞMA ADABI

“Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.” atasözü hangi nezaket kuralını ifade etmektedir?

Yüce Allah (c.c.) biz insanlara sınırsız nimetler vermiştir, bunlardan biri de konuşma nimetidir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini konuşarak karşısındakine aktarır. Konuşma ile insanlar kendi aralarında iletişim kurarlar. Bu sayede dostluklarımız gelişir ve kalıcı hâle gelir.

Her konuda olduğu gibi, konuşmanın da birtakım edep ve nezaket kuralları vardır. Konuşurken karşımızdaki kişinin anlayacağı şekilde ve normal bir ses tonu ile yüzüne bakarak konuşmak, biri konuşurken sözünü kesmemek bunlardan bazılarıdır. Atalarımızın güzel bir sözü vardır ki konuşma ile ilgili nezaket kurallarının en önemlisini bize hatırlatır: **“Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.”**

Güzel sözlü kişiler, çevresindekiler tarafından sevilir ve takdir edilirler. Arkadaşları onunla konuşmaktan ve sohbet etmekten mutlu olurlar. Hiçbir kimse kaba ve kırıcı konuşan, karşısındaki insanın kalbini kıran kimselerle arkadaşlık etmek istemez, onlardan uzak durur.

Mevlana'nın **“Testinin içinde ne varsa dışarı o sızar.”** sözü de iç âlemimizdeki güzelliğin dışa yansıtacağını ifade etmektedir. Bu söz dışımızı, sözümüzü güzel yapmamız gerektiği gibi asıl olanın düşünce ve fikrimiz başta olmak üzere iç âlemimizi temizlememiz gerektiğinin altını çizmektedir. Kin, haset ve düşmanlık gibi düşünceler iç âlemimizden temizlememiz gereken manevi kirlere dendir.

Güzel söz söyleyerek duygu, düşünce ve isteklerimizi karşımızdakine daha iyi anlatırız. İsteklerimiz bu sayede daha hızlı ve bizim istediğimiz şekilde gerçekleşir.

Güzel konuşan insan meramını karşı tarafa daha güzel aktarabilir. Karşısındakilerin gönüllerine de hitap ederek tesirli sonuçlar elde edebilir. Herkes konuşmanın bu

adaplarına dikkat ederse iletişim iyi olacağından ilişkilerde iyi olur, toplumda huzur ve mutluluk hâkim olur.

Konuşmalarımızda kibar ve nazik olmalı saygı ifade eden sözlerle karşımızdaki muhatabımıza hitap etmeliyiz. Örneğin, annemizden bir şey isterken “Alabilir miyim? Dışarı çıkabilir miyim?” gibi ifadelerle istekte bulunmalıyız. Birinin bize bir iyiliği olduğunda teşekkür etmesini bilmeliyiz. İstemeyerek de olsa karşımızdaki insanın kalbini kırdığımızda özür dilemesini bilmeli, kişinin kendi yanlışını kabul etmesinin en büyük erdem olduğunu unutmamalıyız. Sözlerimizde kalp kırıcı, incitici ve kaba ifadelerden kaçınmalıyız. Kesinlikle yalan, dedikodu, iftira gibi dinimizin yasaklayıp haram kıldığı kötülüklerden uzak durmalıyız.

Hadis

“...İnsanlara teşekkür etmeyen Allah'a da şükretmez...”

(Ebû Dâvûd, “Edeb”, 11)

Konuşmalarımızda olduğu gibi teknolojiyi kullanırken de iletişim ve konuşma adabına riayet etmeli, sosyal medyadaki yazışmalarımızda doğruluğundan emin olmadığımız bir bilgiyi kesinlikle paylaşmamalıyız. İnsanları incitici, kırıcı ve özel hayatın gizliliğini ihlal edici paylaşımlardan uzak durmalıyız. İnsanların fikir ve düşüncelerine saygılı olmalı, küçük düşürücü ve hakaret içeren yazışmalardan kaçınmalıyız. Bir kişinin fotoğrafını veya özel bilgileri içeren içerikleri o kişinin izni olmadan asla başkaları ile paylaşmamalıyız.

Güzel konuşma ile ilgili olarak Yüce Rab-bimiz: “... ‘İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin’ diye de emretmiş-tik...” (Bakara suresi, 83. ayet.) buyurarak namaz kılın ve zekât verin emri ile beraber güzel söz söylemeyi de emretmektedir.

Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bizlere birçok hadisinde güzel söz söyle-mekle ilgili tavsiyelerde bulunmuştur. Bunlardan birinde de: “Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların emin olduğu kimsedir.” (Buhari, iman, 4.) buyurarak hem söz hem de davranışlarımızla kimseyi rahatsız etmememiz konusunda bizleri uyarmıştır.

BİLGİ KUTUSU

“İki kişi üçüncüden ayrı olarak fısıltı ile konuşmasın bu hareket onu üzer.” (Buhârî, İstizan: 16; Müslim, Selam: 53)

Ayet

“Kullarıma söyle, sözün en güzelini söylesinler. Sonra şeytan aralarını bozar çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır.”

(İsra suresi, 53. ayet.)

3. UYGULAMA

LİSTELEYELİM:

Konuşma adabı ile ilgili listeyi tamamlayalım.

1. Konuşurken yüksek ses tonu ile konuşmamak.
2.
3.
4.
5.

4. SOFRA ADABI

Sofra adabına uygun davranışlar neler olabilir?

Dinimizin yeme içme ile ilgili olarak ortaya koyduğu temel ilkesi, yenilen ve içilen şeylerin helal olmasıdır. Kişinin, alın teri olmadan elde etmiş olduğu haksız kazancı, helal değildir. Yüce Rabbimiz bizler için temizinden sınırsız sayıda nimet yaratmıştır. Bu gerçeği de şöyle beyan etmektedir: **“Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helâl ve temiz olanlarından yiyin, şeytanın peşine düşmeyin; zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır.”** (Bakara suresi, 168. ayet.)

Sofra Adabı

Besmele ile başlamak

Nimetleri veren Allah’a
hamd etmek (Dua etmek)

Yemekten önce ve sonra elleri
yıkamak

Başkalarını rahatsız etmemek

Helal gıda ile ilgili olarak da Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.): **“Yedikle-
rinin helal olmasına dikkat et ki duaların
kabul olsun.”** (Taberânî, Mu’cemü’l-Evsat, c.6, s.310.) buyurarak helal gıdanın mane-viyatımıza tesir edeceğini açıklamıştır.

Müslüman Allah’ın (c.c.) yasakladığı, haram kıldığı yiyecek ve içeceklere el uzatmamalı, emeği ile kazanmaya ve alın teri ile hak ettiğini yemeğe gayret etmelidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Hiç kimse, elinin emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir. Allah’ın peygamberi Davud da kendi elinin emeğiyle kazandığını verdi.” (Buhari, Büyû,15.) buyurmuştur. Kur’an-ı Kerim’de de “Ey Âdem oğulları! Her secde edişinizde güzel elbiselerinizi giyin; yiyin, için fakat israf etmeyin çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (A’raf suresi, 31. ayet.) buyrulmaktadır. Yemek yerken tabağımıza yiyeceğimiz kadar yemek almalı ve artan nimetleri çöpe atmak yerine çeşitli şekillerde değerlendirmeliyiz. Özellikle ekmek israfına çok dikkat etmeliyiz.

Yeme ve içme adabının başında gelen konulardan biri de bize yediğimiz o nimeti ihsan eden Allah’ın (c.c.), ismini anarak yani besmele çekerek yemeğe başlamaktır. Bu konuda Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bizlere şu uyarıda bulunmaktadır: “Biriniz yemek yiyeceği zaman ‘Bismillah’ (Allah’ın adıyla) desin. Eğer yemeğin başında besmele çekmeyi unutursa ‘Bismillahi fi evvelihî ve âhirihi’ (Başında ve sonunda Allah’ın adıyla) desin.” (Tirmizi, Et’ime, 47.)

Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, yerken sağ elle yemek, önünden yemek, fazla konuşmamak, ayakta bir şey yememek ve içmemek gibi hususlar dikkat etmemiz gereken yemek adabındandır. Peygamberimiz (s.a.v.) çocuk sahabe Ebu Seleme’ye (r.a.): “Evladım, besmele çek! Sağ elinle ve önünden ye!” (Buhari, Et’ime, 2.) tavsiyelerinde bulunmuşlardır. Yine yemeğin aile fertleri ile beraberce yenmesi de adaptandır. Ashaptan biri Peygamberimize (s.a.v.), ‘yiyoruz ama doymuyoruz’ deyince, Peygamberimiz (s.a.v.): “Belki ayrı yiyorsunuzdur, sofraya toplanın, besmele çekin yemeğiniz bereketlenir” (İbn Mace, Et’ime, 17.) buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Yiyip içtikten sonra buna hamd eden kuldan Allah razı olsun.” (Et-Terğib ve’t-Terhib, 3/148.) buyurarak sofradan Allah’a (c.c.) hamd edilerek yani dua edilerek kalkılması hususunda tavsiyelerde bulunmuşlardır. Yine yemeği hazırlayan annemize teşekkür ederek, ‘eline sağlık olsun’ demek, o nimeti alın teri ile kazanan babamıza, ‘Allah kesene bereket versin’ demek de bir nezaket kuralıdır.

Yemek yerken, az yemek sağlığımız için gerekli olan Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bir sünnetidir. Peygamberimiz (s.a.v.): “Âdemoğlu, midesinden daha kötü bir kap doldurmamıştır. Ona, belini doğrultacağı kadar birkaç lokma yeterlidir. Eğer daha fazla yemek istiyorsa midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini suya, üçte birini de nefes almak için boş bıraksın.” buyurarak çok yememeyi tavsiye etmişlerdir.

Hadis

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “**Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır.**” buyurmuştur. (Ebu Davud, Et’ime, 11.)

5. HZ. LOKMAN'DAN (A.S.) ÖĞÜTLER

Öğüt deyince aklımıza neler gelmektedir?

Geçmişte yaşamış peygamberlerin hayatlarından bahsedilen hikayelere **kıssa** denir. Kıssalar, geçmişte yaşananlardan ibret alınsın diye anlatılan hayat hikayeleridir. Örnek alınması ve insanlara doğru yolu göstermesi için anlatılan kıssalardan birisi de Hz. Lokman'ın (a.s.) kıssasıdır.

Kur'an-ı Kerim surelerinden birisi de Lokman suresidir. Mekke Dönemi'nde indirilmiştir. Bu surede Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna yaptığı güzel öğütlerden bahsedilir.

Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna yaptığı öğütler, tüm zamanlara ve tüm insanlara iman, ibadet ve ahlak kuralları ile ilgili güzel öğütler vermektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman'a (a.s.) hikmet verildiğinden bahsedilmektedir ki, bu hikmet: ilim, üstün anlama yeteneği, isabetli söz ve davranış ve dinî konulardaki derin bilgiyi içermektedir.

Hz. Lokman'ın (a.s.) peygamber olup olmadığı konusunda iki farklı görüş vardır. Bazı İslam âlimleri peygamber, bazıları da kendisine hikmet verilen bir evliyadır demişlerdir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna verdiği öğütler şu şekilde anlatılır:

“Lokman, oğluna öğüt vererek: **Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti.**” (Lokman suresi, 13. ayet.) Çünkü şirk koşmak yani Allah'tan (c.c.) başka ilahlar var olduğunu kabul etmek bir insanın kendisine yapabileceği en büyük zulümdür. Şirk bir insanın bütün yaptığı güzelliklerin ve iyiliklerin tamamının silinmesine sebep olur.

“Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. **Dönüş ancak banadır.**” (Lokman suresi, 14. ayet.) Rabbimiz bizlere annemizin bizi dünyaya getirip büyütmek için katlandığı zorlukları hatırlatarak onlara iyi davranmamızı emretmektedir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu hususta: “...Anne babası, yanında ihtiyarlığı halde rızalarını alamayıp cenneti kazanamayan kişinin burnu yerde sürtünsün.” (Müslim, Birr, 10.) buyurarak cennete girmenin anne-baba rızasına bağlı olduğunu bizlere bildirmişlerdir.

“Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı

haber veririm.” (Lokman suresi, 15. ayet.) Bu ayette de dinimize ters düşen bir konuda hiçbir kimseye itaat edilmeyeceği vurgulanmaktadır.

“Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.” (Lokman suresi, 16. ayet.) Burada da Rabbimiz yaptığımız her işin kendisi tarafından bilindiğini ve karşılığının olduğunu bize haber vermektedir. Yani yaptığımız hayırları insanlar görsün diye değil, sırf Allah (c.c.) rızası için yapmamız gerekmektedir.

“Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.” (Lokman suresi, 17. ayet.) Rabbimiz bu ayette de namazlarımızı en güzel şekilde kılarak, iyiliği emrederek ve kötülükten sakındırarak insanlara yol göstermek için de gayret etmemizi emretmektedir. Bu işleri yaparken de karşılaşacağımız sıkıntılara göğüs germemiz gerektiği hatırlatılmaktadır.

“Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabî ol, sesini alçalt...” (Lokman suresi, 18 ve 19. ayetler.) Kibrin, büyüklenmenin kötü bir şey olduğu ve Allah (c.c.) tarafından sevilmediği hatırlatılmaktadır.

Yüce Allah (c.c.) Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna yaptığı bu öğütleri Kur'an-ı Kerim'de zikrederek bizlere de emretmektedir.

4. UYGULAMA

LİSTELEYELİM:

“Lokman, oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış oldukları-

nızı haber veririm. (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabî ol, sesini alçalt...” (Lokman suresi, 13-19. ayetler.)

Bu ayetlerde, Hz. Lokman’ın (a.s.) oğluna verdiği öğütlerin tüm zamanlara ve tüm insanlara yönelik olduğunu düşündüğümüzde kendi hayatımızla ilgili ne gibi ilkeler çıkarabiliriz?

1. Allah’a (c.c.) ortak koşmamalıyız.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

6. BİR DUA TANIYORUM: TAHİYYAT DUASI VE ANLAMI

Tahiyyat: selam, ikram, ihsan, hürmet ve ibadet etmek anlamlarına gelen bir kelimedir. Tahiyyat duası, namazda oturduğumuz zaman okunan bir duadır. Bu dua, Peygamberimizin (s.a.v.) Allah’a (c.c.) olan övgüsü üzerine Yüce Rabbimizin Peygamberimize (s.a.v.) rahmet, bereket ve esenlik dilemesi bahsedilmekte ve kelime-i şehadet ile son bulmaktadır. Namazlarımızda bu duayı okuyarak Allah’ı (c.c.), Peygamber Efendimizi (s.a.v.) ve bütün salih kulları selamlamış oluruz.

TAHİYYAT DUASI

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ۝ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ۝ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ۝
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۝ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ۝

Okunuşu	Anlamı
Ettahıyyâtü lillâhi vessalavâtü ve't-tay-yibât.	Selam, rahmet ve bütün güzellikler, iyilikler Allah içindir.
Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtuh.	Ey Peygamber! Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı senin üzerine olsun.
Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn.	Selam, bize ve Allah'ın iyi kullarının üzerine olsun.
Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh.	Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir.

ÖZET

1. NEZAKET KURALLARI

Adap: İzlenmesi gereken usuller, yollar, prensipler anlamına gelmektedir.

Dinimizin ve aklın beğendiği, insanın söz ve davranışlarında, başkaları tarafından takdir edilmesini, her türlü hata ve kusurdan korunmasını sağlayan ve ona üstün ahlaki meziyetler kazandıran toplumsal kurallara adap kuralları denir.

Anne ve babamızdan başlayarak öğretmenlerimiz, arkadaşlarımız ve tüm çevremize karşı gösterdiğimiz kibar ve ahlaki davranışlara da nezaket kuralları denir.

Arkadaşımızla karşılaştığımız zaman selamlaşmak, güler yüzlü olmak, insanların kalbini kırmamak, kimsenin arkasından konuşmamak, insanlara teşekkür etmek nezaket kurallarından bazılarıdır.

Her insan özgürdür, istediği şeyi yapabilir ama unutmamalıyız ki bizim özgürlüğümüzün ve hakkımızın sınırı başka birinin özgürlüğünün ve hakkının başladığı yerde son bulur. Evimizde televizyon izlerken televizyonun sesini komşumuzu rahatsız edecek düzeyde yüksek açıyorsak yine sınırimızı aşmış oluruz. Nezaket sahibi insan, başkalarının hakkına saygı gösterir. İnsanları kıran söz ve davranışlardan uzak durur.

Arkadaşımızın eşyasını izinsiz kullanmamak, bizimle paylaştığı bir sırrını kimse ile paylaşmamak, fotoğrafını izin almadan sosyal medyada paylaşmamak; eşyasını, telefon veya bilgisayarını izinsiz kullanmamak kişisel mahremiyeti koruyan nezaket kurallarındandır.

2. SELAMLAŞMA ADABI

Selamlaşmanın en güzel şekli, karşılaştığımız arkadaşımıza: “Selamünaleyküm.” demektir ki “Sağlık ve esenlik üzerine olsun.” anlamına gelir. Karşımızdaki kişi de bize “Ve Aleykümselam.” der, bunun anlamı da: “Allah sana da sağlık ve esenlik versin.” dir. Selam vermek karşımızdaki kişi için dua etmektir. Allah’ın (c.c.) karşımızdaki kişiye iyilik, güzellik, esenlik vermesini dilemektir.

Biri ile karşılaştığımızda ilk olarak selam vermek nezaket kuralıdır. Günlük hayatta çevremizdeki insanlarla çeşitli şekillerde selamlaşabiliriz. Sabah karşılaştığımız kişilere “günaydın, hayırlı sabahlar”, bakkala gittiğimizde “hayırlı işler”, apartmanda karşılaştığımız komşumuza “merhaba, iyi günler” gibi ifadelerle de selamlaşabiliriz.

3. İLETİŞİM VE KONUŞMA ADABI

Konuşurken karşıımızdaki kişinin anlayacağı şekilde ve normal bir ses tonu ile yüzüne bakarak konuşmak, biri konuşurken sözünü kesmemek konuşma adabındandır.

Güzel söz söyleyerek duygu, düşünce ve isteklerimizi karşıımızdakine daha iyi anlatırız. İsteklerimiz bu sayede daha hızlı ve bizim istediğimiz şekilde gerçekleşir.

Konuşmalarımızda kibar ve nazik olmalı saygı ifade eden sözlerle karşıımızdaki muhatabımıza hitap etmeliyiz. Örneğin, annemizden bir şey isterken “Alabilir miyim? Dışarı çıkabilir miyim?” gibi ifadelerle istekte bulunmalıyız. Birinin bize bir iyiliği olduğunda teşekkür etmesini bilmeliyiz. İstemeyerek de olsa karşıımızdaki insanın kalbini kırdığımızda özür dilemesini bilmeli, kişinin kendi yanlışını kabul etmesinin en büyük erdem olduğunu unutmamalıyız. Sözlerimizde kalp kırıcı, incitici ve kaba ifadelerden kaçınmalıyız. Kesinlikle yalan, dedikodu, iftira gibi dinimizin yasaklayıp haram kıldığı kötülüklerden uzak durmalıyız.

Teknolojiyi kullanırken de iletişim ve konuşma adabına riayet etmeli, sosyal medyadaki yazışmalarımızda doğruluğundan emin olmadığımız bir paylaşımı kesinlikle paylaşmamalıyız. İnsanları incitici, kırıcı ve özel hayatın gizliliğini ihlal edici paylaşımlardan uzak durmalıyız. İnsanların fikir ve düşüncelerine saygılı olmalı, küçük düşürücü ve hakaret içeren yazışmalardan kaçınmalıyız. Bir kişinin fotoğrafını veya özel bilgileri içeren içerikleri o kişinin izni olmadan asla başkaları ile paylaşmamalıyız.

4. SOFRA ADABI

Dinimizin yeme içme ile ilgili olarak ortaya koyduğu temel ilkesi, yenilen ve içilen şeylerin helal olmasıdır. Kişinin, alın teri olmadan elde etmiş olduğu haksız kazancı, helal değildir.

Yeme içme ile ilgili dikkat edilecek bir husus da israftan kaçınmaktır. Yemek yerken tabağımıza yiyeceğimiz kadar yemek almalı ve artan nimetleri çöpe atmak yerine çeşitli şekillerde değerlendirmeliyiz. Özellikle ekmek israfına çok dikkat etmeliyiz.

Yeme ve içme adabının başında gelen konulardan biri de bize yediğimiz o nimeti ihlan eden Allah'ın (c.c.), ismini anarak yani besmele çekerek yemeğe başlamaktır.

Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, yerken sağ elle yemek, önünden yemek, fazla konuşmamak, ayakta bir şey yememek ve içmemek gibi hususlar dikkat etmemiz gereken yemek adabındandır.

5. HZ. LOKMAN'DAN (A.S.) ÖĞÜTLER

Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna yaptığı öğütler, tüm zamanlara ve tüm insanlara iman, ibadet ve ahlak kuralları ile ilgili güzel öğütler vermektedir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman'a (a.s.) hikmet verildiğinden bahsedilmektedir ki, bu hikmet: ilim, üstün anlama yeteneği, isabetli söz ve davranış ve dinî konulardaki derin bilgiyi içermektedir.

Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna öğütleri: “Lokman (a.s.), oğluna öğüt vererek: Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür, demişti. Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm. (Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa yine de Allah onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır. Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir. Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini alçalt...” (Lokman suresi, 13-19. ayetler.)

6. BİR DUA TANIYORUM: TAHİYYAT DUASI VE ANLAMI

Tahiyyat: selam, ikram, ihsan, hürmet ve ibadet etmek anlamlarına gelen bir kelimedir. Tahiyyat duası, namazda oturduğumuz zaman okunan bir duadır.

Okunuşu	Anlamı
Ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü ve't-tay-yibât.	Selam, rahmet ve bütün güzellikler, iyilikler Allah içindir.
Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtuh.	Ey Peygamber! Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı senin üzerine olsun.
Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn.	Selam, bize ve Allah'ın iyi kullarının üzerine olsun.
Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh.	Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir.

3. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Dinimizin ve aklın beğendiği, insanın söz ve davranışlarında, başkaları tarafından takdir edilmesini, her türlü hata ve kusurdan korunmasını sağlayan ve ona üstün ahlaki meziyetler kazandıran kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yönetmelik
- B) Adap
- C) Âdet
- D) Kanun

2. I- İzlenmesi gereken usuller, yollar, prensipler

II- Hâl ve hareketlerimizde, ölçülü olmak

III- Arkadaşlarımızla olan ikili ilişkilerimizde uyulması gereken kurallar

IV- Ahlaklı ve terbiyeli olmak, incelik sahibi, nezaketli ve görgülü olmak

Yukarıda değişik kelime anlamları verilen kavram hangisidir?

- A) Helal
- B) Adap
- C) Âdet
- D) Mümin

3. I- Araçta olanın yürüyene

II- Yürüyenin oturana

III- Sayıca az olan çok olana

IV- Küçüğün büyüğe

Selamlaşma adabıyla ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

- A) I-II
- B) II-III
- C) II-III-IV
- D) I-II-III-IV

4. "Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır." Atasözü aşağıdaki hangi nezaket kuralı ile ilgilidir?

- A) Sofra Adabı
- B) Konuşma Adabı
- C) Selamlaşma Adabı
- D) Hayvan Hakları

5. Peygamberimiz (s.a.v.) çocuk sahabe Ebu Selem'e (r.a.): "Evladım, besmele çek! Sağ elinle ve önünden ye!" buyurmuştur.

Peygamberimizin (s.a.v.) bu hadisinden sofrada adabıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Besmele çekerek yemeğe başlamak
- B) Yemek yerken önünden yemek
- C) Sağ el ile yemek
- D) Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak

3. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

6. Hz. Lokman (a.s.) hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Oğluna yaptığı öğütler Kur'an-ı Kerim'de yer almaktadır.
- B) Kendisine ilim ve hikmet verilen bir kişidir.
- C) Kendisine dört büyük ilahi kitap-tan biri verilen peygamberdir.
- D) Kur'an-ı Kerim'de kendi ismini taşıyan bir sure vardır.

7. I- Namazda oturulunca okunan bir duadır.

II- Yüce Allah (c.c.) bu duada, Peygamberimize (s.a.v.) rahmet, bereket ve esenlik dilemektedir.

III- Duanın içerisinde kelime-i şehadet de bulunmaktadır.

IV- Bu dua Kur'an-ı Kerim ayetlerinden oluşmaktadır.

Tahiyyat duası ile ilgili yukarıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

8. Aşağıdakilerden hangisi sofrada uygun bir davranış değildir?

- A) Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak.
- B) Yemeğe besmele ile başlamak.
- C) Yemekten sonra Allah'a (c.c.) dua

ettiğimiz gibi yemeği hazırlayan anemize teşekkür etmek.

D) Hiç acıkmamak için çok yemek.

9. I- Yapılan iyiliğe teşekkür etmek.

II- Bir hatamız olduğunda özür dilemesini bilmek.

III- Konuşurken konuştuğumuz kişinin yüzüne bakmak.

IV- Önce karşımızdakinin bize selam vermesini bekleyip, o selam verinceye kadar hiç konuşmamak.

Yukarıda verilen nezaket kurallarından hangileri doğrudur?

- A) I-II
- B) II-III
- C) I-II-III
- D) I-II-III-IV

10. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde "İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe olgun bir imana sahip olamazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi haber vereyim mi? Aranızda selamı yayınız." buyurmaktadır.

Bu hadis-i şerifin yapılmasını tavsiye ettiği nezaket kuralı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Selamlaşma
- B) Güzel Konuşma
- C) Güzel Huylu Olma
- D) İnsanlarla İyi Geçinme

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED VE AİLE HAYATI

ÜNİTE KONULARI

HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI

BİR EŞ OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

BİR BABA OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

BİR DEDE OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE AİLESİNİN ÖRNEK DAVRANIŞLARI

HZ. HASAN (R.A.) VE HZ. HÜSEYİN (R.A.)

BİR SURE TANİYORUM: KEVSER SURESİ VE ANLAMI

4. ÜNİTE

1. HZ. MUHAMMEDİN EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile olan evlilik sürecini özetleyebileceksiniz.
- Peygamber Efendimizin (s.a.v.) aile içi iletişimine örnekler verebileceksiniz.
- Peygamber Efendimizin (s.a.v.) aile fertlerinin güzel davranışlarını değerlendirebileceksiniz.
- Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'in (r.a.) ahlaki erdemlerini kendinize örnek alabileceksiniz.
- Kevser suresini okuyup, anlamını söyleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Merhamet
- Erdem
- Kevser

DÜŞÜNELİM

1. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ilk eşi kimdir ve çocuklarının ismi nedir?
2. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) aile efradına nasıl davranırdı?
3. Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) hakkında neler biliyorsunuz?

1. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI

Peygamber Efendimizin gençlik dönemi hakkında neler biliyorsunuz?

Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.), daha doğmadan yani dünyayı şereflelendirmeden önce babasını, altı yaşında annesini ve sekiz yaşında dedesini kaybetti. Peygamberimiz (s.a.v.) Ebû Talib'in yanında ve onun himayesinde gençlik yıllarını geçirdi. Ebû Talip ve eşi Fatıma (r.a.) Peygamber Efendimize (s.a.v.) kol kanat gerdiler.

Mekke'de iklim şartlarını tarıma uygun olmamasından dolayı halk, geçimini ticaretle sağlardı. Peygamberimiz de (s.a.v.) çocukluğundan itibaren ticaretle uğraşmaya başladı. İlk olarak amcası Ebu Talip ile Busra'ya gitti. 17 yaşında iken diğer amcaları Zübeyr ve Abbas ile Yemen'e gitti. Peygamberimiz (s.a.v.) gençlik çağında doğruluğu ve dürüstlüğü ile güvenilir anlamına gelen "el-Emin" lakabını aldı.

Hz. Hatice, ticaretle uğraşan Kureyş'in itibarlı kadınlarından biriydi. Hz. Hatice bazı kimselere sermaye verip onlarla ortaklık yapıyordu. Peygamberimizin (s.a.v.) güvenilirliğini işiten Hz. Hatice, Ebu Talib'in de teklifi ile Peygamberimize (s.a.v.) sermaye vererek kölesi Meysere ile büyük bir kervanla Suriye'ye ticaret için gönderdi. Üç ay süren bu seyahatten Peygamberimiz (s.a.v.) çok kârla döndü. Hz. Hatice bu ortaklıktan çok memnun oldu. Meysere de bu yolculukta şahit olduğu Peygamberimizin (s.a.v.) üstün ahlakı ve faziletini Hz. Hatice'ye anlattı.

Hatice binti Hüveylid zeki, şerefli ve asaletli bir hanımefendiydi. Tahire (temiz) lakabıyla anılırdı. Peygamberimizle (s.a.v.) yaptığı bu kârlı ticaret ortaklığı sayesinde, onun yüksek faziletini ve yüce ahlakını tanıma fırsatı buldu. Hz. Hatice Peygamber Efendimize (s.a.v.) kendisiyle evlenmesini teklif etti. Peygamberimiz (s.a.v.) amcası Ebu Talip ile istişare ettikten sonra bu teklifi kabul etti. Nikâh Hz. Hatice annemizin evinde kıyıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile evlendiğinde 25 yaşında,

BİLGİ KUTUSU

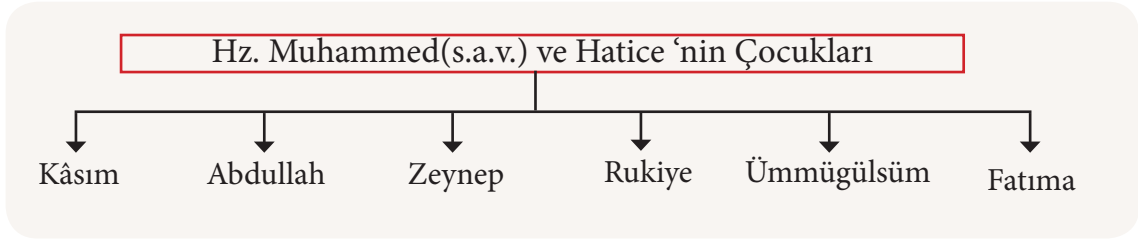
Peygamberimizin eşlerine niçin anne diye hitap ederiz?

"Peygamber müminlere kendilerinden daha yakındır, eşleri de onların anneleridir..." (Ahzab suresi, 6. ayet)

Hız. Hatice (r.a.) ise 40 yaşındaydı. Bu evlilik 25 yıl sürdü.

Peygamberimizin (s.a.v.) Hız. Hatice annemizle çok uyumlu ve huzurlu bir evliliği vardı. Maddi açıdan da zengin olan Hız. Hatice hem maddi hem de manevi olarak her zaman Peygamber Efendimizin (s.a.v.) yardımcısı oldu. Bu evlilik, mutlu bir aile kurma konusunda asırlarca bütün ümmete örnek oldu.

Peygamberimizin (s.a.v.) bu evliliğinden Kasım, Abdullah, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma (r.anhüm) isimli 2 oğlu ve 4 kızı doğmuştur. Peygamberimizin çocuklarından sadece İbrahim, Mısırlı eşi Mariye'den dünyaya gelmiştir. Geri kalan 6 çocuğunun annesi Hız. Hatice'dir. Peygamberimizin erkek çocukları henüz çocukken vefat etti. Kızlarından da Hız. Fatıma hariç hepsi Peygamberimizden (s.a.v.) önce vefat etmiştir. Hız. Ali ile evlenen Hız. Fatıma Peygamberimizden (s.a.v.) sonra vefat etmiştir. Peygamberimizin (s.a.v.) soyu kızı Hız. Fatıma'nın çocukları Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin (r.a.) ile günümüze kadar gelmiştir.

2. BİR EŞ OLARAK HIZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Aile içinde iletişim nasıl olmalıdır?

Aile içerisinde, eşler birbirlerine karşı sevgi, saygı ve hoşgörü çerçevesinde davrandıklarında aile bir huzur ortamına dönüşür. Huzurlu ailelerden oluşan toplumda huzurlu ve güvenilir olur. Bu konu ile ilgili olarak sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Müminlerin iman bakımından en olgun olanları, ahlakı en iyi olanlarıdır. Sizin en hayırlınız da hanımlarına karşı en iyi davrananınızdır.” (Tirmizi, Rada, 11.) buyurarak eşlere iyi davranmanın ahlakın bir gereği olduğunu ve bu sayede imanın olgunlaşacağını bizlere haber vermiştir.

Ayet

“...Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki, siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur.” (Nisa suresi, 19. ayet.)

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ve eşi Hz. Hatice (r.a.) birbirlerine karşı her zaman saygı ve sevgi çerçevesinde davranmışlardır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kendisine ilk vahiy geldiğinde bu durumu ilk olarak eşi Hz. Hatice ile paylaşmıştır. Hz. Hatice'de (r.a.): **“Asla endişe etme! Allah seni kesinlikle mahcup etmez çünkü sen, akrabalık bağlarını sıkı tutan, doğru söyleyen, ihtiyaç sahiplerine yardım eden, misafire ikram eden ve haksızlığa uğrayanları gözeten birisin.”** (Buhari, Bedü'l Vahy, 1.) diyerek eşine destek olmuş ve Peygamberimize (s.a.v.) ilk iman edenler arasına girmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) eşlerini sever ve onlara olan sevgisini dile getirmekten de çekinmezdi. Amr b. As (r.a.) bir gün Peygamber Efendimize (s.a.v.). **“Ya Resulullah! En çok kimi seviyorsun?”** diye sorduğunda, Peygamberimiz (s.a.v.) **“Aişe'yi”** diyerek cevap verdi. (İbn-i Sa'd, Tabakât, c. 10, s.67)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) eşleri ile zaman geçirerek onlarla ilgilenirdi. Onlarla sohbet eder, hâl ve hatırlarını sorarak onları dinlerdi. Eşlerine asla kötü davranmazdı. Ashabına da bu konularda daha dikkatli olmaları için: **“...Dikkat edin! Sizin hanımlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır...”** (Tirmizi, Radâ, 11.) buyurmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.) yine çevresindekilere eşleri hususunda şöyle tavsiyede bulunmuştur: **“Yediklerinizden onlara da yedin, giydiklerinizden onlara da giydirin, onları dövmeyin ve kötölemeyin.”** (Ebu Davud, Nikah, 40-41.)

Peygamberimiz (s.a.v.) eşi Hz. Aişe (r.a.) ile bir seferinde koşu yarışı yapmıştı ve yarışı Hz. Aişe (r.a.) kazanmıştı. Aradan uzunca bir süre geçtikten sonra tekrar yarış yaptılar ve bu sefer Peygamberimiz (s.a.v.) yarışı kazandı ve **“Bu, önceki yarışın karşılığıdır.”** (Ebu Davud, Cihad, 61.) buyurarak eşi ile şakalaşmış ve onunla beraber zaman geçirmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ev işlerinde ailesine yardım ederdi. Kendi işini kendi yapmaya gayret gösterirdi. Hz. Aişe'ye (r.a.) Peygamber Efendimizle (s.a.v.) ilgili olarak “Evinde ne yapardı?” diye sorulduğunda: **“O, herkes gibi bir insandı. Elbisesini temizler, koyunları sağlar ve kendi ihtiyaçlarını kendisi görürdü.”** (Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 6, s.256) diye cevap vererek, aile içi yardımlaşmanın nasıl olması gerektiğinin en güzel örneğini bizlere sunmuştur.

3. BİR BABA OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Bir baba çocuklarına nasıl davranmalıdır?

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir baba olarak çocuklarına her zaman sevgi ile yaklaşmıştır. Onların her türlü ihtiyacı ile ilgilenmiş ve ihtiyaçlarını karşılamaya gayret göstermiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kız çocukları ile erkek çocukları arasında hiçbir zaman ayırım yapmamıştır. Peygamberimizin (s.a.v.) erkek çocukları Kasım, Abdullah ve İbrahim çocukken vefat etmişlerdir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocuklarının vefatına hüznlenerek gözyaşı dökmüştür.

Peygamberimiz (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma'yı (r.a.) çok sever ve kızı yanına geldiğinde ayağa kalkarak onu karşılar ve onu yanına oturturdu. Peygamberimiz (s.a.v.) bir yolculuğa çıkacağı zaman en son kızı Hz. Fatıma'ya (r.a.) uğrar, seferden dönünce de yine ilk olarak kızının yanına uğrayarak özlemine giderirdi. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocukları arasında asla ayırım yapmazdı. Eşit bir şekilde onlara değer verirdi. Onların görüşlerini alarak haklarında karar verirdi.

Hz. Ali (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma ile evlenme isteğini Peygamberimize iletince, Peygamberimiz (s.a.v.) kızının olurunu aldıktan sonra Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Fatıma'yı (r.a.) evlendirmiştir.

Ebu'l-As, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) kızı Zeynep'le (r.a.) evlenmek için Peygamberimize (s.a.v.) niyetini açıklayınca, Peygamberimiz (s.a.v.) de kızının fikrini sorarak onun onayını aldıktan sonra evlenmeleri için olumlu cevap vermiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.) oğlu İbrahim doğduğunda çok sevinerek: "Bu gece bir oğlum oldu. Ona, atam İbrahim'in adını verdim." (Müslim Fedail, 62.) buyurmuştur. İbrahim henüz on sekiz aylıkken vefat etmiştir. Bu olay Peygamber Efendimizi (s.a.v.) çok üzmüş ve Peygamberimiz (s.a.v.) göz yaşlarını tutamayınca ashabı: "Sen de mi ağlıyorsun ya Resulallah?" dediğinde, Peygamber Efendimiz (s.a.v.): "Bu, merhamettendir. Zira göz ağlar, kalp hüznlenir ama biz ancak Rabbimizin razı olacağı şeyleri söyleriz. Ey İbrahim, biz senin aramızdan ayrılışından dolayı çok hüznlüyüz." (Buhari, Cenaiz, 43.) buyurarak üzüntüsünü dile getirmiştir.

1. UYGULAMA

LİSTELEYELİM:

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nasıl bir baba olduğunu listeleyelim.

1. Çocukları ile ilgilenirdi.

2.

3.

4.

5.

4. BİR DEDE OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Peygamberimizin torunlarının isimlerini sayabilir misiniz?

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) çocuklarını sevdiği gibi torunlarını da çok severdi. Peygamberimiz torunları dünyaya geldiğinde isimlerini kendi koymuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), torunlarının bakımıyla ilgilenir, onların isteklerini yerine getirir, sıkıntılarına çözüm bulmaya gayret ederdi.

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün kızı Hz. Fatıma'nın (r.a.) evine gider. Hz. Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a.) bu sırada uyumaktadırlar. Bir ara Hz. Hasan (r.a.) ve hemen arkasından Hz. Hüseyin (r.a.) uyanarak su isterler. Peygamberimiz (s.a.v.) hemen su kabına koşarak onlara su verir. Bunun üzerine Hz. Fatıma (r.a.) dayanamayarak; "Hasan'ı Hüseyin'den daha çok seviyor gibisin." deyince, "Hayır, ayırım yapmıyorum ancak suyu ilk olarak Hasan istedi." (Ahmed bin Hanbel, Müsned, 1/101.) buyurmuştur. Bu olay bizlere Peygamberimizin (s.a.v.) torunlarının isteklerini karşılama hususunda son derece adil olduğunu göstermektedir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.), ilk su isteyen torununa, öncelik sırasına göre su vermiştir. Daha da önemlisi Peygamberimiz (s.a.v.), kızı Hz. Fatıma'ya (r.a.) da çocukları arasında ayırım yapmayarak onlara adaletle davranma hususunda örnek olmuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) torunu Hz. Hasan için bir seferinde şöyle buyurmuştur: "Allah'ım ben onu seviyorum, onu sen de sev. Onu seveni de sev." (Müslim, Kitab-ı Fedailu's-Sahabe, 56.)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) torunları ile ilgilenmekten ve onlarla oynamaktan çok keyif alırdı. Peygamberimiz (s.a.v.), torunları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'i (r.a.) karşısına alarak kollarını açar hangisinin daha önce geleceği ile ilgili ikisini kendisine doğru koşturarak yarıştırdı. Daha sonra ikisini de kucağına alarak: "Allah'ım, bu ikisine merhamet et! Ben de onlara merhamet ediyorum!" (Buhari, Edep, 22.) buyururdu.

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün yine torunları ile mescitte oynayarak onları sevip kucaklarken Akra' b. Habis et-Temimi isimli sahabe onları izliyordu. Dedesi ile torunları arasındaki bu duruma şaşırarak: "Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmedim." dedi. Peygamberimiz (s.a.v.) bu söz üzerine: "Allah senin kalbinden merhamet duygusunu söküp almışsa ben ne yapayım? Merhamet etmeyene merhamet edilmez!" (Buhari, Edep, 18.) buyurdu.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kızı Zeynep'in (r.a.) çocuğu olan Ümame'yi de çok sever onu omuzunda taşırdı. Yine bir seferinde Ümame omuzunda olduğu hâlde mescide gelmişti. Ümame sırtında olduğu hâlde namaz kıldırılmıştır. (Müslim, Mesâcid, 41.)

BİLGİ KUTUSU

Hadis

"Hasan ve Hüseyin'i seven, muhakkak ki beni sevmiş olur. Onlara buğz eden, muhakkak ki bana buğz etmiş olur." (İbn-i Sa'd, Tabakat, c. 6, s.364)

5. HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE AİLESİNİN ÖRNEK DAVRANIŞLARI

Sizce aile içinde bireyler birbirlerine nasıl davranmalıdır ve bu konuda örneğimiz kim olmalıdır?

Hiz. Muhammed (s.a.v.) Müslümanlar için bir örnektir. Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de bu hususla ilgili şöyle buyurur: **“Andolsun, Allah'ın Resulünde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”** (Ahzâb suresi, 21. ayet.)

Peygamberimiz, aile içerisindeki davranışları ile hem ailesine hem de bizlere örnek olmuştur.

Peygamberimiz aile bireylerini çok severdi. Daha doğmadan kaybettiği babası ve çocuk yaşta kaybettiği annesinin mezarını ziyaret ederdi. Yine kendisine kol kanat geren Ebu Talip'i ve amcasının eşi Fatıma'yı (r.a.) çok sever ve amcasının eşi Fatıma (r.a.) için vefat ettiğinde: **“Annemden sonra annem.”** diyerek ona dua etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), süt annesi Halime'ye köyünde yaşadığı kuraklığı ve kıtlığı haber vermesi üzerine, süt annesine kırk koyun ve bir deve hediye etmiştir. (İbn Sad, Tabakat, I, 114.)

Peygamberimiz (s.a.v.) eşi Hiz. Hatice'yi (r.a.) çok severdi. Kendisine ilk vahiy geldiğinde heyecan içerisinde eşinin yanına gitmiş, o da ona moral vererek kendisine ilk inananlardan olmuştu. Peygamberimiz (s.a.v.) ve eşi Hiz. Hatice (r.a.) yirmi beş yıl evli kaldılar ve mutlu bir aile hayatı sürdürdüler. Peygamberimiz (s.a.v.) eşinin vefatından sonra da onu daima iyilikle anmıştır.

Bir aile sevgi üzerine kurulur. Sevgi olmadan ailede huzur ve mutluluk olmaz. Peygamberimiz (s.a.v.) ailesini sevdiği gibi onların görüşlerine de saygı göstermiştir. Örneğin: Hudeybiye antlaşmasından sonra Peygamber Efendimiz (s.a.v.) yapılan antlaşma gereği bu yıl umre yapamayacaklarını onun için kurbanlarını keserek dönüş hazırlıklarına başlamalarını söyleyince umre yapamamanın verdiği üzüntü ile sahabe kurban kesme konusunda biraz isteksiz davrandılar. Peygamberimiz (s.a.v.) üzüntü içerisinde eşi Hiz. Safiye'nin (r.a.) çadırına girdi. Eşi durumu öğrendikten sonra Peygamberimizi teselli ederek, sahabenin göreceği şekilde kendi kurbanını kesmesini söyledi. Bu tavsiyeyi yerine getiren Peygamberimizi (s.a.v.) gören sahabe de kurbanlarını kestiler. (Buhari, Edep, 109.)

Peygamberimiz (s.a.v.) ev işlerinde de ailesine yardım ederdi. Hiz. Aişe (r.a.), kendisine Peygamberimizin (s.a.v.) evde neler yaptığı sorulduğunda: **“O, herkes gibi bir insandı. Elbiselerini temizler, koyunları sağlar ve kendi ihtiyaçlarını kendisi görürdü.”** (Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 6, s.256) diyerek cevap vermiştir.

BİLGİ KUTUSU

Ayet

“Allah’a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz, Allah kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez.” (Nisa suresi, 36. ayet.)

Peygamberimiz (s.a.v.) ve ailesi komşuları ile de her zaman iyi geçinmiş ve: **“Komşusu şerrinden (kötülüğünden) emin olmayan kimse cennete giremez.”** (Buhari, Edeb, 29.) buyurarak bizlere iyi bir komşu olmamızı tavsiye etmişlerdir.

Peygamberimiz (s.a.v.) kimi kimsesi olmayan yetimlerle bizzat ilgilenerek, ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ashabına, işaret parmağı ile orta parmağını beraberce göstererek: **“Ben ve yetime kol kanat geren kimse cennette böyle (yan yana) olacağız.”** (Buhari, Talak, 25.) buyurarak yetime kol kanat germenin önemini vurgulamıştır.

Peygamberimiz (s.a.v.) evinde kesilen koyunun etinin küçük bir kısmı hariç geri kalanının fakir ve yoksullara dağıtıldığını öğrenince: **“Demek ki o küçük parça hariç tamamı (bize sevap olarak) kalmıştır!”** (Tirmizi, Sıfatül-kıyame, 33.) buyurarak fakir ve yoksullara yapılan yardımların bir karşılığının olduğunun altını çizerek bizleri de ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmamız için teşvik etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) misafirlerine ikram ederek: **“Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa misafirini iyi ağırlasın. Bunun uygun süresi bir gün ve bir gecedir. Misafirlik (hakkı) üç gündür, bundan sonra (misafire ikram) sadakadır. Misafirin de ev sahibini sıkıntıya sokacak kadar onun yanında kalması helal olmaz.”** (Buhari, Edep, 85.) buyurmuş ve bizleri de misafire ikram konusunda teşvik ederken, misafir olduğumuzda da ev sahibine yük olmamız konusunda uyarmıştır.

Görsel 1: Yardımlaşma dinimizin bir emridir.

Görsel 2: İkram dinimizin bir emridir.

BİLGİ KUTUSU

Hadis

“Akıp giden nehirden abdest alırken dahi suyu israf etmeyiniz.” (İbn Mace, Taharet, 48.)

Görsel 3. İsrâf haramdır.

Peygamberimiz (s.a.v.), misafiri ağırlamakla ilgili: “Kimin yanında iki kişilik yemek varsa üçüncü bir kişiyi, dört kişilik yiyeceği olan beşinci ya da altıncı bir kişiyi misafir etsin!” (Buhari, Mevakitu’s-salat, 41.) buyurarak misafir ağırlamak hususunda bizleri teşvik etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ailesi devamlı surette israftan kaçınmış ve kendilerine yetecek kadarını kullanarak fazlasını ihtiyaç sahiplerine ulaştırmışlardır. Peygamberimiz (s.a.v.), kızı Hz. Fatıma’yı (r.a.) evlendirirken az bir çeyiz ve sade bir düğün merasimi yapmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.), vefat ettiğinde geriye çok az bir miras bırakmıştır. Bu örnekler, onun kanaatkâr ve sade yaşamını bizlere özetlemekte ve örnek olarak önümüze sermektedir.

6. HZ. HASAN (R.A.) VE HZ. HÜSEYİN (R.A.)

Peygamber Efendimizin (s.a.v.), “Cennet gençlerinin efendileri.” olarak isimlendirildiği gençler kimlerdir?

Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin (r.a.), Peygamber Efendimiz Hız. Muhammed’in (s.a.v.) küçük kızı Hız. Fatıma’nın (r.a.) çocuklarıdır. Babaları Hız. Ali’dir (r.a.). Peygamberimiz (s.a.v.) torunları Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a.) isimlerini bizzat kendisi vermiştir. Torunları doğduğunda Peygamberimiz şükür olarak akika kurbanı kestirmiştir.

Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin (r.a.) dedeleri Hız. Muhammed’in (s.a.v.) manevi terbiyesinde büyümüşlerdir. Hız. Hasan (r.a.), Hız. Hüseyin’den (r.a.) bir yaş büyüktür. Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin (r.a.), fiziki ve ahlaki olarak Peygamberimize (s.a.v.) çok benzerlerdi. Takva sahibi, edep ve haya örneği idiler. Hız. Hasan (r.a.) kendisine: “Güzel ahlak nedir?” diye bir soru yöneltildiğinde o şu şekilde cevap vermiştir: “**Doğru söz, ihtiyaç sahibine yardımcı olmak, sıla-ı rahim, komşu hakkına riayet etmek, misafire ikram ve en önemlisi de hayâdır.**” diyerek cevap vermiştir. (İzzettin, İbnü’l Esir, Üsdü’l-Ğabe, c.2, s.13.)

Peygamberimiz (s.a.v.): “**Allah’ım, işte bunlar benim ehli beytimdir. Onların kirini gider ve onları tertemiz yap!**” (Tirmizi, Tefsiru’l-Kur’an, 33.) diyerek Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin (r.a.) için dua etmiştir. Yine sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “**Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir. Hasan ve Hüseyin’i seven beni sevmiş olur; onlara buğzeden bana buğzetmiş olur.**” (Tirmizi, Menakıb, 30.) buyurarak Hız. Hasan (r.a.) ve Hız. Hüseyin’in (r.a.) manevi değerlerini bizlere bildirerek

onların sevilmesi ve örnek alınması gerektiğini bildirmiştir.

Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) mescitte ashabına sohbet ederken, Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'in (r.a.) düşe kalka geldiklerini görmüştü. Sohbetini yarıda keserek hemen minberden inmiş ve onları kucağına alarak evine götürmüş, tekrar gelerek: **“Allah mallarınız ve evlatlarınız sizin için birer fitnedir.”** (Enfal suresi, 28. ayet.) derken ne

kadar doğru söylemiştir. Onların düşe kalka geldiğini gördüm ve daha fazla sabre demedim” (İbn Sa'd, VI, 361.) buyurarak onları ne kadar çok sevdiğini ifade etmiştir.

Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) Peygamber Efendimizin (s.a.v) iki güzide torunu olarak, bütün Müslümanların sevgi ve saygısına mazhar olmuşlardır. Bu sevgi ve saygının bir göstergesi de isimlerinin toplumumuzda en yaygın olan isimlerden olmasıdır.

BİLGİ KUTUSU

Hz. Hasan'ın (r.a.) neslinden gelenlere **“Şerif”**, Hz. Hüseyin'in (r.a.) soyundan gelenlere **“Seyyid”** denir.

DÜŞÜNELİM

Hz. Hasan (r.a.) ile Hz. Hüseyin'in (r.a.) yaşlı adama abdest dersi

Hz. Hasan (r.a.) ile Hz. Hüseyin (r.a.), yaşlı bir amcanın abdestini yanlış aldığını gördüler. Ona en güzel şekilde abdest almayı öğretmek istediler.

Adamın yanına gittiler. İçlerinden biri ona, “Bu bana abdesti yanlış alıyorsun diyor. İkimiz de senin yanında abdest alalım; bak bakalım hangimizin abdesti doğru?” dediler.

İkisi de yaşlı adamın yanında abdest aldılar. Adam da: “Çocuklar! Sizin aldığınız abdest doğrudur, benim abdestim yanlışmış.” diyerek kendi yanlışının farkına vardı ve yanlışını düzeltti. (Mevlana, Fihi ma Fih, s. 135.)

Bu güzel hadiseden yola çıkarak bir kimsenin, gördüğümüz bir yanlışını düzeltirken kırıcı ve incitici olmadan, o eksikliği nasıl düzeltmemiz gerektiğini anlıyoruz. Elbette bu incelik ve güzellik Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) terbiyesinde yetişen torunlarının nasıl edepli ve terbiyeli olduklarının bir göstergesidir ve bizler için de güzel bir örnektir.

7. BİR SURE TANİYORUM: KEVSER SURESİ VE ANLAMI

Sure ismini, ilk ayetinde geçen “kevser” kelimesinden almıştır.

Kevser: Sınırsız bolluk, bereket, neslin çoğalması, maddi ve manevi çokluk anlamlarına gelir. Cennette Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile Müslümanların başında buluşacağı nehir veya havuza da **kevser** denir. Kevser suresi, Kur’an-ı Kerim’in 108. süresidir. Üç ayettir. Mekke Dönemi’nde indirilmiştir. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) erkek çocukları küçük yaşta vefat etmişti, bu sebepten müşrikler nesli kesik anlamına gelen ebter sözünü Peygamberimiz (s.a.v.) için kullanarak ona hakaret ediyorlardı. Bu sure ile Yüce Rabbimiz, Peygamberimize (s.a.v.) başta peygamberlik olmak üzere kevseri yani sınırsız nimetleri verdiğini müjdelemiştir.

Bu surede Peygamber Efendimize (s.a.v.) kevser verildiğinden yani kendisine çok hayır, bolluk ve bereket verildiğinden bahsedilmektedir. Peygamberimize (s.a.v.) verilen nimetlerden biri de torunları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) ile neslinin günümüze kadar devam etmesidir.

Okunuşu	Anlamı
Bismillahirrahmânirrahîm	Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle.
1- İnnâ e'taynâke'l kevser	1- Muhakkak Biz, sana Kevser'i verdik.
2- Fesalli lirabbike venhar	2- Sen de Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!
3- İnne şânieke hüvel'ebter	3- Doğrusu sana kin besleyendir soyu kesik olan!

ÖZET

1. HZ. MUHAMMED'İN (S.A.V.) EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) 25, Hz. Hatice 40 yaşında iken evlendi. Bu evlilikleri 25 yıl sürdü.

Peygamberimizin (s.a.v.) bu evliliğinden Kasım, Abdullah, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma (r.anhüm) isimli 2 oğlu ve 4 kızı doğmuştur. Peygamberimizin çocuklarından sadece İbrahim, Mısırlı eşi Mariye'den (r.a.) dünyaya gelmiştir. Geri kalan 6 çocuğunun annesi Hz. Hatice'dir (r.a.). Peygamberimizin (s.a.v.) erkek çocukları henüz çocukken vefat etti. Kızlarından da Hz. Fatıma (r.a.) hariç hepsi Peygamberimizden (s.a.v.) önce vefat etmiştir. Hz. Ali ile evlenen Hz. Fatıma (r.a.) Peygamberimizden (s.a.v.) sonra vefat etmiştir. Peygamberimizin (s.a.v.) soyu kızı Hz. Fatıma'nın çocukları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) ile günümüze kadar gelmiştir.

2. BİR EŞ OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ve eşi Hz. Hatice (r.a.) birbirlerine karşı her zaman saygı ve sevgi çerçevesinde davranmışlardır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kendisine ilk vahiy geldiğinde bu durumu ilk olarak eşi Hz. Hatice ile paylaşmıştır. Hz. Hatice'de (r.a.): **“Asla endişe etme! Allah seni kesinlikle mahcup etmez çünkü sen, akrabalık bağlarını sıkı tutan, doğru söyleyen, ihtiyaç sahiplerine yardım eden, misafire ikram eden ve haksızlığa uğrayanları gözetken birisin.”** (Buhari, Bedü'l Vahy, 1.) diyerek eşine destek olmuş ve Peygamberimize (s.a.v.) ilk iman edenler arasına girmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) eşleri ile zaman geçirerek onlarla ilgilenirdi. Onlarla sohbet eder, hâl ve hatırlarını sorarak onları dinlerdi. Eşlerine asla kötü davranmazdı. Ashabına da bu konularda daha dikkatli olmaları için: **“...Dikkat edin! Sizin hanımlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır...”** (Tirmizi, Radâ, 11.) buyurmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.) yine çevresindekilere eşleri hususunda şöyle tavsiyede bulunmuştur: **“Yediklerinizden onlara da yedirin, giydiklerinizden onlara da giydirin, onları dövmeyin ve kötölemeyin.”** (Ebu Davud, Nikah, 40-41.)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ev işlerinde ailesine yardım ederdi. Kendi işini kendi yapmaya gayret gösterirdi. Hz. Aişe'ye (r.a.) Peygamber Efendimizle (s.a.v.) ilgili olarak **“Evinde ne yapardı?”** diye sorulduğunda: **“O, herkes gibi bir insandı. Elbiselerini temizler, koyunları sağlar ve kendi ihtiyaçlarını kendisi görürdü.”** (Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 6, s.256) diye cevap vererek, aile içi yardımlaşmanın nasıl olması gerektiğinin en güzel örneğini bizlere sunmuştur.

3. BİR BABA OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) bir baba olarak çocuklarına her zaman sevgi ile yaklaşmıştır. Onların her türlü ihtiyacı ile ilgilenmiş ve karşılamaya gayret göstermiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kız çocukları ile erkek çocukları arasında hiçbir zaman ayırım yapmamıştır. Peygamberimizin (s.a.v.) erkek çocukları Kasım, Abdullah ve İbrahim çocukken vefat etmişlerdir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocuklarının vefatına hüznlenerek gözyaşı dökmüştür.

Hz. Ali (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma ile evlenme isteğini Peygamberimize iletince, Peygamberimiz (s.a.v.) kızının olurunun ardından Hz. Ali (r.a.) ile Hz. Fatıma'yı (r.a.) evlendirmiştir.

4. BİR DEDE OLARAK HZ. MUHAMMED (S.A.V.)

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) çocuklarını sevdiği gibi torunlarını da çok severdi. Peygamberimiz (s.a.v.) torunları dünyaya geldiğinde isimlerini kendi koymuştur.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), torunlarının bakımıyla ilgilenir, onların isteklerini yerine getirir, sıkıntılarını çözüm bulmaya gayret ederdi.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) torunu Hz. Hasan (r.a.) için bir seferinde şöyle buyurmuştur: **"Allah'ım ben onu seviyorum, onu sen de sev. Onu seveni de sev."** (Müslim, Kitab-ı Fedailü's-Sahabe, 56.)

Peygamberimiz (s.a.v.) bir gün yine torunları ile mescitte oynayarak onları sevip kucaklarken Akra' b. Habis et-Temimi isimli sahabe onları izliyordu. Dedesi ile torunları arasındaki bu duruma şaşırarak: **"Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmedim."** dedi. Peygamberimiz (s.a.v.) bu söz üzerine: **"Allah senin kalbinden merhamet duygusunu söküp almışsa ben ne yapayım? Merhamet etmeyene merhamet edilmez!"** (Buhari, Edep, 18.) buyurdu.

5. HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE AİLESİNİN ÖRNEK DAVRANIŞLARI

Peygamberimiz (s.a.v.) aile bireylerini çok severdi. Daha doğmadan kaybettiği babası ve çocuk yaşta kaybettiği annesinin mezarını ziyaret ederdi. Yine kendisine kol kanat geren Ebu Talip'i ve amcasının eşi Fatıma'yı (r.a.) çok sever ve amcasının eşi Fatıma (r.a.) için vefat ettiğinde: **"Annemden sonra annem."** diyerek ona dua etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), süt annesi Halime'ye köyünde yaşadığı kuraklığı ve kıtlığı haber vermesi üzerine, süt annesine kırk koyun ve bir deve hediye etmiştir. (İbn Sad, Tabakat, I, 114.)

Peygamberimiz (s.a.v.) ve ailesi komşuları ile de her zaman iyi geçinmiş ve: “Komşusu şerrinden (kötülüğünden) emin olmayan kimse cennete giremez.” (Buhari, Edeb, 29.) buyurarak bizlere iyi bir komşu olmamızı tavsiye etmişlerdir.

Peygamberimiz (s.a.v.) kimi kimsesi olmayan yetimlerle bizzat ilgilenerek, ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ashabına, işaret parmağı ile orta parmağını beraberce göstererek: “Ben ve yetime kol kanat geren kimse cennette böyle (yan yana) olacağız.” (Buhari, Talak, 25.) buyurarak yetime kol kanat germenin önemini vurgulamıştır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ailesi devamlı surette israftan kaçınmış ve kendilerine yetecek kadarını kullanarak fazlasını ihtiyaç sahiplerine ulaştırmışlardır.

6. HZ. HASAN (R.A.) VE HZ. HÜSEYİN (R.A.)

Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed’in (s.a.v.) küçük kızı Hz. Fatıma’nın (r.a.) çocuklarıdır. Babaları Hz. Ali’dir (r.a.). Peygamberimiz (s.a.v.) torunları Hasan (r.a.) ve Hüseyin (r.a.) isimlerini bizzat kendisi vermiştir. Torunları doğduğunda Peygamberimiz (s.a.v.) şükür olarak akika kurbanını kestirmiştir.

Peygamberimiz (s.a.v.): “Allah’ım, işte bunlar benim ehli beytimdir. Onların kirini gider ve onları tertemiz yap!” (Tirmizi, Tefsiru’l-Kur’an, 33.) diyerek Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) için dua etmiştir. Yine sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.): “Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir. Hasan ve Hüseyin’i seven beni sevmiş olur; onlara buğzeden bana buğzetmiş olur.” (Tirmizi, Menakıb, 30.) buyurarak Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) manevi değerlerini bizlere bildirerek onların sevilmesi ve örnek alınması gerektiğini bildirmiştir.

7. BİR SURE TANIYORUM: KEVSER SURESİ VE ANLAMI

Kevser: Sınırsız bolluk, bereket, neslin çoğalması, maddi ve manevi çokluk anlamlarına gelir. Cennette Peygamber Efendimizle (s.a.v.) ile Müslümanların başında buluşacağı nehir veya havuza da kevser denir. Kevser suresi, Kur’an-ı Kerim’in 108. suresidir. Üç ayettir. Mekke Dönemi’nde indirilmiştir.

Okunuşu	Anlamı
Bismillahirrahmânirrahîm	Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın ismiyle.
1- İnnâ e’taynâke’l kevser	1- Muhakkak Biz, sana Kevser’i verdik.
2- Fesalli lirabbike venhar	2- Sen de Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!
3- İnne şânieke hüvel’ebter	3- Doğrusu sana kin besleyendir soyu kesik olan!

4. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda isimleri verilen Peygamber Efendimizin (s.a.v) çocuklarından hangisi Hz. Hatice (r.a.) ile olan evliliğinden dünyaya gelmemiştir?

- A) İbrahim
- B) Kasım
- C) Abdullah
- D) Fatıma

2. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v) ile Hz. Hatice evlendiklerinde kaç yaşındaydılar?

- A) 25-35
- B) 25-40
- C) 40-50
- D) 25-50

3. Peygamber Efendimizin (s.a.v) nesli hangi çocuğu ile devam etmiştir?

- A) İbrahim
- B) Ümmü Gülsüm
- C) Zeynep
- D) Fatıma

4. Peygamberimiz torunlarını kucağını alıp sevip okşarken, sahabeden biri, "Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmedim." dedi. Peygamberimiz bu söz üzerine: "Allah senin kalbinden merhamet duygusunu söküp almışsa ben ne yapayım? Merhamet etmeye-ne merhamet edilmez!" buyurdu. Bu hadise Peygamber Efendimizin (s.a.v) hangi yönünü ön plana çıkarmaktadır?

- A) Çocuk da olsa karşısındakinin fikrine saygı gösterme
- B) Torunlarına olan sevgisini açığa vurmaktan çekinmeme
- C) Karşısındaki insanın kalbini kırma
- D) Çocukları arasında eşit davranmaya gayret gösterme

5. I. Namaz kılmak
II. Kurban kesmek
III. Peygamberimize kevserin verildiği
IV. Allah yolunda cihat etmek

Kevser suresinde, yukarıdakilerin kaç tanesinden bahsedilir?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

6. Aşağıdakilerden hangisi, Peygamber Efendimizin (s.a.v) çocuklarına karşı sergilediği davranışlardan biri değildir?

- A) Çocuklarına olan sevgisini açıkça göstermiştir.
- B) Çocuklarının görüşlerine değer vermiştir.
- C) Çocuklarının fikrini almaya hiçbir zaman ihtiyaç duymamıştır.
- D) Çocukları arasında hiçbir zaman ayırım yapmamıştır.

4. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

7. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) vefat ettiği zaman geride miras olarak çok fazla mal bırakmaması Peygamber Efendimizin (s.a.v.) ve ailesinin hangi örnek davranışının bir göstergesi olabilir?

- A) Misafire ikram etmesi
- B) Yetimleri ve yoksulları gözetmesi
- C) Akrabalık ve komşuluk ilişkilerine önem vermesi
- D) İsrraftan kaçınması

8. Hz. Hasan (r.a.) ile Hz. Hüseyin (r.a.), yaşlı bir amcanın abdestini yanlış aldığını gördüler. Ona en güzel şekilde abdest almayı öğretmek istediler. Adamın yanına gittiler. İçlerinden biri ona, *"Bu bana abdesti yanlış alıyorsun diyor. İkimiz de senin yanında abdest alalım; bak bakalım hangimizin abdesti doğru?"* dediler. İki de yaşlı adamın yanında abdest aldılar. Adam da: *"Çocuklar! Sizin aldığınız abdest doğrudur, benim abdestim yanlışmış."* diyerek kendi yanlışının farkına vardı ve yanlışını düzeltti.

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) torunlarının bu davranışından aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

A) Karşımızdakinin kişiliğini değil yanlış olan davranışını düzeltmeye çalışacağız.

B) Karşımızdaki insanın yanlışını düzeltmeye çalışırken o kişiyi kırmamaya çok dikkat edeceğiz.

C) Bir yanlış gördüğümüzde görmezlikten geleceğiz.

D) Bir eksiklik gördüğümüzde "Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın." demeyeceğiz.

9. *"Akıp giden nehirden abdest alırken dahi suyu israf etmeyiniz."* (Hadisi Şerif)

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) bu hadisinden çıkarılacak İslami ahlak kuralı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Su hayat demektir. Su kaynaklarımızı korumalıyız.

B) İsrraftan her zaman sakınmalıyız.

C) Abdestsiz namaz kılmamalıyız.

D) İbadetlerimizi yaparken gösterişten uzak durmalıyız.

10. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) "Cennet gençlerinin efendileri" olarak isimlendirdiği iki torunu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hz. Hasan- Hz. Ali

B) Hz. Zeynep- Hz. Ümmü Gülsüm

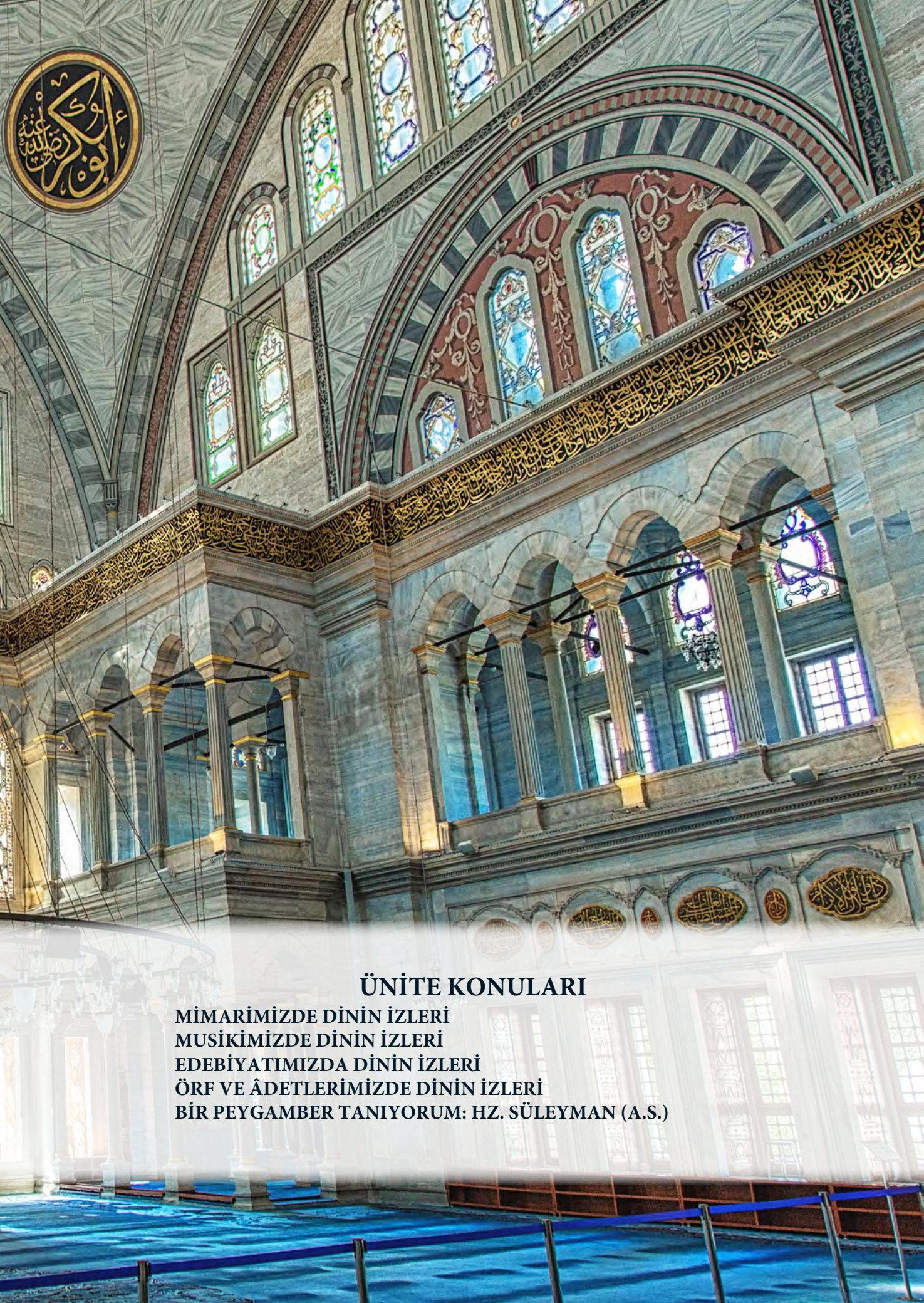
C) Hz. Hasan-Hz. Hüseyin

D) Hz. Huhsin-Hz. Yahya

5. ÜNİTE

ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

ÜNİTE KONULARI

MİMARİMİZDE DİNİN İZLERİ

MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ

EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ

ÖRF VE ÂDETLERİMİZDE DİNİN İZLERİ

BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. SÜLEYMAN (A.S.)

5. ÜNİTE

1. MİMARİMİZDE DİNİN İZLERİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Mimarimizde yer alan dinî motiflere örnekler verebileceksiniz.
- Musikimizde dinin izlerine örnekler verebileceksiniz.
- Edebiyatımızda dinin izlerine örnekler verebileceksiniz.
- Örf ve âdetlerimizde yer alan dinî unsurları fark edeceksiniz.
- Hz. Süleyman'ın (a.s.) hayatını özetleyeceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Örf
- Âdet
- Mimari
- Musiki
- Edebiyat
- Mescid-i Aksâ

DÜŞÜNELİM

1. Camilerimizde hangi bölümler yer alır?
2. Ezan ve salâ ile ilgili neler biliyorsunuz?
3. Hz. Süleyman'ın (a.s.) hayatı hakkında neler biliyorsunuz?

1. MİMARİMİZDE DİNİN İZLERİ

Mimaride dinin izleri denince aklımıza neler geliyor?

Din, ilk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem'den (a.s.) itibaren tarih boyunca insanların hayatına yön ve şekil veren değerlerin başında gelir. Din, sanattan estetiğe, edebiyattan musikiye, mimariden hat ve tezhibe kadar hayatın her alanında etkisini gösteren bir değerdir.

Toplum hayatında dinin çok önemli bir yeri vardır. Din, bütün toplumların örf ve âdetlerini, sanat ve estetik anlayışlarını ve mimarilerini etkilemiştir. Örneğin Müslüman ecdadımızın yaptığı birçok mimari eserde dinin izlerini görmek mümkündür. Atalarımız tarafından inşa edilen cami, medrese, han, hamam, köprü, aşevi, şifahane, külliye, mescit gibi birçok yapıda İslam dininin izlerini görmek mümkündür.

İslam inancında namaz ibadetinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Dinimiz namaz ibadetinin camilerde ve cemaat hâlinde kılınmasına teşvik eder. Bu konuda Peygamber Efendimiz Muhammed (s.a.v.), cemaatle namaz kılmayı teşvik ederek, cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletli olduğunu bildirmiştir. (Buhari, Ezan, 30; Müslim, Mesacid, 42.) İslam'a göre cuma ve bayram namazlarının ise mutlaka cemaatle kılınması gerekmektedir. Bu gereklilik toplumumuzda, cemaat hâlinde ibadet etmek amacı ile caminin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Şanlı ecdadımız hüküm sürdükleri ülkelerde çok güzel, görkemli ve mimari açıdan şahane camiler inşa etmişlerdir.

Müslümanların cemaat hâlinde ibadet edebilmeleri için inşa edilen bu camilerimizin de içerisinde kendine özgü bölümleri vardır. Mihrap, minber, vaaz kürsüsü, minare ve şadırvan bu bölümlerdendir.

BİLGİ KUTUSU

“Kişinin, bir başka kişi ile birlikte kıldığı namaz tek başına kıldığı namazdan; iki kişi ile birlikte kıldığı namaz, bir kişi ile birlikte kıldığı namazdan daha sevaptır. Cemaat ne kadar çok olursa bu namaz Allah'a o nispette sevimlidir.” (Ebu Davud, Salat, 47.)

Mihrap: Caminin içerisinde imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu kible istikametindeki bölümdür.

Görsel 1

Minber: Mihrabın sağında bulunan cuma ve bayram namazları için imamın hutbe okumak için çıktığı merdivenli yüksekçe yer.

Görsel 2

Vaaz kürsüsü: Camide hatibin cemaate vaaz vermek için çıkıp oturduğu yüksekçe yer. Camilerde vaaz kürsüsü genellikle sol tarafta bulunur.

Görsel 3

Minare: Caminin dışında bulunan, müezzinlerin ezan okudukları ince ve uzun yapıdır. Caminin birden fazla minaresi bulunabilir.

Görsel 4

Şadırvan: Caminin avlusunda bulunan abdest almak için yapılmış yerlerdir.

Görsel 5

Tarihimizde cami mimarisi Selçuklular Dönemi'nde gelişmeye başlamıştır. Şanlı ecdadımız Osmanlılar zamanında ise zirveye ulaşmıştır. Osmanlılar zamanında inşa edilen, cami, medrese, mescit, han, hamam, şifahane ve aşevi gibi mimari eserler bugün hâlâ varlığını devam ettirmekte ve sapaşğlam ayakta durmaktadırlar. Osmanlıda cami mimarisi denince ilk akla gelen kişi büyük usta Mimar Sinan'dır. Mimar Sinan tarafından inşa edilen, İstanbul'daki Şehzadebaşı, Mihrimah Sultan ve Süleymaniye camileri ile Edirne'deki Selimiye Camii mimarimizdeki dinin izlerini en güzel yansıtan şaheserlerdendir. Anadolumuzun hemen hemen her köşesinde yine ecdat yadigarı tarihî camilerimizi görmek mümkündür. Bu camilerimiz ve diğer mimari eserlerimiz Anadolumuzun ayrılmaz birer parçasıdır. Bu tarihî ve mimari eserlerimizi bizden sonra gelecek kuşaklara da miras bırakmak için sahip çıkarak korumamız gerekir.

Mimarimizdeki dinin izlerini sadece camilerimizde değil bir eğitim kurumu olan medreselerimizde de görüyoruz. Erzurum'daki Çifte Minareli Medresesi, Konya'daki İnce Minareli ve Karatay Medresesi, Sivas'taki Gök Medresesi, Kayseri'deki Gevher Nesibe Sultan Medresesi bu medreselerdendir.

Dinimizin temizliğe verdiği önemden dolayı, cami avlularına şadırvanlar, mahal-
lelere hamamlar yapılmıştır. Yolda kalanlara ve yolculara yardımcı olmak için kervansaraylar ve hanlar yaptırılmıştır. Kimsesiz ve yoksulların gıda ihtiyaçlarını karşılamak için aşevleri yaptırılmıştır. Kimsesiz insanların barınma ihtiyacı için darülacezeler, hastaların şifa bulmaları için darüşşifalar yaptırılmıştır. Tüm bu mimari eserlerin varlığı dinin mimarimiz üzerindeki etkisinin en açık örneklerindedir.

BİLGİ KUTUSU

Mimari: Bir yapının diğer yapılardan ayrılmasını sağlayan özellikleridir.

Görsel 6: Mihrimah Camii İstanbul

Görsel 7: Selimiye Camii Edirne

Görsel 8: Selimiye Camii Edirne

Görsel 9: İnce Minareli Medrese, Konya

Görsel 10: Mevlana Türbesi, Konya

Görsel 11: Sultan Hanı, Aksaray

Görsel 12: Yeni Camii ve Şadırvanı, İstanbul

Görsel 13: Taşhan, Trabzon

2. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ

Ezan, salâ, salavat, ilahi kavramlarını biliyor musunuz?

Din, mimarimizi etkileyerek şekillendirdiği gibi musikimizi de etkileyip onu şekillendirmiştir. Bu etkinin en önemli örneği tasavvuf musikidir. Musiki, kulağa hoş gelen sesler dizisi olarak tarif edilmektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) namaza çağrı olan ezanı sahabenin en güzel seslilerinden Bilal-i Habeşi'ye (r.a.) okutturmuştur. Yine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim'i sesi güzel olan sahabeden dinlemeyi severdi. Abdullah b. Mesud (r.a.) ve Übey b. Kaab (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) kendilerinden Kur'an-ı Kerim dinlemeyi sevdiği sahabelerdendir.

Ezan: Kılınması farz olan beş vakit namazın ve Cuma namazının vaktinin geldiğini Müslümanlara duyurmak için okunan ve sözleri Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti ile belirlenen namaza çağrı sözleridir.

Ezanın sözleri ve anlamı:

“Allâh-ü Ekber” (Allah en büyüktür) (4 kere),

“Eşhedü en lâ ilâhe İllallah” (Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur) (2 kere),

“Eşhedü enne Muhammeden Rasûlüllah” (Şahitlik ederim ki Muhammed Allah'ın elçisidir) (2 kere),

“Hayye ale's-salâh” (Haydi namaza) (2 kere),

“Hayye ale'l-felâh” (Haydi kurtuluşa) (2 kere),

“Es-salatu hayrun mine'n nevm” (Namaz uykudan hayırlıdır) (2 kere), (Sadece sabah ezanında),

“Allâh-ü Ekber” (Allah en büyüktür) (2 kere),

“Lâ ilâhe İllallah” (Allah'tan başka ilâh yoktur) (1 kere).

Salâ: Müslümanları bayram ve Cuma namazına çağırarak, kandilleri duyurmak veya bazı yerlerde cenaze olduğunu ve cenaze namazının kılınacağını eş, dost, akraba ve komşulara haber vermek amacıyla okunan salâtü selamdır.

Salâ sözleri ve anlamı:

Essalâtü ves-Selâmü Aleyke Ya Rasûlallah!

(Ey Allah'ın Resûlu Salat-u Selam Senin üzerine olsun!)

Essâlatü ves-Selâmü Aleyke Ya Habiballah!

(Ey Allah'ın Resûlu Salat-u Selam Senin üzerine olsun!)

Essâlatü ves-Selâmü Aleyke Ya Seyyidel Evveline Vel-Ahirin!

(Ey Öncekilerin ve Sonrakilerin Efendisi Salat-u Selam Senin üzerine olsun!)

Vel Hamdü Lillahi Rabbil Alemin!

(Hamd Alemlerin Rabbi Olan Allah İçindir!)

Tekbir: Yüce Allah'ın (c.c.) büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Allah en büyüktür." anlamına gelen "**Allahü Ekber**" sözüdür.

Süleyman Çelebi tarafından kaleme alınan Peygamber Efendimize (s.a.v.) övgü sözleri içeren mevlit de tasavvuf musikisinde önemli bir yere sahiptir.

İlahilerde tasavvuf musikisinde yer alır. Yunus Emre'nin "Benim Adım Dertli Dolap" şiiri ilahi örneğine verebileceğimiz bir örnektir.

Türk Halk müziğinde de dinin etkileri açıkça görülür. Aşık Veysel'in "Kara Toprak" isimli eseri de bunun en güzel örneklerindedir.

BENİM ADIM DERTLİ DOLAP

Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim

Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyam ne acıyım
Ben Mevla'ya duacıyım
Derdim vardır inilerim

Dolap niçin inilersin
Derdim vardır inilerim
Ben Mevla'ya âşık oldum
Anın için inilerim

...

Yunus EMRE

KARA TOPRAK

...
Dileğin varsa iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sâdık yârim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakkın gizli hazinesi toprakta
Benim sâdık yârim kara topraktır

Bütün kusurumuzu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarımı düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

...

Aşık VEYSEL

BİLGİ KUTUSU

Ninnilerde Dini İfadeler

Ninni yavruma ninni

Hu der de gider idim (ninni)

Zikrullah eder idim (ninni)

İsmail Peygamber'in (ninni)

Devesin güder idim (ninni)

(Doğan Kaya, Anonim Halk Şiiri, s.354.)

3. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ

Sizce edebiyatımıza din nasıl tesir etmiş olabilir?

Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat eserlerini etkileyen unsurlardan biri de dindir. Bizim toplumumuzda da İslamiyet'in kabulü ile beraber edebî eserlerde dinî unsurlar sıklıkla görülmüştür. İslam dininin etkisi ile tasavvuf edebiyatı diye isimlendirilen bir tür açığa çıkmıştır. Hoca Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Mevlânâ, Yunus Emre ve Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi gönül erenleri tasavvuf edebiyatının başta gelen temsilcilerindedir. Eserlerinde İslam kültür ve ahlakını yansıtmışlardır.

Yunus Emre, 1238'de Eskişehir'in Sivrihisar beldesinde dünyaya gelmiş, 1321'de vefat etmiştir. Yunus Emre'nin "Divan" ve "Risaletü'n-Nushiye" olmak üzere iki eseri vardır. Yunus Emre'nin şiirleri tasavvufi konuları içermektedir. Türkçeyi çok güzel kullanmıştır. Onun eserleri kolay anlaşıldığı için çok okunmuştur.

Güneş gibi ol şefkatte, merhamette.
Gece gibi ol ayıpları örtmekte.
Akarsu gibi ol keremde, cömertlikte.
Ölü gibi ol öfkede, asabiyette.
Toprak gibi ol tevazuda, mahviyette.
Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.
Mevlânâ Celâleddin Rumî

Görsel 14 Mevlânâ (Temsili Resim)

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevla'm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevla'm seni.

Gökyüzünde İsa ile
Tur Dağı'nda Musa ile
Elindeki asa ile
Çağırayım Mevla'm seni.

Yunus Emre Divanı, s. 138

Görsel 15 Yunus Emre (Temsili Resim)

İLK NAMAZ

...minarenin şerefesinde genç müezzinin zayıf gölgesi hareket etti. Ben hırkama bütün bütün büründüm. Soğuktan büzülmüş ve düşünceli ruhumu titreten ezanı dinlerken, on beş senedir kalkabildiğim bu büyük ve ruhaniyet dolu sabahların birincisini düşünüyordum.

Ah on beş sene evvel... Şimdi beni saran teselliden ne kadar uzak bulunduğum annem, dünyada tek düşkün olduğum bu saygıdeğer vücudu işte hatırlıyorum, on beş sene evvel beni ilk sabah namazına kaldırmış idi. Galiba yine böyle bir kıştı. Onun odasına bitişik olan küçük karyolamda uyurken bir öpücük gibi alnımı okşayan nazik eliyle, nazik ince parmaklarıyla saçlarımı tarayarak:

- “Haydi Ömerciğim kalk, demişti. “Kalk haydi yavrucuğum.”

Ben gözlerimi açmıştım. Köşedeki küçük yazıhanenin üzerinde yanan küçük gece kandili -ah, bunu unutamam, bu bir kedi kafası idi- iki pencere olan odamın beyaz, muşamba perdelerinin esmerliklerini aydınlatıyor ve yeşil camdan gözleriyle bakıyordu.

-” Fakat anneciğim, demiştim, daha gece...” Her vakit öptüğü yerden, sol kaşımın ucundan tekrar öperek:

- “Yok yavrucuğum, saat on iki, sonra vakit geçer... diye koltuklarımdan tutarak kaldırdı. İçi fanilalı küçük terliklerimi giyerek ve gözlerimi yumruklarımla ovuşturarak onu takip ettim. Karanlık sofadan bir anda geçerek odasına girdik. Bağdaş kurmuş bir zenciye benzeyen siyah ve alçak soba gürüldeyerek yanıyordu. Aaa... Pervin de kalkmış... Pervin hizmetçimizdi. Elindeki sarı güğümü sobanın üzerinden indiriyordu. Onun kalkacağına hiç ihtimal vermezdim. Annem demişti ki:- Pervin her sabah kalkar. Ben hiç kalkmadığım halde onun her sabah kalkmasına şaşırımdım. Hırkamı çıkardılar, kollarımı sıvadılar, abdest leğeninin yanına çömeldim. Anneciğim: “Öyle yorulursun” diye küçük bir iskemleyi altına koydu, ona oturdum.

-“Haydi besmele çek...”; diyor. Pervin, ılık suyu ellerime döküyor, annem baş ucumda;

-“Yüzünü... Kollarını, yine üç defa.” diye fısıldıyor. Unuttukça:

“Aa, hani başına mest..?” gibi uyarılarla yanırlarımı bana tekrar ettiriyordu.

Abdest bitince annemle beraber, yavaş bir sesle namaz dualarını okuyarak kollarımı ve yüzümü kuruladık. Pervin de ayaklarımı kuruladı. Çoraplarımı giydirdi. Isınmak için sobanın önüne gitmişim. Arkama dönünce, annemi, tiftik seccadeyi açıyor gördüm... Sonra başına yeşil başörtüsünü örterek beni çağırmişti:

-“Gel...” Gittim, küçücük ben, onunla bir seccadede, bir yavru samimiyet ve saadetiyle o tatlı, hassas anne vücudunun yanında durdum. İki söz ile bana, yapacağımı, önceden öğrettiklerini tekrar etti:

-İki rekat sünnet... gece öğrendiklerini unutmadın ya?..

-“Hayır...”

-“Haydi...”

O, başlangıç tekbirini omuzlarına kaldırarak kadın gibi yaparken, ben de gayri ihtiyari onu taklit etmişim. Sünneti bitirdikten sonra, bana, gözlerinin tatlı ve tesirli bir tebessümü ile gülerek:

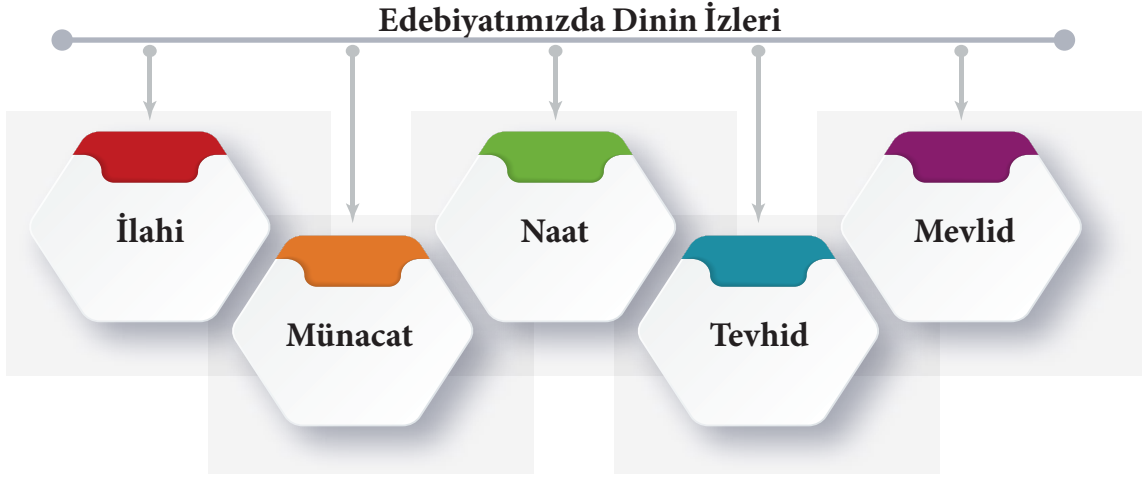
-“Yavrum” demişti, “Sen kadın mısın?... Kadınlar öyle başlar, sen erkeksin.” Sıcacık elleriyle benim küçük ellerimi kulaklarıma kaldırıp:

-“İşte böyle...” diyerek erkek başlangıç tekbirini öğretti. Ben de tekbiri öyle alıp annemden farkımı, niçin erkek olduğumu, erkek olmanın yalnız küçük kızları dövmek ve onlara hakim olmaktan başka da farkları olacağını düşünerek namazı bitirdim. Dua ederken sordum:

-“Nasıl dua edeceğim anne?” O dua ediyor ve dudakları hareket ettikçe başörtüsü de hafifçe titrer gibi oluyordu. Başını salladı, duasını bitirdikten sonra, daha hala hatırımda:

-“Evvvela, İslam olduğun için, Ey Rabbim, sana hamd ederim, de... Sonra da vatanımızın düşmanlarını perişan etmeni senden dilerim, de... Sonra da bütün eziyet çeken, hasta olan, felakette bulunan, fakir olan Müslümanların selamet ve sıhhatlerini senden isterim, de... Kendin için, iyi olman ve şeytanın yalanlarına aldanmaman için dua et” demişti. Ben bu basit ve Türkçe duayı, annemin dolabındaki birbiri üstüne duran ve karıştırmam “Dua kitaplarıdır, sakın ilişme” uyarısı ile daima yasaklanan yıpranmış, Arapça, esreli ve üstünlü kitapları hatırlayarak içimden söyledim, fatiha... Annem seccadeyi toplayarak bana uyuyup uyumayacağımı sordu, uykum var mıydı? Bunu bilmiyordum...

Ömer Seyfettin, İlk Namaz, s.13-14.

4. ÖRF VE ÂDETLERİMİZDE DİNİN İZLERİ

Sizce örf ve âdetlerimizde dinin etkisi var mıdır?

Örf: Bir toplumda, uygulanan, kuşaktan kuşağa iletilen, kültürel değer, alışkanlık ve davranışlardır. Bunlar yazıya geçirilmemiştir. Gelenek diye de isimlendirilir.

Âdet: Bir şeyi eskiden görüldüğü gibi yapma alışkanlığıdır. Görenek diye de isimlendirilir. Örf ve âdetler insanların düşünce, tutum ve davranışlarının pratikleşmiş hâlidir.

Örf ve âdetler toplumsal hayatı düzenleyen yazılı olmayan kurallardır. Toplumsal huzur ve barışın temel şartlarından biri de örf ve âdetlerimize sahip çıkarak yaşatmak ve bizden sonra gelecek kuşaklara aktarmakla olur. Örf ve âdetlerin ortaya çıkmasında din, en etkili faktörlerden biridir. Örneğin, bayramlaşma, selamlaşma, hasta ziyareti, ad koyma, sünnet olma, nişan, evlenme, cenaze merasimi gibi uygulamaların özünde din duygusu vardır.

Ülkemizde örf ve âdetler, dinî kurallarla beraber anılmaktadır. Davetlere icabet etmek, anne ve babaya iyi davranmak, okunan Kur'an-ı Kerim'e ve ezana saygı duymak gibi hem dinî hem de örfi uygulamalar zamanla birbirlerinden ayrılmaz olmuştur. Bu tür uygulamalar kültürümüzün bir ögesi olmakla beraber kaynağını dinden almaktadır. Dinimiz, kendi temel yapısına aykırı olmayan örf ve âdetleri reddetmemiştir ancak İslam'da yeri olmayan kan davası gütmeyi, kızları evlendirirken başlık parası istemeyi, türbelere veya ağaçlara çaput bağlamayı yasaklamıştır.

Toplumumuzu bir arada tutan manevi bir bağ görevi gören kaynağını dinden alan örf ve âdetlerimize düğün merasimlerimizi örnek verebiliriz. Kız isteme esnasında "Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle" ifadesi kullanılarak evliliğin temelleri atılır.

Nikâh kıyıldıktan sonrada mutlu ve huzurlu olmaları, hayırlı evlat sahibi olmaları için dua edilir. Düğün nikâhın ilan edilip eşe dosta duyurulması için yapılan bir merasimdir.

Küçük çocukların sünnet ettirilmesi, dinin etkisi ile olan bir örf ve âdetin yerine getirilmesidir.

Çocuklarımıza isim konurken de Peygamber Efendimizin (s.a.v.), “Muhakkak ki siz, kıyamet günü isimlerinizle ve babalarınızın ismi ile çağırılacaksınız. O hâlde çocuklarınıza güzel isimler koyun.” (Buhari, Edebü'l-Müfred, s.286.) hadisi göz önünde bulundurularak çocuklarımıza güzel isimler koymaya dikkat ederiz. İsim koyarken çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunması da yine örf ve âdetlerimizdeki dinin etkilerinden olan güzel bir uygulamadır.

Mevlit, Peygamber Efendimizin (s.a.v.) doğumunu anlatan, Süleyman Çelebi'nin yazdığı Vesiletü'n-Necat adlı eserin okunmasıdır. Özellikle kandil gecelerinde, düğün ve sünnet merasimlerinde Kur'an-ı Kerim, mevlit, salavat ve ilahiler okunur.

Mübarek gün ve geceler vardır ki bunlara kandil geceleri de denmektedir. Bu kandiller: Mevlit Kandili, Regaip Kandili, Miraç Kandili, Berat Kandili ve Kadir Gecesi'dir. Bu kandil gecelerinde Müslümanlar camileri doldururlar, cemaat hâlinde namazlar kılınır, sohbet ve mevlit dinlenerek bu geceler ihya edilir.

Ramazan ve Kurban olmak üzere iki dinî bayramımız vardır. Bu bayramlarda, bayram namazı kılınır. Namazdan sonra bayramlaşma yapılır. Bu bayramlarda akrabalar ve komşular ziyaret edilir. Ziyaretlerde eşe dosta ikramlarda bulunulur.

Kültürümüzde insanın doğumunda kulağına okunan ezandan, ölümünde okunan salaya kadar birçok örf ve âdetimize din kaynaklık etmiştir. Bu yüzden maddi ve manevi değerlerimizi oluşturan örf ve âdetlerimizi dinden kaynaklı değerlerimizden ayrı sayamayız. İşte bu yüzden örf ve âdetlerimiz, bizi biz yapan, gelecek kuşaklara aktarmamız gereken, toplumu bir arada tutan manevi değerlerimizdendir.

Görsel 16: Bayram namazı

1. UYGULAMA

Örf ve âdetlerimizde dinin izlerine örnek verelim:

1. Bayram sabahı camilerde bayram namazı kılmak ve bayramlaşma.
2.
3.
4.
5.

5. BİR PEYGAMBER TANİYORUM: HZ. SÜLEYMAN (A.S.)

Peygamberlikle beraber ülkesinin padişahı da olan bir peygamber tanıyor musunuz?

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman'ın (a.s.) ismi on altı yerde geçmektedir. Hz. Süleyman (a.s.), Hz. Davud'un (a.s.) oğludur. İsrâiloğulları'na gönderilen hükümdar peygamberdir. Kur'an-ı Kerim'de üstün kılındığı, salih, hâkim, anlayışlı bir kul olduğu ve keskin zekâsı ile karmaşık meseleleri kolayca çözüme kavuşturduğundan bahsedilir.

“Andolsun ki biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun, dediler.” (Neml suresi, 15. ayet.)

Hz. Süleyman (a.s.), babası Hz. Davud'un (a.s.) vefatından sonra İsrailoğullarına hükümdar olmuştur. Hz. Süleyman (a.s.) büyük bir saltanat ve mülk sahibi olmuştur. Hz. Süleyman (a.s.) hükümrânlığı Filistin, Ürdün ve Suriye'yi içine alan bölgede olmuştur.

Rüzgâr Hz. Süleyman'ın (a.s.) emrine verilmiştir. Bu husus Kur'an-ı Kerim'de şöyle zikredilir: **“Süleyman'ın emrine de kasırga (gibi esen) rüzgârı verdik; onun emriyle içinde bereketler yarattığımız yere doğru eserdi. Biz her şeyi biliriz.”** (Enbiya suresi, 81. ayet)

Hz. Süleyman'a (a.s.) kuşların ve karıncaların dili öğretilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bu gerçek şu şekilde ifade edilmektedir: **“Süleyman Davud'a (a.s.) vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur.”** (Neml suresi, 16. ayet.)

Hz. Süleyman (a.s.), babası Hz. Davud'un (a.s.) inşasını başlattığı Mescid-i Aksâ'nın yapımını tamamladı. Mescid-i Aksâ çok gösterişli ve ihtişamlı bir mabed olarak inşa edilmiştir.

İslam'ın ilk yıllarında Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ashabı namazlarını Mescid-i

İslam'ın ilk yıllarında Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ve ashabı namazlarını Mescid-i Aksâ'ya dönerek kılıyorlardı. Bakara suresinin 144. ayetinin inmesi ile beraber namazlarını Kâbe-i Muazzama'ya dönerek kılmaya başladılar.

Miraç hadisesinde de Sevgili Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Mescid-i Haram'dan yani Kabe-i Muazzama'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'ya götürülmüş, oradan da Allah (c.c.) katına yükseltilmiştir. İsrâ suresi, 1. ayette bu husus şöyle anlatılmaktadır: “Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.”

İsrâ ve Miraç olayının gerçekleştiği, birçok mucizenin beraber gerçekleştiği Mescid-i Aksâ, Müslümanlar için önemli bir yere sahiptir.

Görsel 17: Mescid-i Aksâ(Kudüs)

ÖZET

1. MİMARİMİZDE DİNİN İZLERİ

Toplum hayatında dinin çok önemli bir yeri vardır. Din, bütün toplumların örf ve âdetlerini, sanat ve estetik anlayışlarını ve mimarilerini etkilemiştir. Örneğin Müslüman ecdadımızın yaptığı birçok mimari eserde dinin izlerini görmek mümkündür. Atalarımız tarafından inşa edilen cami, medrese, han, hamam, köprü, aşevi, şifahane, külliye, mescit gibi birçok yapıda İslam dininin izlerini görmek mümkündür.

Caminin Bölümleri:

Mihrap: Caminin içerisinde imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu kible istikametindeki bölümdür.

Minber: Mihrabın sağında bulunan cuma ve bayram namazları için imamın hutbe okumak için çıktığı merdivenli yüksekçe yer.

Vaaz kürsüsü: Camide hatibin cemaate vaaz vermek için çıkıp oturduğu yüksekçe yer. Camilerde vaaz kürsüsü genellikle sol tarafta bulunur.

Minare: Caminin dışında bulunan, müezzinlerin ezan okudukları ince ve uzun yapıdır. Caminin birden fazla minaresi bulunabilir.

Şadırvan: Caminin avlusunda bulunan abdest almak için yapılmış yerlerdir.

Osmanlıda cami mimarisi denince ilk akla gelen kişi büyük usta Mimar Sinan'dır. Mimar Sinan tarafından inşa edilen, İstanbul'daki Şehzadebaşı, Mihrimah Sultan ve Süleymaniye camileri ile Edirne'deki Selimiye Camii mimarimizdeki dinin izlerini en güzel yansıtan şaheserlerdendir.

Mimarimizdeki dinin izlerini sadece camilerimizde değil bir eğitim kurumu olan medreselerimizde de görüyoruz. Erzurum'daki Çifte Minareli Medresesi, Konya'daki İnce Minareli ve Karatay Medresesi, Sivas'taki Gök Medresesi, Kayseri'deki Gevher Nesibe Sultan Medresesi bu medreselerdendir.

2. MUSİKİMİZDE DİNİN İZLERİ

Ezan: Kılınması farz olan beş vakit namazın ve cuma namazının vaktinin geldiğini Müslümanlara duyurmak için okunan ve sözleri Hz. Peygamber'in sünneti ile belirlenen namaza çağrı sözleridir.

Salâ: Müslümanları bayram ve cuma namazına çağırarak, kandilleri duyurmak veya bazı yerlerde cenaze olduğunu ve cenaze namazının kılınacağını eş, dost, akraba ve komşulara haber vermek amacıyla okunan salâtü selamdır.

Tekbir: Yüce Allah'ın (c.c.) büyüklüğünü, yüceliğini anmak için söylenen ve "Al-lah en büyüktür." anlamına gelen "Allahü Ekber" sözüdür.

3. EDEBİYATIMIZDA DİNİN İZLERİ

Bizim toplumumuzda İslamiyet'in kabulü ile beraber edebî eserlerde dinî unsurlar sıklıkla görülmüştür. İslam dininin etkisi ile tasavvuf edebiyatı diye isimlendirilen bir tür açığa çıkmıştır. Hoca Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Mevlânâ, Yunus Emre ve Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi gönül erenleri tasavvuf edebiyatının başta gelen temsilcilerindendir. Eserlerinde İslam kültür ve ahlakını yansıtmışlardır.

Edebiyatımızda dinin izlerini: münacat, naat, tevhid, mevlid ve ilahi gibi başlıklar altında inceleyebiliriz.

4. ÖRF VE ÂDETLERİMİZDE DİNİN İZLERİ

Örf: bir toplumda, uygulanagelen, kuşaktan kuşağa iletilen, kültürel değer, alışkanlık ve davranışlardır.

Âdet: bir şeyi eskiden görüldüğü gibi yapma alışkanlığıdır.

Örf ve âdetlerimizde dinin etkisini, düğün, sünnet, isim koyma, mevlit merasimleri, kandiller ve bayramlaşmada sıkça görebiliriz.

5. BİR PEYGAMBER TANIYORUM: HZ. SÜLEYMAN (A.S.)

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman'ın (a.s.) ismi on altı yerde geçmektedir. Hz. Süleyman (a.s.), Hz. Davud'un (a.s.) oğludur. İsrâiloğulları'na gönderilen hükümdar peygamberdir. Kur'an-ı Kerim'de üstün kılındığı, salih, hâkim, anlayışlı bir kul olduğu ve keskin zekâsı ile karmaşık meseleleri kolayca çözüme kavuşturduğundan bahsedilir.

Hz. Süleyman (a.s.), babası Hz. Davud'un (a.s.) vefatından sonra İsrailoğullarına hükümdar olmuştur. Hz. Süleyman (a.s.) büyük bir saltanat ve mülk sahibi olmuştur. Hz. Süleyman (a.s.) hükümrânlığı Filistin, Ürdün ve Suriye'yi içine alan bölgede olmuştur.

Hz. Süleyman (a.s.), babası Hz. Davud'un (a.s.) inşasını başlattığı Mescid-i Aksâ'nın yapımını tamamladı. Mescid-i Aksâ çok gösterişli ve ihtişamlı bir mabed olarak inşa edilmiştir.

İsra ve Miraç olayının gerçekleştiği, birçok mucizenin beraber gerçekleştiği Mescid-i Aksâ, Müslümanlar için önemli bir yere sahiptir.

5. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Osmanlıda cami mimarisi denince ilk akla gelen kişidir. İstanbul'daki Şehzadebaşı, Mihrimah Sultan ve Süleymaniye camileri ile Edirne'deki Selimiye Camii mimarimizdeki dinin izlerini en güzel yansıtan şaheserlerdendir.

Hakkında bilgi verilen ünlü mimarımız kimdir?

- A) Fatih Sultan Mehmet
- B) Mimar Sinan
- C) Ahmet Yesevi
- D) İbn-i Sina

2. *"Kişinin, bir başka kişi ile birlikte kıldığı namaz tek başına kıldığı namazdan; iki kişi ile birlikte kıldığı namaz, bir kişi ile birlikte kıldığı namazdan daha sevaptır. Cemaat ne kadar çok olursa bu namaz Allah'a o nispette sevimlidir."* (Hadisi Şerif)

Peygamber Efendimizin bu hadisi şerifi Mimarimizdeki dinin izlerini gösteren hangi yapıların gelişmesine tesir etmiştir?

- A) Medrese
- B) Külliye
- C) Cami
- D) Kervansaray

3. **Caminin içerisinde imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu kible istikametindeki bölüm aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Mihrap
- B) Minber
- C) Şadırvan
- D) Minare

4. **Aşağıdaki verilen terimlerden hangisi caminin iç kısmında yer almaz?**

- A) Vaaz Kürsüsü
- B) Minber
- C) Mihrap
- D) Minare

5. **Aşağıdaki ifadelerden hangisi ezan okunurken söylenmez?**

- A) Allâh-ü Ekber
- B) Hayye ale's-salâh
- C) Lâ ilâhe illallah
- D) Kad kameti's-salah

6. **Peygamber Efendimize övgü sözleri içeren, halk arasında mevlit olarak bilinen eserin sahibi kimdir?**

- A) Süleyman Çelebi
- B) Mimar Sinan
- C) Yunus Emre
- D) Aşık Veysel

5. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

7. Eskişehir'in Sivrihisar beldesinde dünyaya gelmiştir. "*Divan*" ve "*Risaletü'n-Nushiye*" olmak üzere iki eseri vardır. Şiirleri tasavvufi konuları içermektedir. Türkçeyi çok güzel kullandığı ve eserleri kolay anlaşıldığı için eserleri çok okunmuş ve ünü yaygınlaşmıştır.

Hakkında bilgi verilen ünlü tasavvuf şairimiz kimdir?

- A) Süleyman Çelebi
- B) Ahmet Yesevi
- C) Yunus Emre
- D) Hacı Bektaş Veli

8. **Örf ve âdetlerimizde dinin etkisine aşağıdaki başlıklardan hangisi örnek olarak gösterilemez?**

- A) Dinî bayramlar
- B) Kandil geceleri
- C) Çocuklara isim verilerek, kulağına ezan okunması
- D) Kadınların gün yapması

9. İsrâiloğullarına gönderilen hükümdar bir peygamberdir. Rüzgâr emrine verilmiştir. Kuşların ve karıncaların dili kendisine öğretilmiştir. İlk kiblemiz olan Mescid-i Aksa'nın, babası tarafından başlanılan yapımını tamamlamıştır.

Bilgileri verilen peygamber aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Musa (a.s.)
- B) Hz. Davud (a.s.)
- C) Hz. İbrahim (a.s.)
- D) Hz. Süleyman (a.s.)

10. **Aşağıda edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan eserler ve yazarları eşleştirmesinden hangisi yanlıştır?**

- A) Yunus Emre-Risaletü'n-Nushiye
- B) Mevlana-Mesnevi
- C) Ahmet Yesevi-Vesiletün-Necat
- D) Mimar Sinan-Selimiye

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	A	D	B	C	C	C	B	B	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

2. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	C	D	B	B	C	D	D	C	C	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

3. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	B	B	D	B	D	C	D	D	C	A

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

4. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	A	B	D	B	C	C	D	C	B	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

5. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	B	C	A	D	D	A	C	D	D	C

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

UYGULAMALARIN CEVAPLARI

I. ÜNİTE 2. UYGULAMA

1. Bir işe başlarken
2. Hasta olan birine
3. Herhangi bir iş yapan kişi ile karşılaştığımızda
4. Yemekten sonra
5. Ders çalışan birine
6. Evden ayrılan birine
7. Vefat eden biri için

II. ÜNİTE 1. UYGULAMA

Farz: Ramazan Orucu

Sünnet: Aşure Orucu

Vacip: Adak Orucu

Müstehab: Pazartesi ve Perşembe günü tutulan oruç

II. ÜNİTE 2. UYGULAMA

İftar: Akşam ezanı ile beraber yemek yenerek oruç açmaya denir.

Fitre: Ramazan ayında fakirlere verilen sadakanın adıdır.

Teravih: Ramazan ayında yatsı namazından sonra 20 rekât olarak kılınan sünnet namazdır.

Sahur: İmsak vakti oruç tutmak için yenilen yemeğin ismidir.

İmsak: Orucun başlama zamanına denir.

II. ÜNİTE 3. UYGULAMA

1. Mukabele
2. Mahya
3. Dış kirası
4. Tekne orucu
5. Hırka-i şerif

SÖZLÜK

A

adak:	Rabbimizden, bir istek veya dileğin gerçekleşmesi durumunda yerine getirilmek üzere yapılan vaat ve vaat edilen şey, nezir.
adap:	Yol, yordam.
âdet:	Herkes tarafından uyulan hâl, olagelmiş, alışılmış şey, usûl, görenek.
ağırlamak:	Konuğa saygı göstererek onun her türlü rahatını, gereksinimini sağlamak, ikram etmek.
ahlak:	Huy, mizaç, karakter. İnsanın, iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine sebep olan manevi özellikleri, huyları ve bunların etki siyle ortaya koyduğu davranışlarının bütünü.
âlem:	Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.
alim:	Her şeyi bilen, hiçbir şey kendisine gizli kalmayan ve kullarını her an gözetim altında tutan anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.
amel:	Yapılan iş, fiil, davranış.
arş:	Göğün en yüksek katı.
aşevi:	Yoksullara parasız yemek verilen yer, aşhane.
aşure:	1. Muharrem ayının 10. gününe verilen isim. 2. Genellikle Muharrem ayında yapılan tatlı.
atom:	Bir elementin, bir çekirdekle onun etrafında dönen elektronlardan ibaret olan en küçük parçası.
azap:	Ceza, sıkıntı. Suç olarak kabul edilen davranışlara uygulanan yaptırımlar.

B

basar:	Her şeyi bütün ayrıntılarıyla bilip görmesi anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri.
bereket:	Bolluk, çokluk, Allah'ın (c.c.) verdiği nimetleri arttırması.
berrak:	Aydınlık, açık, duru, temiz.
buğz etmek:	Bir kişiye yapmış olduğu kötülükten dolayı kin beslemek, nefret etmek ve düşmanlık duymaktır.

SÖZLÜK

Ç

çini: Pişmiş kilden yapılma, sırlı yüzü çoğu zaman motifler ve çiçeklerle süslenmiş, levha veya mozaik hâlinde kaplama unsuru.

D

dâvûdî ses: Hz. Davud'un (a.s.) sesini andıran kalın gür ses.

dinî: Dinle ilgili, dine ait.

E

ebru: İçine konan boyalar yüzünde kalacak şekilde kitre ile hazırlanmış bir suya kapatılıp kaldırılmak suretiyle kâğıt üzerine çıkan hâre, dalga, damar vb. süslere verilen isim.

edebiyat: Duygu, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatı.

ensar: İslâmiyet'i kabul ederek Hz. Muhammed'i (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanları Medine'ye davet eden ve hicret ettikleri zaman onlara yardımcı olan, koruyan Medîneli Müslümanlar.

erdem: Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. değerlerin genel adı, fazilet. esenlik: Esen olma, sağlık, âfiyet, selâmet.

esirgemek: Korumak, himaye ve muhafaza etmek.

esmâ-i hüsnâ: Allah'ın (c.c.) zatını, sıfatlarını ve fiillerini en güzel şekilde tanımlayan Allah'a (c.c.) ait güzel isimler.

evren: Gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem.

F

ferah: Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

fetih: Açma, açılma. Müslümanların zulmü ortadan kaldırmak ve adaleti sağlamak için bir ülkeyi veya şehri yönetimine alması.

fidye: 1. Savaş esirlerinin serbest bırakılması, bir kimsenin canının bağışlanması, esaretten kurtulması için verilen veya alınan bedel, kurtulmalık. 2. İhtiyarlık veya hastalık sebebiyle tutulamayan her oruç için, çalışıp kazanma gücü olmayan bir kimsenin bir gün doyurulması şeklinde ödenen bedel, oruç kefâreti.

fitne: İmtihan, deneme, sınama. Bozgunculuk, karışıklık, kargaşa, geçimsizlik, genel güvenliği bozma.

SÖZLÜK

fitre: Gücü yeten Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükürü olarak Ramazan ayının sonuna kadar fakirlere ödemekle yükümlü oldukları sadaka.

G

gayb: Akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı.
gazap: Öfke, kızgınlık, hiddet.
göngü: Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye.

H

hakk: Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. Her şeyi kullarının dünyada ve ahirette yararlarını gözeterek adaletli bir biçimde yaratan, kendisinin varlığı sürekli olan ve bütün hayatı yönlendirmesi, nimetler vermesi kesintisiz biçimde devam eden anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

hâlık: Tüm varlıkların işlerini ölçülü ve ahenkli bir şekilde var eden, evreni bir plan ve amaca uygun olarak yoktan ve örneksiz bir biçimde yaratan anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

hanif: Doğruya ve hakka bağlanan, Allah'ı (c.c.) birleyen, tevhid inancına sahip kişi. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinden önce Cahiliye Devri'nde Allah'ın birliğine inanan kimse.

haram: Dinen sorumluluk çağında ulaşmış olan herkese, Allah'ın (c.c.) yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.

hat: 1. Güzel yazı yazma, sanatkârane yazılmış yazı, hat. 2. Arap harflerinin yazımından doğarak İslam medeniyetinde başlı başına bir konum kazanan güzel yazı sanatı.

hayâ: Utanma, sıklıma duygusu, edep, ar.

himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.

hayır: İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım.

helal: İslam dinine göre kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey.

hırka: Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamuk ludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek.

hicret: 1. Bir yerden başka bir yere göç etme. 2. Miladi 622 tarihinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye göçü. Hicret, İslam takviminde tarih başı olarak kabul edilmiştir.

SÖZLÜK

hicri:	Hız. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini (M. 622) başlangıç kabul eden (tarih, takvim vb.)
hidayet:	Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme.
hutbe:	Dinî konuşma. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra konuşmacının minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma.
hüda:	Allah (c.c.), Rab.

İ

ibadet:	İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, davranışlar, işler. Tapma, tapınma. ibret: Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.
icabet etmek:	Bir çağrıyı yerine getirmek, bir çağrıya gitmek.
iftar:	Oruç tutan bir kimsenin güneşin batıp akşam vaktinin girme siyle beraber yiyip içmeye başlaması, başladığı orucunu bitirmesi.
ihlâs:	İbadetlerdeki samimiyet ve içtenlik.
ikram:	Cömertlik, iyilikte bulunma.
ilim:	Bilgi, bilim, marifet, haber.
imar:	Bayındırlık, bina yapma, geliştirme.
imsak:	Tan yerinin ağarmasıyla birlikte oruç yasaklarının başladığı zaman.
israf:	Saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapma, ölçüyü aşma ve aşırılık yapmak suretiyle sahip olduğu nimetleri gereksiz yere harcama.

K

kâdir:	Güç, kuvvet ve iktidar sahibi olarak, her şeye gücünün yetmesi" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.
kâinat:	Evren. Gök varlıklarının bütünü, cihan, âlem.
kalkan:	1. Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbeleri ne karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı si per. 2. Arkasına sığınılacak şey, siper.
kefen:	Ölen kimselerin yıkanıp kurulandıktan sonra gömülmek için sarıldıkları beyaz, dikişsiz bez.
kervan:	Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

SÖZLÜK

keşif:	Ortaya çıkarma, meydana çıkarma. Önceden bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması.
kevser:	Cennette bir nehir veya havuz.
kıssa:	Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihî olaylar.
kültür:	Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.

L

lütuf:	1. İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk. 2. Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.
---------------	---

M

mahremiyet:	Gizlilik.
mahrum:	Belli bir şeyden kendisinde olmayan, belli bir şeyin yokluğunu çeken, yoksun.
mahya:	Ramazan, bayram ve kandil gecelerinde camilerde, iki minâre arasına gerilen ipler üzerine elektrik ampulleriyle (eskiden yağ kandilleriyle) yazılan yazı veya çizilen şekil.
manevi:	Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, ruha ait.
mazlum:	Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.
meal:	1. Anlam, kavram, mânâ. 2. Kur'an-ı Kerim tercümelerine verilen isim.
medrese:	1. Ders okutulan, eğitim öğretim yapılan yer, mektep. 2. İslâm ülkelerinde ve bilhassa Osmanlı Devleti'nde akademik seviyede öğretim yapan yatılı yüksek öğretim kurumu.
merhamet:	Şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma.
mescit:	Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yeri ne getirmeleri için yapılan ibadethane. Cami. Allah'a ibadet edilen her yer.
mihrap:	Cami, mescit gibi ibadet yerlerinde kible duvarında bulunan, ce maatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.
miladi:	Hız. İsa'nın doğumunu başlangıç olarak kabul eden (tarih, takvim) ve bu tarihe göre olan.

SÖZLÜK

millet:	Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, tarih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.
mimari:	Bina yapma sanatı, mimarlık. Mimarlıkla ilgili, mimarlığa ait.
minyatür:	1. Matbaanın icadından önce daha çok el yazması kitapları, son radan madalyon, kutu vb. eşyaları ışık, gölge ve derinliği dikkate almadan renkli ve küçük resimlerle süsleme sanatı. 2. Bu tarzda yapılan ve ince bir sanat eseri olan küçük, renkli resim.
misk:	Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın de risi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.
muamele:	Davranma, davranış, yol, yöntem.
muharrem:	Hicri takvimin 1. ayı.
muhacir:	1. Yerinden yurdundan ayrılıp başka bir ülkeye yerleşmek için giden, göç eden kimse, göçmen. 2. Din. M.S. 622'de Hicret'e izin verilmesi üzerine Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önce, onunla birlikte veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç eden sahabiler den her biri.
mushaf:	1. Sayfa hâlinde meydana getirilmiş şey, kitap. 2. Kur'an-ı Kerim.
musiki:	İnsanın duygu ve düşüncelerinin seslerle ifade edildiği sanat, müzik.
mücadele:	Bir şeyin üstesinden gelmek için yılmadan, bıkmadan uğraşma, çalışma.
mükafat:	Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.
münacat:	Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma. Konusu Cenâb-ı Hakk'ı övme ve O'na yakarma olan şiir.
mümin:	İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse.
mikroskop:	Bir mercek düzeneği yardımıyla küçük nesnelere büyütüp daha belirgin duruma getirmeye veya çıplak gözle görülmeyenleri göstermeye yarayan alet.
musibet:	Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.
mutlak:	Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız.
mükemmel:	Kusursuz, tam, tamamlanmış.
müşrik:	Allah'a (c.c.) ortak, eş koşan kimse.

SÖZLÜK

N

- naat:** Bir şeyi överek anlatma, methetme. Bilhassa Hz. Muhammed'i (s.a.v.), Hz. Ali (r.a.) ve dört halifeyi övmek için yazılan şiir.
- nezaket:** Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, nazıklık.
- nimet:** 1. Yiyecek içecek, özellikle ekmek. 2. Allah (c.c.) tarafından in sanlara iman başta olmak üzere her çeşit iyiliğin verilmesi ve her çeşit zararın uzaklaştırılması.
- nübüvvet:** Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet.

Ö

- öfke:** Haksızlık, incinme, karşı koyma vb. duyguların doğurduğu, in sanı saldırganlığa götürebilen şiddetli duygu, hiddet, kızgınlık, gazap.
- örf:** Yasalarla belirlenmediği hâlde halkın kendiliğinden uyduğu âdet, gelenek.
- öğüt:** Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söyle nen söz, nasihat.

P

- portre:** İnsan resmi.
- put:** Bazı ilkel toplumlarda doğüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne.

R

- rabbülalemin:** Alemlerin Rabbi, Allah (c.c.).
- rahim:** Yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarat tıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahi rette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan. anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.
- rahman:** Dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, mümin kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isim lerinden biri.
- rahmet:** Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.
- rıza:** Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.
- rızık:** 1. Allah (c.c.) tarafından herkese takdir edilen nimet. 2. Yiyecek, içecek şey, azık.

SÖZLÜK

- ruh:** 1. İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idra keden hayat gücü, hayat cevheri, can. 2. Allah (c.c.) tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevi cevher.
- rükû:** 1. Öne doğru eğilme, eğilerek saygı gösterme. 2. Namazda elleri dizlere dayayıp vücudun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme.

S

- saadet:** Mutluluk.
- sadaka:** Allah (c.c.) yolunda harcama, Allah (c.c.) rızası için fakirlere ya pılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik.
- sahabe:** 1. Arkadaş, dost, veli. 2. Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında yaşa mış, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i (s.a.v.) çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.
- salih:** İyi, hayırlı, faydalı, güzel.
- salih amel:** İyi, güzel, yararlı iş ve davranış.
- samed:** Doğmayan, doğurmayan, dengi olmayan, yemeyen, içmeyen, yaratılmışların hiçbirine benzemeyen, hiçbir şeye muhtaç olma yan, her şeyin varlığı ve varlığının devamı kendisine bağlı bulu nan, tüm var olanların başvurup yardım dileyeceği tek varlık anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.
- secde:** Namazda alnı, burnu, elleri, dizleri ve ayak parmaklarını yere koyup orada Allah'ın (c.c.) yüceliğini Hz. Peygamber'in (s.a.v.) öğrettiği dualarla anma.
- seda:** Ses, yankı.
- seher:** Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, gecenin son üçte bir lik zamanı.
- selam:** 1. Barış, emniyet, esenlik, güven. 2. Müslümanların birbirlerine iyi niyet ve saygı, sevgi dileklerini bildirmek üzere söyledikle ri Allah sana sağlık, afiyet, esenlik, barış, güven, huzur, sevgi versin. anlamında dua cümlesi.
- sema:** Gök, gökyüzü.
- semi:** Gizli ve açık her şeyi duyan, insanın kalbinden geçenleri bile işitip bilen, kullarının yapmış olduğu duaları boş çevirmeyen an lamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

SÖZLÜK

- sevap:** İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah (c.c.) tarafından verilen mükâfat. Böyle bir mükâfat kazandıracak hayırlı iş ve davranış.
- sosyal medya:** İnternet üzerinden çok yönlü bilgi paylaşımının yapıldığı medya sistemi.

Ş

- şah damarı:** Kalbin pompaladığı temiz kanı aorttan alıp vücudun baş kısmına taşıyan; boynun iki tarafındaki atar damarlardan her biri.
- şan:** İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.
- şefkat:** Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.
- şer:** Kötü, fena, kötü iş, bela, günah, musibet.
- şerif:** 1. Şerefli, kutsal, mübarek. 2. Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse. 3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) torunu Hz. Hasan (r.a.)'ın soyundan gelen kimse ve bu kimseler için kullanılan unvan.
- şehit:** 1. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse 2. Vatan, millet, kutsal bir amaç ve görev uğrunda Allah için ölen kimse.
- şifa:** Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma.
- şifahane:** Hastaların tedavi edildiği yer, hastane.
- şükür:** Kulun, Allah'ın (c.c.) vermiş olduğu sayısız nimetlerin O'nun sonsuz iyilik ve bağışının sonucu olduğunu fark ederek kalbinin teşekkür duygusuyla dolması ve bunu diliyle ifade etmesi; tutum ve davranışlarıyla haramlardan kaçınarak ve farzları yerine getirerek Allah'a (c.c.) bağlanması.

T

- takva:** Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma; sünnete uyma.
- tavsiye:** Öğütleme, yol gösterme.
- tedbir:** Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.
- teleskop:** Gök cisimlerini yakınlaştırmaya yarayan alet.
- teravih:** Ramazan ayında yatsı namazından sonra sünnet olarak kılınan namaz.
- teşvik:** Bir kimseyi bir şeyi yapması için cesaretlendirme.
- tevhid:** Allah'ın (c.c.) birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakma.

SÖZLÜK

tezhip: 1. Yıldız sürme, yaldızlama. 2. Yazma kitaplar, levhalar, murakalar üzerine ezilerek fırçayla sürülecek hâle getirilmiş olan altının ve çeşitli renklerin kullanılmasıyla gerçekleştirilen süsleme sanatı.

T

tövbe: Günahtan pişmanlık, günahı terk etme, vazgeçme, istiğfar.

Ü

ümme: Topluluk, cemaat, millet, nesil, İslam dini.

üslup: Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz.

V

vaatte bulunmak: Bir işi yerine getirmek için verilen söz.

vaaz: İbadet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dinî konuşma.

vatan: Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu toprak, yurt.

Y

yaradan: Yaraticı, Allah (c.c.)

yörünge: Bir nokta veya cismin hareketi esnasında çizdiği yol.

Z

zekât: Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçüğünü ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri.

zırh: Savaşlarda ok, mızrak, süngü, kılıç gibi delici silahlardan korumak için giyilen, demir levhalardan, tellerden yapılmış giysi.

zikir (zıkr): Anma, hatırlama, şeref, saygı ve övgü.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Müsned, Beyrut, 1991.
- KAYNAKÇA ALTUNTAŞ, Halil; Şahin, Muzaffer, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2001.
- APAYDIN, Halil, "Aşık Veysel Şatıroğlu'nda Dini Tecrübe", **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 5, Sayı 3, Samsun, 2005.
- BEYATLI, Yahya Kemal, **Kendi Gök Kubbemiz**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- BOZKURT, Nebi, **Mescid-i Aksâ**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, Cilt 29, İstanbul, 2004.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, **el-Câmiu's-sahih**, 1-8, Riyad, ts.; Kahire 1400/1979; İstanbul 1979.
- ÇAĞRICI, Mustafa ve diğerleri, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, DİB Yayınları, Ankara, 2007.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah, **Sünen**, Kahire, Beyrut 1987.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5-6-7 ve 8. Sınıflar)**, MEB Yayınları, Ankara, 2018.
- Dinî Terimler Sözlüğü**, MEB Yayınları, Ankara, 2009.
- Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, 1-4, Beyrut 1409/1988.
- GÖKALP, Ziya, **Yeni Hayat Doğru Yol**, (Haz.: Müjgan Cunbur), Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları, Devlet Kitapları, Ankara, 1976.
- GÖLPINARLI, Abdülkadir, **Nehcü'l-Belâga Hz. Ali'nin Hutbeleri, Vasiyetleri, Emirleri, Mektupları, Hikmet ve Vecizeleri**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016.
- GÖVSA, İbrahim Alaaddin, **Çocuk Şiirleri**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1911.
- HARMAN, Ömer Faruk, "Süleyman", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, Cilt 38, s. 55-60, İstanbul, 2012.
- HEYET, **Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5. Sınıf**, Komisyon, MEB Yayınları, Ankara, 2018.
- İbn Mâce, Sünen, Beyrut, 1986. İmam Mâlik, el-Muvatta (Nşr.: Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Mısır, 1370 (Hicrî).
- İbn Sa'd, et-Tabakat (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968
- İzzeddin İbnü'l-Esîr, "Üsdü'l-gâbe", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, Cilt 42, İstanbul, 2012.
- Kaya, Doğan, Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara
- KÖKSAL, M. Fatih, "Derviş Ruhullah'ın Nefesleri Adlı Eseri", **Alevilik Araştırma**

KAYNAKÇA

Dergisi, Sayı 5, Ankara, 2013.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmi, **Fîhi Mâ-Fih**, (thk. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul, 2008.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac en-Nisâbüri, es-Sahih, Riyad 1419; Kahire 1374/1955.

Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed, Sünen, Beyrut, ts. ÖZAFŞAR, Mehmet, Emin ve diğerleri, Hadislerle İslam, DİB Yayınları, Cilt 1-7, Ankara, 2014.

ÖZKAN, Zeynep Ulviye (Ed.), Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum, DİB Yayınları, Ankara, 2016.

ÖZEK, Ali ve diğerleri, Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, TDV Yayınları, Ankara, 2015.

SEYFETTİN, Ömer, İlk Namaz, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2017.

PALA, İskender, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Ankara 1995

Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, (thk. A. Abdülmecîd es-Sileft), Bağdat, 1978.

TATCI, Mustafa, Yunus Emre Divanı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, es-Sünen, (thk. Ahmed Muhammed Şâkir), Mısır, 1395/1975.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2006.

Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, 27. Baskı, Ankara, 2012.

Görsel Kaynakça:

<http://shutterstock.com>

İnternet Kaynakları:

www.tdk.gov.tr

www.isam.org.tr

www.diyaret.gov.tr

www.hadislerleislam.diyaret.gov.tr

Cengiz Numanoglu <http://www.cengiz-numanoglu.com/HosgeldinEyOnbirA-yinSultani.htm> (Erişim Tarihi 05.11.2018)

<https://www.antoloji.com/oldugun-gibi-gorun-ya-da-gorundugun-gibi-ol-siiri/> (Erişim tarihi, 10.12.2018)